

”KUKA NIIN ON SANONUT, ET ON PAKKO?”

Tapaustutkimus 8.-luokkalaisten nuorten alkoholin käyttöön liittämistä merkityksistä

Johanna Mäkelä

Marja-Liisa Taivalmäki

Kasvatustieteen pro gradu -tutkielma

Kevät 2006

Opettajankoulutuslaitos

Jyväskylän yliopisto

TIIVISTELMÄ

Mäkelä, J. & Taivalmäki, M.-L. 2006. Kuka niin on sanonut, et on pakko? Tapaus-tutkimus 8.-luokkalaisten nuorten alkoholin käyttöön liittämistä merkityksistä. Jyväskylän yliopisto. Opettajankoulutuslaitos. Kasvatustieteen pro gradu -tutkielma. 96 sivua.

Jotta nuorten päihdekulttuuria voidaan ymmärtää ja sitä kautta myös vaikuttaa siihen, on oltava tietoinen nuorten alkoholin käyttöön liittämistä merkityksistä. Tämän tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää, millaisia merkityksiä 8.-luokkalaiset liittävät nuorten alkoholin käyttöön.

Tutkimus toteutettiin erään Jyväskylän yläkoulun kahdessa kahdeksannessa luokassa. Tutkimukseen osallistui yhteensä 36 nuorta. Aineistonkeruussa käytettiin ryhmähaastattelua ja prosessidraamatyöskentelyä. Tutkimusta varten haastateltiin kolme ryhmää, joista kahdessa oli viisi ja yhdessä kuusi nuorta. Aineisto analysoitiin luokittelemalla ja teemoittelemalla.

Tässä tutkimuksessa saatujen tulosten mukaan alkoholin käytöllä on nuorille tärkeä sosiaalinen merkitys. Nuorten alkoholin juomiseen näyttää liittyvän myös eräänlainen alaikäisyyden dilemma. Tämä syntyy ristiriidasta, jossa nuori kokee juomisen houkuttelevana, mutta tietää sen olevan alaikäisenä väärin. Kohtuujuomista pidetään aikuismaisena tapana käyttää alkoholia, ja se koetaankin humalajuomista hyväksyttävämpänä. Sekä alkoholi- että humalakielteisyys näkyy nuorten keskuudessa.

Avainsanat: nuorten päihdekulttuuri, nuorisokulttuuri, merkitykset, alkoholikielteisyys, päihdekasvatus, prosessidraama

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	5
2 TEOREETTINEN VIITEKEHYS	7
2.1 Kulttuurinen nuoruus.....	7
2.1.1 Nuoruusikä – kuohuntaa ja kokeilua.....	9
2.1.2 Lähiöjengeistä alakulttuureihin	11
2.1.3 Nuorisokulttuuri myöhäismodernin ajan myllerryksessä.....	12
2.2 Katsaus nuorten päihdekulttuuriin.....	13
2.2.1 Miksi nuori juo?	16
2.2.2 Juhlintaa ja viattomuutta	17
2.2.3 Ryhmänpaine.....	19
2.3 Vastaanottamisesta vuorovaikutukseen.....	20
2.3.1 Perinteenä passivoiva päihdekasvatus?	20
2.3.2 Prosessidraama – ovi aktiivisuuteen.....	22
3 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS	26
3.1 Tutkimuskysymys	26
3.2 Tapaustutkimus	26
3.2.1 Fenomenologis-hermeneuttinen lähestymistapa	28
3.2.2 Merkitykset tutkimuksen kohteena	29
3.3 Tutkimuksen kulku ja menetelmät	30
3.3.1 Prosessidraama	31
3.3.2 Ryhmähaastattelu	36
3.4 Aineiston analyysi	39
3.5 Tutkimuksen luotettavuus	41
4 TULOSTEN TARKASTELUA.....	43
4.1 Nuorten puheenvuoro alkoholin käytöstä.....	43
4.1.1 Kokeilusta krapulaan.....	44
4.1.2 Känni vai kohtuus?.....	49
4.1.3 Suhteita ja solmuja	53
4.1.4 Rohkea uskaltaa kieltäytyä.....	55

4.1.5 Alkoholiton vaihtoehto.....	58
4.1.6 Vanhemmat viinaostoksilla.....	59
4.1.7 Täydelliset bileet.....	61
4.1.8 Viattomia juomiskokemuksia.....	62
4.1.9 Nuorisona yhteiskunnassa.....	65
4.2 Nuoret prosessidraaman pyörteissä.....	66
4.2.1 Prosessin aloitus.....	67
4.2.2 Tarinan työstäminen.....	69
4.2.3 Lopetus.....	74
5 YHTEENVETO JA JOHTOPÄÄTÖKSET.....	75
5.1 Alkoholi- ja humalakielteisyys.....	75
5.2 Avain sosiaaliseen rohkeuteen.....	76
5.3 Alaikäisyyden dilemma.....	78
6 POHDINTA.....	80
6.1 Tutkimuksen anti.....	80
6.2 Tutkimuksen rajoituksia ja vahvuuksia.....	81
6.3 Jatkoa ajatellen.....	83
LÄHTEET.....	84
LIITTEET.....	90
Liite 1: Prosessidraamojen runko.....	90
Liite 2: Prosessidraamoissa käytetty kirje.....	94
Liite 3: Ryhmähaastattelun runko.....	95

1 JOHDANTO

”Porukka kohelsi. Ne ei muuta tarvinu ku kulauksen taskumatista kun niillä oli täys säpinä päällä. Musta on kumma juttu se että ihmiset luulee viinan tekevän ihmeitä. Kanisterissa vois olla ihan hyvin vaikka omenamehua, pääasia että tuli sellanen fiilis että tässä nyt kovasti ryypätään. -- Totta kai siinä jotain mätää on ettei nuoret saa fiilinkiä irti ilman jotain kurjaa taskumatia. Seki porukka missä mä pyörin, niillä ei ollu mitään sanomista toisilleen ellei ne ottanu. Viina ikäänku avas niitten äänihuulet. Jos ne joi perjantaina, ne törttöili ja puhu helvetisti, lauantai oli pelastettu sillä että ne sai muistella eilistä ja naureskella jutuilleen. Sunnuntaina vitsit oli jo vanhoja.”

(Alpo Korva Anna-Leena Härkösen teoksessa Häräntappoase)

Näin ajatteli Häräntappoaseen päähenkilö Allu yli kaksikymmentä vuotta sitten, jolloin nuorten humalajuominen kääntyi selvään nousuun. Uudelle vuosituhannelle siirryttäessä ensimmäistä kertaa 1970-luvun lopun jälkeen nuorten alkoholin käytössä näkyy muutos terveystavoitteiden kannalta parempaan suuntaan humalajuomisen vähentymisenä ja raittiuden lisääntymisenä. (Rimpelä, Lintonen, Pere, Rainio & Rimpelä 2003.) Mitä tämän päivän nuoret siis ajattelevat alkoholin käytöstä? Millaisia merkityksiä he siihen liittävät? Nuorten alkoholin käyttöön liittämien merkitysten ymmärtäminen voi vastata kysymykseen siitä, millainen kulttuuri nuoren päihdekäyttäytymistä ja -valintoja ohjaa. Tämän ymmärryksen tulisi myös toimia pohjana päihdekasvatuksen kehittämiseksi.

Alkusysäyksen tutkimuksellemme antoi Lähteenmaan (2004) artikkeli, jossa viitataan tuoreen suomalaisen tutkimustiedon puutteeseen nuorten päihteisiiin liittämistä merkityksistä. Jotta nuorten päihdekulttuuria voidaan ymmärtää ja sitä kautta myös vaikuttaa siihen, on siis sukelleettava nuorten merkitysmaailmoihin. (Lähteenmaa 2004.) Lähdimme hahmottamaan kuvaa tutkimuskohteestamme Jaatisen (2000) nuorten päihdekulttuuriin liittyvän tutkimuksen kautta. Valitsimme tutkimuskohteek-

semme 8.-luokkalaiset nuoret, koska Jaatisen (2000, 70) mukaan juuri tällöin tapahtuu nuorten sosialisatio päihdekulttuuriin.

Omien draamakasvatusopintojemme pohjalta meille syntyi ajatus draaman hyödyntämisestä terveystieteissä, erityisesti päihdekasvatuksessa. Draaman soveltuvuutta kulttuurissa vallitsevien merkitysrakenteiden tutkimiseen (Heikkinen 2004) päättimme käyttää draamaa tutkimuksemme toisena aineistonkeruumenetelmänä ryhmähaastattelun lisäksi. Tämä antoi meille myös tilaisuuden kokeilla draaman sopivuutta päihdekasvatukseen käytännössä.

Tämän tutkimuksen tarkoituksena on selvittää, millaisia merkityksiä 8.-luokkalaiset nuoret liittävät nuorten alkoholin käyttöön. Tutkimus on tyypiltään tapaustutkimus ja aineistonkeruumenetelminä on käytetty ryhmähaastattelua ja prosessidraamatyöskentelyä. Tutkimusraportin alkuosassa tarkastelemme tutkimuksemme teoreettista viitekehystä käsittelemällä nuorisokulttuuria ja nuorten päihdekulttuuria. Luomme myös katsauksen tähänhetkiseen päihdekasvatukseen ja prosessidraaman mahdollisuuksiin siinä. Kolmannessa luvussa esittelemme tutkimuksemme toteutuksen sekä metodologiset lähtökohdat ja avaamme myös merkityksen käsitettä. Tuloksia tarkastelemme neljännessä luvussa. Tulosten yhteenvedon sekä johtopäätösten kautta etenemme pohdintaan, joka päättää tutkimusraporttimme.

2 TEOREETTINEN VIITEKEHYS

Tämän luvun tarkoituksena on käsitellä nuorisokulttuurin keskeisiä piirteitä ja nuoruuden sekä nuoriin tavallisesti liitettyjä merkityksiä, kuten vertaisryhmän tärkeyttä nuoren elämässä sekä kapinointia ja kokeilua. Olemme pyrkineet valitsemaan käsitelyyn erityisesti sellaisia aiheita, jotka valottavat nuorten päihdekäyttäytymistä. Käsittelemme nuorisoa ja nuoria erityisesti kulttuurisesta perspektiivistä, jolloin keskiöön nousee paitsi nuori yksilönä, myös häntä ympäröivä kulttuuri. Vaikka luvussa käsitelläänkin nuoria ja nuorisoa yleisellä tasolla, on jokainen nuori silti yksilö erilaisine taustoineen, arvoineen ja asenteineen. Yleisen nuorisokulttuurin ja alakulttuurien valtaisasta joukosta nostamme esiin erityisesti nuorten päihdekulttuurin ja sen, miten nuoret sitä itse tutkimusten mukaan määrittävät. Lopuksi luomme kriittisen katsauksen päihdekasvatuksen tämänhetkisiin ongelmiin, niin kuin itse ne näemme, sekä tarkastelemme prosessidraaman mahdollisuuksia aktivoivana päihdekasvatuksen toteutustapana.

2.1 Kulttuurinen nuoruus

Hoikkalan (1989, 1991, 1993) mukaan nuoruus voidaan nähdä kulttuurisena ilmiönä, johon liitetään useita eri merkityksiä ja tulkintoja (ks. myös Aapola & Kaarninen 2003; Aapola 2003; Mäki-Kulmala 1994; Fornäs 1995). Siitä, mitä kulttuurilla tarkoitetaan, on olemassa erilaisia määritelmiä. Alasuutarin (2001) mukaan kulttuurintutkimuksen piirissä kulttuurin käsitteellä on tarkoitettu jonkin yhteisön tai yhteiskuntaluokan piirissä omaksuttua elämäntapaa sekä maailman hahmottamisen tapaa, jota kutsutaan myös nimellä kollektiivinen subjektiviteetti. Tämä käsitys eroaa niin sanotusta hierarkkisesta kulttuurikäsitelmästä, jonka mukaan kulttuurilla tarkoitetaan parasta ja kauneinta, jota jokin kansa tai sivilisaatio on tuottanut. (Alasuutari 2001, 56–57.) Kulttuuri voidaan myös ymmärtää elitistisenä, taiteiden ja sivistyksen piirissä vaikuttavana 'ylempien' asioiden, kuten kirjallisuus, klassinen musiikki, teatteri ja kuvataide, hallintana (Kurki 2000, 54; Fornäs 1995, 4). Tässä tutkimuksessa käsitämme kulttuurilla ennen kaikkea yhteisön piirissä omaksuttua elämäntapaa. Kulttuu-

ri syntyy ihmisten välisessä vuorovaikutuksessa. Jokainen yksilö osaltaan muokkaa vallitsevaa kulttuuria, ja silti kulttuuriset ilmiöt ovat aina yhteisiä ilmiöitä. Kulttuuri on myös jatkuvasti muuttuva. Fornäs (1998) kuvaa kulttuuria virtana, jonka pyörteisiin kukaan ei voi välttyä joutumasta, ja jokainen subjekti jättää siihen omat jälkensä.

Hyvin olennainen kulttuuriin liittyvä käsite on merkitys. Nuorisotutkija Tommi Hoikkala (1989) puhuu merkityksistä ja merkityksenantoprosesseista kulttuurikäsitteen keskiössä. Merkitykset syntyvät ja vaikuttavat ryhmän kommunikaatiossa. Kulttuuri merkityksinä liittyy vahvasti ryhmätasoisiiin prosesseihin. ”Yksilön, ryhmän ja kulttuurin suhde on selkeä: merkitys tiivistyy ja kehkeytyy ryhmän vuorovaikutuksessa.” (Hoikkala 1989, 36.) Kulttuuri myös ohjaa ihmisen toimintaa. Kulttuurin sisältö ja sen antamat mallit auttavat nuorta jäsentymään yhteiskuntaan. Kulttuurin luomat odotukset heijastuvat nuorten tulkinnan kautta tietyiksi opituiksi käyttäytymismalleiksi. (Kempinen 1997a, 9.)

Nuoruus voidaan ymmärtää siirtymävaiheeksi lapsuuden ja aikuisuuden välillä, jonka aikana nuori vähitellen itsenäistyy ja omaksuu yhteiskunnassa tarvittavia taitoja (Nurmi 1995, 256). Nuoruuteen on usein kohdistettu käsitys ongelmista ja riskeistä – toisaalta myös tulevaisuuden toiveista (Aapola & Kaarninen 2003; Fornäs 1995). Yhteiskunnallisessa keskustelussa esitetään usein huoli nuorison tilasta, ajattelusta, arvoista ja ongelmakäyttäytymisestä (Nurmi 1995, 257). Nuoriso lieneekin se sosiaalinen ryhmä yhteiskunnassamme, johon kohdistetaan ehkä eniten kielteisiä ennakkoluuloja. Toisaalta nuoruuteen kulttuurisena ja sosiaalisena kategoriana liittyy suuri odotusarvo. Nuoruudesta ja nuorekkuudesta on tullut hallitsevia ja tavoiteltavia arvoja yhteiskunnassamme (Hoikkala 1993; Mäki-Kulmala 1994).

Nuorisosta omana ikäryhmänään on puhuttu kauan, mutta oikeastaan vasta 1950-luvulta lähtien Suomeen rantautui käsite ’nuorisokulttuuri’. Nuorisokulttuurin syntyyn vaikutti osaltaan mm. populaarimusiikki, erityisesti rock-kulttuuri. (Aapola & Kaarninen 2003.) Termillä ’nuorisokulttuuri’ alettiin 70-luvun lopulla viitata melko yleisesti kadulla näkyviin nuorisoilmiöihin (Mäki-Kulmala 1994). Nuorisokulttuuri voidaan nähdä ainakin neljänä erilaisena luonnehdintana:

- nuorisokulttuuri on nuorten tavanomaista vapaa-ajan viettoa vertaisryhmissä

- nuorisokulttuuri on aktiivinen aikuisten maailmaa vastaan tähdätty vastakulttuuri
- nuorisokulttuuri on aikuisten luomaa, etupäässä kaupallisia tarkoituksia palvelevaa manipulaatiota
- nuorisokulttuuri on omaehtoista ja itsenäistä toimintaa, joka on syntynyt yhteiskunnallisen muutoksen myötä. (Uusitaloa 1982, 36–37 mukailten.)

Seuraavassa luomme katsauksen nuoruuden ja nuorisokulttuurin joihinkin peruspiirteisiin ja rakennusaineisiin.

2.1.1 Nuoruusikä – kuohuntaa ja kokeilua

Nuoruutta ja nuorisoa määrittää ainakin yksi yhteinen, selkeä käsite: ikä. Aikuisuutta ja kasvatusta käsittelevässä tutkimuksessaan Hoikkala (1993) tarkastelee Margaret Meadin tapaan ikää kulttuurisena ilmiönä, jolloin ikävaiheeseen kietoutuu tiettyjä arvoja, toimintaa organisoivia periaatteita, odotuksia, toiveita, haluja ja pelkoja. Eriytisesti yläkouluikäisistä nuorista puhuttaessa tämä ikävaihe on murrosikä. Aapola (2003) toteaa, että murrosiän käsitteen sisältö vaihtelee hieman eri ammatillisten diskurssien ja yleiskielen välillä. Psykologiassa sekä lääketieteessä murrosikä määritellään puberteetin synonyymiksi eli sukukypsyyden saavuttamiseksi. Yleiskielessä sen sijaan murrosiällä tarkoitetaan fyysisen kehityksen ohella sitä moninaista psyykkistä muutosta, joka tässä ikävaiheessa on yleistä. (Aapola 2003.) Psykoanalyysissä psykologisia tapahtumia kuvaavasta ikävaiheesta käytetään termiä nuoruusikä, joka sijoittuu vuosien 12 ja 22 väliin (Aalberg 1991). Tässä yhteydessä puhumme sekä murrosiästä että nuoruusiästä viitaten nuoren kokonaisvaltaiseen kehitykseen ja ikävaiheeseen.

Murrosikä esiintyykin erityisesti aikuisten puheessa usein ongelmanäkökulmasta, jolloin se nähdään ohimenevänä vaiheena, josta on selvittävä, tai jopa tautina (Hoikkala 1993). Myös Aapolan (2003, 97) mukaan 1970-luvulta lähtien murrosiän käsite on tarjonnut helpottavan tulkinnan aikuisten negatiivisesti kokemaan nuorison liikehdintään: nuorten kapinaa ja irtiottoja on helpompi sietää, kun murrosikä on vain ohimenevä vaihe. Nuorten näkökulmasta Cacciatoren (2005) mukaan murrosikään

liittyy paljon itsenäistymiseen ja aikuistumiseen liittyviä paineita sekä kapinointia aikuisten arvoja vastaan. Keskimurrosikäisellä, 13–16-vuotiaalla nuorella itsenäistymistarve on suuri ja käsitys omasta pystyvyydestä kasvaa joskus liiankin suureksi. Itsesuojeluvaisto ja kyky tunnistaa riskit ja selviytyä niistä ovat edelleen heikkoja. (Cacciatore 2005, 115.)

Kaverisuhteet ovat erityisen tärkeällä sijalla murrosikäisen nuoren elämässä ja kaverien hyväksyntä on korvaamatonta. Samanikäisten kaverien merkitys korostuu nuoren kasvaessa eroon lapsuudestaan ja vanhemmistaan, ja vertaisryhmä alkaakin muodostua nuorelle entistä tärkeämmäksi arvojen ja normien lähteeksi ja säätelijäksi. (Mäki-Kulmala 1994, 37; Cacciatore 2005, 124.) Myös riskikäyttäytymisellä on aina sosiaalinen merkitys, se kuuluu ryhmäkäyttäytymisen ilmaisumuotoihin (Karekivi 1999, 26). Cacciatoren mukaan murrosiässä ”terveysriskit saattavat tuntua mitättömiltä verrattuna siihen glooriaan, jota uskaltaminen kaveripiirissä merkitsee.” (Cacciatore 2005, 115–116.) Murrosiän käsitteeseen on liitetty erityisesti sukupuolinen kypsyminen ja fyysiset muutokset. Nuoren sukupuoli-identiteetti kehittyy ja kiinnostus toista sukupuolta kohtaan kasvaa. Nuoruusiän ruumiinkuvan muutos saa nuoren arvioimaan uudelleen myös psyykkistä olemustaan. Nuori peilaa toistuvasti itseään ikätovereistaan ja haluaa olla samankaltainen kuin muut. (Aalberg 1991.)

Cacciatore (2005) puhuu kuvaavasti nuoruusiän kuohuntavaiheesta. Kuohuntavaiheella tarkoitetaan nuoren murrosikään liittyvän kehityksen vaihetta, jolloin epävarmuus, ahdistus, ärtyisyys ja vastahakoisuus lisääntyvät nuoren käytöksessä. (Cacciatore 2005, 108–110.) Murrosiän emotionaalisuuden ja epävakaisuuden mukanaan tuomat yksinäisyyden ja tarvitsevuuden tunteet saattavat johtaa jopa riippuvuuteen. Ahdistusta pyritään sammuttamaan alkoholilla, ahmimisella tai vaikkapa pelaamisen tuomalla jännityksellä. Riippuvuus johonkin nopeaa tyydytystä tuottavaan aineeseen tai toimintaan alkaakin yleensä kehittyä murrosiässä tai pian sen jälkeen. (Cacciatore 2005, 118–123). Kuohunta on tarpeellista ja hyödyllistä nuoren kehityksen kannalta. Silloin arvot ja asenteet testataan ja uhmakkuus ja kapinointi ovat tyypillisiä. Kaikkea on kokeiltava. Tempauksillaan nuori ikään kuin kysyy: onko näin, saako näin tehdä ja sanoa? Tosin kaikkien nuorten kapinointi ei ole niin näkyvää. (Cacciatore 2005, 109.)

Nuori tarvitsee aikuista, ymmärtävää suhtautumista sekä suojaa houkutuksia ja riskejä vastaan. Nuoret tarvitsevat rajoja, joita vastaan he voivat taistella, mutta jotka myös suojaavat heitä omilta vääriä ratkaisuilta. Tässä iässä siis itsesuojeluvaisto ja itsetunto ovat heikoimmillaan, mutta arvostuksen ja tuen tarve suurimmillaan. (Cacciatore 2005, 110.) Pikkuhiljaa nuori kokoaa aikuisen tuella elämänsä tiedot, opit, asenteet ja ominaisuudet uudelleen järjestykseen, osaksi aikuisempaa itseä (Aalberg 1991). Hoikkalan (1993) mukaan nuoruuden keskeinen kategoriatoiminta onkin etsiminen. Nuoruuden etsimisen päämääränä on aikuinen asema ja aikuisuuden sosiaalipsykologiset ominaisuudet: järkevyys ja vastuullisuus. (Hoikkala 1993, 228.)

2.1.2 Lähiöjengeistä alakulttuureihin

Vertaisryhmä ja sosiaaliset suhteet kavereihin ohjaavat suureksi osaksi nuoren elämää. Siksi onkin luonnollista, että nuoret kokevat erityistä tarvetta kuulua erilaisiin ryhmiin, joilla on jokaisella omat kulttuurinsa ja toimintatapansa (Cacciatore 2005, 125–126). Nuorisokulttuuri pitää sisällään useita erilaisia ryhmittymiä. Ryhmät jakautuvat formaaleihin ryhmiin, kuten nuorisojärjestöt ja urheiluseurat, sekä informaaleihin ryhmiin, joista esimerkkinä ovat kaveriporukat, jengit ja erilaiset alakulttuuriset ryhmät (Puuronen 2003). Nuorisoryhmiä voivat määrittää esimerkiksi asuinpaikka, musiikkimaku, poliittinen suuntaus, harrastus tai pukeutumistyyli. Ryhmä asettaa jäsenilleen erilaisia vaatimuksia ja edellyttää mukautumista sen arvoihin ja toimintatapoihin (Mäki-Kulmala 1994, 34). Ryhmän kulttuuri siis ohjaa nuoren asenteita, arvoja ja toimintaa. Bäckström (2001, 79) toteaaakin: ”Alakulttuuri on enemmän kuin pinnallinen, hassu hiusväri, joka peseytyy pois tai kasvaa ohi nuorten kypsyessä tai vanhetessa”.

Kansainvälisten nuorisokulttuurien rantauduttua Suomeen 1960-luvun aikana nuorisokulttuurin erityiset suuntaukset, musiikkimaut ja tyyli mahdollistivat nuorten keskinäisen erottautumisen ja erilaisten ryhmäidentiteettien muodostamisen. 1980-luvulta lähtien on ryhmän sijasta puhuttu alakulttuureista, yhteisöistä tai verkostoista (Puuronen 2003). Esimerkkeiksi nykypäivän alakulttuureista voisi nimetä vaikkapa hip-hopparit, gootit ja luontoaktivistit. On huomioitava, että nuori voi kuulua moniin erilaisiin alakulttuurisiin ryhmittymiin samanaikaisesti. Bäckströmin (2001) teke-

mässä tutkimuksessa ruotsalaisnuorten alakulttuureista selviää linkit useiden eri alakulttuurien välillä. Myös Lähteenmaan mukaan ”sukkulointi” eli samanaikaisesti useisiin ryhmiin kuuluminen on yleistymässä, erityisesti tyttöjen keskuudessa (Lähteenmaa 2000).

Erityinen muutos nuorten ryhmäytymisessä 1990-luvulta asti on ollut suomalaisen yhteiskunnan monikulttuuristuminen vilkastuneen maahanmuuton seurauksena. Nuorisoa jakaa nykypäivänä eri ryhmiin nuorisokulttuurien ja ideologioiden lisäksi suhtautuminen sukupuolten tasa-arvoon sekä etnisyys. (Puuronen 2003, Lähteenmaa 1991, 102.) Lähteenmaan (2000) mukaan nuorisokulttuurin sisällä on meneillään siirtymä yhä tiukempiin ja suljetumpiin yhteisöihin, kuten skinheadit ja saatananpalvojat, toisaalta yhä kevyempiin ja vähemmän sitoviin yhteisö- ja ryhmämuodostelmiin, kuten luonnollisesti syntyneet kaveriporukat. Toki subjektiivinen sitoutuminen ryhmään voi olla voimakasta ja keskeinen osa identiteettiä, vaikka ryhmä ei olisikaan tiukkaan normitettujen käytäntöjen jäsenryhmä, josta esimerkkinä ovat erilaiset fanikulttuurit. (Lähteenmaa 2000, 34 –35.)

2.1.3 Nuorisokulttuuri myöhäismodernin ajan myllerryksessä

Edellä mainittujen aspektien lisäksi nuorisokulttuuri muokkautuu jatkuvasti useiden eri tekijöiden vaikutuksesta. Muiden muassa medialla on suuri osuus siihen, mitä nykypäivänä yleisellä nuorisokulttuurilla käsitetään. Nuorisokulttuuri ottaa rakennusaineksiaan niin eri viestinten välittämästä kuin kaupallistenkin tahojen tarjoamasta nuorisokuvasta. Yhteiskunnan ja kulttuurin muutokset ajassa heijastuvat myös nuorisokulttuuriin. Esimerkiksi laajamittainen individualisoituminen yhteiskunnassa näkyy nuorten elämäntyyleissä (Reimer 1995). Arvojen muutos on osa laajempaa murrosta, joka on tapahtunut vähitellen. Olemme siirtyneet uuteen aikaan, jota on kutsuttu mm. postmoderniksi, jälkimoderniksi tai myöhäismoderniksi (Helve 2002, 23). Useat nuorisotutkijat (Ziehe 1991; Fornäs & Bolin 1995; Puuronen 2001; Lähteenmaa ja Siurala 1991; Lähteenmaa 2000; Helve 2002) ovat tutkineet nuorisokulttuurin kehitystä ja murrosta myöhäismodernissa ajassa.

Ziehen (1991) mukaan varsinkin kristillisten uskomusten merkitys on vähentynyt, mikä ilmenee muun muassa sukupuolimoraalin ja seksuaalisen käyttäytymisen muuttumisena, sukupolvi- ja sukupuoliroolien hämärtymisenä ja muuttuneena suhtautumisena auktoriteetteihin. Lähteenmaan (2000, 54) mukaan suuret kollektiiviset edistyskertomukset ovat saaneet väistyä yksilöllisen onnentavoittelun tieltä. Helve (2002) yhtyy Lähteenmaan ajatuksiin. Hänen mukaansa nykynuoret eivät enää rakenna arvomaailmaansa edellisten sukupolvien aatteisiin, ”suuriin kertomuksiin” ja niiden kertojiin. Postmodernisoitumisen oleellisin piirre onkin moniarvoistuminen, ydinarvojen puute ja yhteisen arvomaailman katoaminen. Nuoret eivät ankkuroi arvojaan mihinkään ideologiaan, vaan he valitsevat tilanteen mukaan asenteensa eri arvojärjestelmistä. (Helve 2002.)

Näkyvimpänä muutoksena postmodernin ajan nuorten arvoissa on niin sanottu itsensä toteuttamisen individualismi, johon kuuluu keskittyminen omaan itseensä ja välinpitämättömyys muista (Helve 2002). Kemppinen (1997) näkee jälkimodernin todellisuuden liikkuvana, nopeasti kohdattavana, suhteellisena ja jatkuvasti muuttuvana. Näin ollen hetkessä eläminen, virtuaalitodellisuus, jatkuva liike ja nautintahakuisuus ovat keskeisiä nykypäivän nuoren elämässä. (Kemppinen 1997a, 10–12.) Tähän voidaan liittää myös ajatus virikkeiden lisääntyessä kasvavasta tarpeesta saada äärikokemuksia. Tavallinen elämä ei tunnu enää miltään. Lähteenmaan (2000) mukaan eri yhteisöissä sukuloivat psyykkisesti vahvat ja sosiaalisesti joustavat nuoret pärjäävät tulevaisuudessa. Aikakautemme ihanteiden mukaisesti he kykenevät olemaan reflektioivia yksilöitä ja oman elämänsä sankareita tukeutumatta tiukkoihin yhteisöihin ja suuriin kertomuksiin. (Lähteenmaa 2000.)

2.2 Katsaus nuorten päihdekulttuuriin

Alkoholi ja muut päihteet vakiinnuttavat paikkaansa osana länsimaista nuorisokulttuuria ja säännöllinen päihtyminen on itsestään selvää monen nuoren elämässä. Päihteiden käytön aloittamiseen liittyy vertaisryhmän synnyttämä sosiaalinen paine. Mediassa käydään kiivasta keskustelua nuorten ja jopa lasten lisääntyvästä päihteiden käytöstä. Tosin median tarjoama kuva ei ole kiistatta täysin totuudenmukainen, eikä ongelmakeskeinen näkemys nuorten ja päihteiden yhteydestä välttämättä vastaa

nuorten omia käsityksiä ja kuvauksia. Kuitenkin median antamasta kuvasta tulee helposti hallitseva ja toimintaa ohjaava (Jaatinen, Kaukonen, Warsell, Halmeaho & Ahtola 1998).

Päihteillä tarkoitetaan useimmiten tupakkaa, alkoholia, päihtymistarkoituksessa käytettyjä teknisiä liuottimia, lääkkeitä sekä kaikkia huumausaineiksi määriteltyjä aineita. Tupakkaa ei kaikissa määritelmässä lueta päihteeksi, mutta sen sisällyttäminen päihteisiin lienee perusteltua, koska sen on todettu liittyvän nuorten muuhun päihdekäyttäytymiseen. Lähteenmaan (2005) mukaan ennaltaehkäisevän päihdetyön ohjelmissa keskitytään tyypillisesti enemmän huumeisiin, sillä niitä pidetään yleisesti pahempina kuin alkoholia, jota kulttuurissamme voidaan pitää jopa epänormaalina olla käyttämättä. Myös alkoholin terveyttä tuhoaviin vaikutuksiin kiinnitetään usein vähemmän huomiota kuin esimerkiksi tupakan ja huumeiden vaikutuksiin. (Lähteenmaa 2005.) Tässä työssä keskitymme erityisesti nuorten alkoholin ongelmakäyttöön, sillä se on meillä tunnustettu määrällisesti suurimmaksi ongelmaksi (Kemppinen 1997b; Pedtechenskaya & Sinisalo 1999). Puhuessamme päihdekulttuurista ja päihteistä viittaamme ennen kaikkea alkoholin käyttöön.

Kyselytutkimuksena toteutetun vuoden 2003 Suomen Nuorten terveystapatutkimuksen mukaan 14-vuotiaista tytöistä 28 % ja pojista 18 % ilmoitti käyttävänsä alkoholia ainakin kerran kuukaudessa. 18-vuotiaana noin kolme neljästä vastaajasta ilmoitti juovansa ainakin kerran kuukaudessa. 14 vuoden iässä vähintään kerran viikossa juovia oli tytöistä 7 % ja pojista 5 %. Sen sijaan 18-vuotiailla viikoittain juovien osuus oli tytöillä 36 % ja pojilla jopa 42 % vuonna 2003. (Rimpelä ym. 2003.)

Eurooppalaisten nuorten humalahakuisuutta mittaavissa tutkimuksissa Suomi yltää kärkisijoille. Suomalaiset nuoret ovat Walesin, Tanskan, Pohjois-Irlannin, Englannin ja Grönlannin jälkeen Euroopan humalahakuisimpia. (Helve 2002, 70–71.) Tähän vaikuttanee myös suureksi osaksi suomalainen päihdekulttuuri ja aikuisten esimerkki. Humalahakuisuus näyttää olevan syvällä alkoholikulttuurissamme. Suomalaista juomakulttuuria on käsitellyt Matti Virtanen (1982) teoksessaan *Änkyrä, tuiske, huppeli – muuttuva suomalainen humala*. Hänen mukaansa suomalainen kulttuuri ohjaa toimintaamme tiedostamattomasti. Suomalaisessa yhteiskunnassa vallitsevista arvoista, suhtautumistavoista ja ihmisluontoa koskevista käsityksistä tulee meille hel-

posti itsestäänselvyyksiä (Virtanen 1982, 12). Huumeiden käyttö ei ole ollut yleisesti pohjoismaalaisten nuorten keskuudessa hyväksyttyä toisin kuin alkoholin rajukin käyttö. Esimerkiksi vuoden 1999 Nuorten terveystapatutkimuksen kyselyssä raittiita 15–16-vuotiaita suomalaisnuoria ilmoitti olevansa vain 14 prosenttia. Kulttuurierot näkyvät erityisesti tyttöjen juomatavoissa. Suomalaiset tytöt juovat itsensä vahvaan humalaan useammin kuin pojat. (Rimpelä ym. 2003.) Tosin jotkin tutkimukset suomalaisen ja eurooppalaisen juomakulttuurin eroista esittävät, että humala on läsnä yhtäläillä molemmissa (ks. Pyörälä 1991).

Nuorten terveystapatutkimuksen mukaan vuonna 2003 lähes joka neljäs 14–18-vuotiaista nuorista joi itsensä humalaan vähintään kerran kuukaudessa. Nuorten asenne alkoholin humalahakuiseen käyttöön on osoittautunut kyselytutkimuksissa melko positiiviseksi. Väittämän ”on tärkeää, että ihmiset voivat joskus juoda itsensä humalaan rentoutuakseen ja puhuakseen suunsa puhtaaksi” kanssa samaa mieltä oli noin puolet 16–18-vuotiaista pojista ja vajaa kolmannes tytöistä vuonna 1999. Väittämän kanssa samaa mieltä olevien osuudet olivat 1990-luvun lopulla lähes kaksinkertaiset 1970-luvun loppuun verrattuna. (Rimpelä ym. 2003.)

Vaikka asenteet humalajuomista kohtaan näyttävät pysyvän positiivisina, uudet selvitukset nuorten alkoholinkäytöstä viittaavat humalajuomisen vähentymiseen. Täysraittien osuus 15–16-vuotiaiden nuorten ikäryhmässä on kasvanut hieman, noin 5 %:lla vuosien 1999 ja 2003 välillä. Toinen humalajuomisessa tapahtunut muutos on suurempi: itsensä joskus tai viimeisen kuukauden aikana humalaan juoneiden osuuden pienentyminen noin kymmenellä prosentilla 15–16-vuotiaiden joukossa samana ajanjaksona. (Rimpelä ym. 2003; Lähteenmaa 2004, 2005.) Lähteenmaa esittää tälle humalakielteisyyden lisääntymiselle kolmea eri tulkintaa. Ensimmäisen mukaan selitys tälle voisi olla yhteiskunnan palaaminen laman jälkeisestä tilasta normaaliin. Toinen ja kolmas tulkinta liittyvät nuorisokulttuuriin. Niiden mukaan nuorisokulttuurista itsestään nousee trendejä, kuten esimerkiksi kasvissyönti ja siihen liittyvä terveellisuuden ihanne, joihin humalajuomisen vähentyminen liittyy. Toisaalta taas jotkin muut intressit saattavat ottaa humalajuomisen ja alkoholin paikan. On mahdollista myös, että humalajuomiseen liittyvät riskit, kuten ryöstetyksi, raiskatuksi ja pahoinpidellyksi tuleminen, tiedostetaan entistä paremmin. (Lähteenmaa 2004.)

Lähteenmaa (2004) esittää ajatuksen siitä, että humalajuominen on nykyään nuorten keskuudessa epämuodikasta. Etenkin tyttöjen humalassa olo ja sillä rehentely on synnyttänyt nimityksen ”pissis” (lyhenne ”pissaliisasta”), jolla tarkoitetaan juopottelevaa, koulussa metelöivää, ”pimumaisiin” vaatteisiin sonnustautuvaa tyttöä. Nimityksen taustalla on kenties oletus siitä, että liika juominen tuo mukanaan pissahädän, jota sitten vähemmän tyylikkäästi helpotetaan kaupungin kaduilla. Nimityksen myötä pissikset ovat menettämässä sosiaalista pääomaansa nuorten keskuudessa. Mahdollisesti humalajuominen alkaa jakaa nuoria menestyjiin, jotka siemailevat sivistyneesti, ja putoajiin, jotka ryyppäävät itsensä humalaan. (Lähteenmaa 2004.)

2.2.1 Miksi nuori juo?

Lasten ja nuorten päihteiden ongelmakäyttö on oireilua, jonka syyt piilevät ehkä syvällä yhteiskuntamme ja toisaalta suomalaisen päihdekulttuurin rakenteissa. Tässä alaluvussa luomme katsauksen joihinkin tekijöihin, joilla saattaa olla yleisesti yhteyttä humalahakuiseen juomiseen. Voidaan esittää useita spekulatioita siitä, miksi nuoret haluavat juoda, oksentaa ja sammua. Kenties taustalla on pako karusta todellisuudesta ”leikkimaailmaan”, johon teini-iän tunne-elämän ongelmat ja epävarmuus hukuvat ainakin hetkeksi (Kemppinen 1997b, Jaatinen 2000). Pohjimmaisena syynä voivat olla yhteiskunnalliset ongelmat, kuten lasten ja nuorten yksinäisyys ja perheiden irtonaisuus tai yhteiskunnan arvomaailman murros, josta kertoo muun muassa tehokkuuden ja kilpailun sekä äärimmäisen yksilöllisyyden korostaminen (Helve 2002).

Nuorten asettamia perusteita ja syitä päihteiden käytön aloittamiselle on useita. Jaatinen (2000) tutkimuksessa tulee esille, että aikuistumisen ja juomisen yhteys on monitahoinen; juominen on keino olla aikuisempi ja kuulua vanhempien nuorten joukkoon. Alkoholi muodostuu keinoksi päästä pois siitä kohdasta elämää, jossa nuori on. Päihteiden houkuttelevuuden syyn voisi siis nähdä liittyvän nuoruusiän ahdistukseen ja tuntemukseen siitä, ettei enää ole lapsi mutta ei oikein aikuinenkaan. (Jaatinen 2000, 43.) Myös monenlaiset motiivit ”olla jotain muuta kuin on” ovat yleisiä. Päihteet vähentävät estoja, ja epävarma nuori kokee itsensä rohkeammaksi. Esimerkit nousevat nuorten ilmauksista: halu olla cool, halu olla kova ja halu olla varmempi.

Ilmaisut viittaavat haluun näyttää joltain, mikä on arvostettua ja tavoiteltua nuorten maailmassa. (Jaatinen 2000, 43.)

Virtanen (1982) esittää väitteen, jonka mukaan alkoholi poistaa aikuisen maailmaan kuuluvan realismin tunteen. Murrosiästä alkaen nuoren tietoinen persoonallisuus alkaa kehittyä, jolloin lapsenomaisen tilanteeseen eläytyminen ei enää onnistukaan yhtä helposti kuin lapsena. Silloin nuori pystyy alkoholin avulla ikään kuin palaamaan takaisin lapsen maailman kokemuksellisuuteen ja elämyksellisyyteen. (Virtanen 1982, 10.) Karekiven (1999) tutkimuksessa ratkaisevin syy nuorten alkoholin käyttöön näytti olevan kokeilunhalu, jonka ilmoitti syyksi 63 % vastaajista.

2.2.2 Juhlintaa ja viattomuutta

Jaatinen (2000) on tutkimuksessaan selvittänyt, mikä on nuorten näkemys päihteistä ja millaisia ovat ne merkitykset, selitykset ja jäsenyykset, joiden innoittamina nuoret lähtevät päihteisiin tutustumaan ja joiden pohjalta he päihteisiin liittyviä valintojaan tekevät. Jaatisen tutkimuksessa nuoret itse toimivat oman päihdekulttuurinsa kuvaajina, ja aineisto on kerätty vuonna 1998. Tutkimuksen nuoret rakentavat kuvan alkoholista itsestään selvänä osana nuorten elämää. Heidän päihdemyönteisyytensä on häkellyttävän yhdenmukaista. (Jaatinen 2000.)

Jaatisen (2000) mukaan alkoholi avaa nuorille oven hauskan maailmaan. Juhlinta ja hauskanpito kuuluvat tiiviisti alkoholiin liittyviin assosiaatioihin nuorten puheessa. Yleensä alkoholinkäytön negatiiviset seuraukset tiedostetaan ja ne vilahtelevat nuorten puheissa, mutta ne yhdistyvät yleisesti nuoriin, heihin toisiin, ei omaan itseen. Tutkimuksen perusteella on havaittavissa, että vakavia juomiseen liittyviä vaaroja ei olla valmiita käsittelemään eikä niihin liittyvien tunteiden ilmaisu ole kovin suosittua. Siispä kuvaa, jonka mukaan nuorten juominen on hauskaa ja huoletonta, varjellaan tarkasti. (Jaatinen 2000, 30–34). Myös Hoikkalan (1989) mukaan alkoholin käyttö saa nuorten puheessa tiivistetysti hauskuuden merkityksen.

Tuttu sanonta "ilo ilman viinaa on teeskentelyä" paljastaa suomalaisen juhlintakulttuuriin juurtuneen asenteen. Virtasen (1982) mukaan alkoholi ja juhlinta ovat kuulu-

neet yhteen jo ammoisista ajoista asti. Tosin suomalaisten käsitys juhlasta on ajan myötä muuttunut: vapaa-aika tai tavallinen arkilauantai rinnastetaan juhlaan. (Virtanen 1982, 84–85.) Nuoret kohdistavat juhlintaan ja alkoholinkäyttöön suuria odotuksia. Seitsemäs- ja yhdeksäsluokkalaisten nuorten juhlintakuvauksissa kiteytyy näiden ikävuosien aikana tapahtuva sosialisatio päihdekulttuuriin. Siinä missä seitsemäsluokkalaisille juhlinta päihteidenkäyttöineen on haaveilua hurjien mielikuvien, toiveiden ja unelmien toteutumisesta, on se yhdeksäsluokkalaisille jo hyvin itsestään selvästi omaan elämään kuuluvaa, arkipäiväistä juomista ja yhdessäoloa. (Jaatinen 2000, 70.)

Jaatisen (2000) tutkimuksessa yksi päihteiden käytön aloittamiseen yhdistyvä ilmiö nuorten puheissa on oman viattomuuden ja avuttomuuden korostuminen. Päihteille on lähes mahdotonta sanoa ei. Nuoret konstruoivat itsensä avuttomiksi ja voimattomiksi niissä tilanteissa, joissa joutuvat valintojaan tekemään. Tässä yhteydessä päihdekulttuuri siis esittäytyy vastustamattoman voimakkaana. Nuoret asettavat itsensä sellaiseen asemaan, että he eivät ole vastuussa tapahtumista. Jos nuoret näkisivät itsensä vastuullisiksi toimijoiksi, heidän pitäisi tehdä asialle jotain, mutta koska he eivät tiedä, miten asioita pitäisi käsitellä, otetaan käyttöön uusi tapa merkityksellistää tilanne. Jaatisen mukaan juomistilanteiden käsittely ja seurausten työstäminen saattaisi olla yksi avain nuorten päihteiden käyttöön vaikuttamisessa. Nuorten pyrkimys hyvään ja oikeaan onkin ratkaiseva linkki, jonka kautta olisi ehkä mahdollista vedota moraaliin ja yksilön vastuuseen omista valinnoistaan päihdekysymyksissä. Tosin on huomattava, että se johtaa tuloksiin ainoastaan, jos sitä osataan käyttää päihdetyössä oikealla tavalla hyödyksi. (Jaatinen 2000.)

Päihteiden saannin helppous korostaa nuorten viattomuutta valintatilanteissa. Kempin (1997) mukaan alaikäisten mahdollisuudet saada päihteitä ovat lisääntyneet viime vuosikymmeninä erityisesti kansainvälisen kaupan vapautumisen sekä alkoholin myyntipisteiden lisääntymisen myötä. Valitettavasti myös yhä useammat aikuiset ja jopa omat vanhemmat hankkivat alaikäisille nuorille päihteitä. (Kempinen 1997b.) Jaatinenkin toteaa, että hyvin pitkälti aikuiset mahdollistavat nuorten juomisen (Jaatinen 2000, 146).

2.2.3 Ryhmänpaine

Nuoruusiässä paine olla samanlainen kuin muut, kuulua joukkoon, on suuri. Päihteisiin liittyvät sosiaaliset vaikuttimet ovat olleet tiedossa jo melko pitkään (Valli 1998). Kavereiden vaikutus nuorten juomiseen ja päihteiden käyttöön on ratkaiseva (Karekivi 1999). Nuorten kuva siitä, että kaikki muutkin juovat, on hyvin vahva. Tällainen kaikki-logiikka voidaan nähdä nuoren maailmassa totuutena siten, että kaikki hänelle merkitykselliset ihmiset juovat. Kaikki-logiikka liittyy joukkoharhaan, jonka mukaan nuoret uskovat, että muut käyttävät päihteitä nuorempina ja enemmän kuin he itse. (Jaatinen 2000, 45.) Joukkoharha näkyy myös Nuorten terveystapatutkimuksen (Rimpelä ym. 2003) tuloksissa selkeästi. Vuonna 2001 14-vuotiaista yli 80 % arvioi muiden juovan enemmän kuin he itse. Tosihumalaan juomisen yleisyyden arviot nuorten keskuudessa olivat vuonna 2003 sitä harhaisempia, mitä nuoremasta ikäryhmästä oli kyse. 14-vuotiaat tytöt olettivat oman ikäisistään juovan itsensä humalaan vähintään kerran kuukaudessa 35 %, pojat 28 %. Kyselyssä saadut todellista humalajuomista kuvaavat luvut olivat vastaavasti 9 % ja 4 %. (Rimpelä ym. 2003.)

Laineen (1991) mukaan joukkoharha syntyy sitä helpommin, mitä vaikeampaa on omien havaintojen tekeminen tietyistä ilmiöistä. Joukkoharhan syntymistä helpottaa, jos voimakkaat yhdenmukaiset normit estävät vapaan ja avoimen keskustelun. On myös mahdollista, että joukkoharhan syntymiseen vaikuttaa se, että poikkeavuuteen kiinnitetään enemmän huomiota kuin yhdenmukaisuuteen. Esimerkiksi siten, että vahvassa humalatilassa ollut kaveri muistetaan paremmin kuin läsnä olleet raittiit. On mahdollista, että joukkoharhan seurauksena kehittyy ryhmän painetta, joka taas on omiaan lisäämään nuorten päihteiden käyttöä, vaikka nuori itse ei haluaisikaan niin tapahtuvan. (Laine 1991, 35.)

Jaatinen (2000) tähdentää, että nuoren maailmassa kaikki muut nuoret juovat, joten päätöstä tekevänkin on juotava tai muuten hänen on vaikea päästä mukaan joko haluttuun porukkaan ylipäätään tai sitten vain mukaan tilanteen ja porukan tunnelmaan. Jos et itse juo, jäät ulos kuvitellusta tai toivotusta yhteydestä, jonka nähdään syntyvän juomisen avulla. Ei siis ole ihme, jos tällaisen valinnan eteen asetettu 14-vuotias, jolle kaverit ovat tärkeimpiä, kokee olevansa avuton. (Jaatinen 2000, 45.) Karekivi

(1999) esittää, että ikätovereiden vaikutusta sekä poika- että tyttöryhmissä voitaisiin parhaiten lisätä valistuksella, jolla vahvistetaan terveiden elämäntapojen noudattamista ja hyviä harrastuksia, jotta hyvät esimerkit lisääntyisivät. Näin voitaisiin myös vähentää joukkoharhaa. (Karekivi 1999, 33.)

Voidaan siis päätellä, että yksilöiden tasoinen vaikuttaminen ei ole alkuunkaan riittävää nuorten maailmassa. Se, mihin olisi erityisesti kiinnitettävä huomiota, on heidän keskinäinen systeeminsä ja sen lainalaisuudet. Päihteiden käyttöön vaikuttamisen pitäisi kohdistua nuorten yhdessä tuottamaan ja ylläpitämään merkityssysteemiin. Jos tuon rakenteen itsestäänselvyyksiä voitaisiin rikkoa, nuorille avautuisi vapaampi tila tehdä omia valintoja. (Jaatinen 2000.)

2.3 Vastaanottamisesta vuorovaikutukseen

2.3.1 Perinteenä passivoiva päihdekasvatus?

Muuttuvassa maailmassa paineet koulun päihdekasvatuksen kehittämiseen ovat kasvaneet. Yritykset vähentää nuorten päihteiden käyttöä perinteisellä päihdevalistuksella näyttävät melko turhilta ja tehottomilta. Päihteiden käytön ehkäisyssä kouluissa on kokeiltu erilaisia lähestymistapoja jo lähes neljäkymmentä vuotta. Ensimmäisissä terveyskasvatusohjelmissä 60- ja 70-luvuilla erilaiset lähestymistavat rajoittuivat lähinnä tietojen jakamiseen, asenteiden muuttamiseen ja pelotteluun (Tossavainen 1993). Valitettavasti saarnaava ja pelotteleva lähestymistapa päihdevalistuksessa on osin säilynyt jopa näihin päiviin saakka. Tällainen "perinteinen" päihdekasvatus ei välttämättä tavoita nuoria ja heidän maailmaansa. Perinteisellä päihdekasvatuksella tässä tutkimuksessa tarkoitamme ennen kaikkea opettajajohtoista, oppikirjoihin pohjautuvaa, moralisoivaa ja faktatietoon nojaavaa opetusta, jossa oppilas on tiedon passiivinen vastaanottaja.

Päihdekasvatusmenetelminä pelottelu ja kieltäminen on todettu melko tehottomiksi uskottavuuden puutteensa takia (Tossavainen 1993, 15). Pelotteleva ja kieltävä valistus saattaa herättää nuoren epäluuloisena kysymään, onko asia todellakin niin, että päihteisiin ei liity mitään hyvää. Tietojen jakaminen päihteistä on sinänsä tärkeää ja

luonnollisesti osa päihdevalistusta, mutta tietoja jakavat ohjelmat eivät ole muuttaneet nuorten päihdekäyttäytymistä halutulla tavalla. Syynä tähän on muun muassa se, että nuoret eivät huomaa päihteiden käytön pitkäaikaisia fysiologisia seurauksia ja täten päihteiden riskit ovat heille kaukaisia todennäköisyyksiä (Tossavainen 1993, 16–17). Usein nuoret saattavat tietää päihteistä ja niiden riskeistä paljonkin, mutta eivät osaa yhdistää tietoa omaan käyttöönsä. Tutkimukset osoittavat, että ongelmana nuorten ohjaamiseen terveelliseen käyttäytymiseen ei ole ollut nuorten tietojen puutteellisuus, vaan kyvyttömyys vastustaa ympäristöstä heihin kohdistuvia paineita käyttäen päihteitä. (Tossavainen 1993, 34.) Tosin nykypäivänä kouluissa tarjottu terveystiedon opetus on saattanut osaltaan lisätä nuorten kykyä vastustaa näitä paineita.

Perinteistä päihdevalistusta pidetään siis tylsänä ja tehottomana. Usein kieltoja pursuava valistustilanne asettaa nuorten ja aikuisten maailmat täysin vastakkaisiksi. Valistusasetelmassa aikuiset ottavat johtajan roolin ja ”syöttävät” asioita ja ajatuksiaan nuorille. Tällöin nuorelta itseltään otetaan pois kontrollin ja toimijuuden mahdollisuus, ja nuori kokee tarvetta ottaa riistetty kontrolli takaisin esimerkiksi kokeilemalla itse päihteitä. Näin ollen valistus toimiikin päinvastaisesti ja päihteiden kielletyn hedelmän houkutus korostuu synnyttäen useimmissa oppilaissa välinpitämättömyyttä tai kapinaa. (Jaatinen 2000, 92–93.)

Toki päihdekasvatusta on yritetty viime vuosina myös uudistaa. Yhtenä esimerkkinä kokeiluista ovat nykypäivänä suosittu ”päihdeputket”, jotka pyrkivät päihdevalistukseen elämiskasvatuksen keinoin. Päihdeputket ovat rakennettuja ”putkia”, joissa visuaalisilla ja aistillisilla elementeillä halutaan luoda shokeeraava vaikutus. Putkien tarkoituksena on emotionaalisesti vaikuttavien kokemusten kautta auttaa nuorta sisäistämään päihteisiin liittyviä vaaroja. (Rantala, Salasuo & Soikkeli 2005.) Oppilaan passiivinen reitin läpi kulkeminen ja negatiivisten vaikutusten iskostus oppilaan päähän kuitenkin tekevät päihdeputkista enemmänkin manipulatiivisia kuin dialogisia, ja ne päätyvät kriittisessä tarkastelussa jälleen pelotteluun (Lähteenmaa 2005; Rantala ym. 2005). Elämysreittejä on kritisoitu epärealistisuudesta, epäeettisyydestä, tehottomuudesta vaikuttaa nuorten päihdekäyttäytymiseen ja pinnallisesta vuorovaikutuksesta sekä siitä, että osallistuvan ryhmän oletetaan olevaan taustoiltaan homogeeninen (Rantala ym. 2005). Elämyksellisten päihdereittien arviointiraportista (Koskinen-Ollonqvist, Rouvinen-Wilenius & Palojarvi 2003) selviää, että päihdeputkella ei ole

havaittu mitään erityisvaikutusta varsinkaan yläkouluikäisten nuorten asenteisiin päihteitä kohtaan.

Lähteenmaa (2005) ehdottaa päihdekasvatuksen rakentamista nuorison ja nuorisokulttuurin positiiviselle ja luovalle puolelle ongelmien ja vaarojen sijaan. Nuorille olisi kerrottava, että heillä on merkityksellinen ja tärkeä rooli tämän maailman tekemisessä paremmaksi paikaksi ja että heidän elämänsä ja myötävaikutuksensa on arvokasta, eikä sitä kannata pilata käyttämällä huumeita ja alkoholia. Näin saataisiin myös muokattua positiivisempaa kuvaa nuorista yhteiskunnassa. (Lähteenmaa 2005.) Myös Kempainen esittää myönteisyyttä ja erilaisen, raittiin, elämäntavan tarjoamista vaihtoehtona päihteidenkäytön ennalta ehkäisemiseen ja hallitsemiseen (Kempainen 1997b).

Rantala ym. (2005) ehdottavat päihdeputkien tilalle yhteisöteatteria, jonka juuret ovat brechtiläisessä eepissä teatterissa. Tavoitteena on, että oppilas ”käyttää omia aivojaan, ei minun aivojani” (Rantala ym. 2005, 264). Oppilaita rohkaistaan ajattelemaan kriittisesti ja muodostamaan perusteltuja mielipiteitä yksin tai ryhmässä. Painopiste täytyy olla kysymyksessä ”miksi?”. Yksilöön vaikuttamisen sijasta opetus ja kasvatust on pyrittävä suuntaamaan kulttuurilliselle tasolle. Millainen yleinen asennoituminen ohjaa päihdekäyttämistämme ja miksi toimimme niin kuin toimimme? Pyrkimys kulttuurilliseen muutokseen on siis pohjana keskustelulle ja vuorovaikutukselle. (Rantala ym. 2005.) Myös prosessidraama kokonaisvaltaisena ja vuorovaikutuksellisenä työskentelytapana tarjoaa mahdollisuuden tarkastella vallitsevaa kulttuuria. Seuraavassa alaluvussa käsittelemme tarkemmin prosessidraaman luonnetta ja sen mahdollisuuksia oppilaita aktivoivana työtapana päihdekasvatuksessa.

2.3.2 Prosessidraama – ovi aktiivisuuteen

Kulttuuri voidaan Heikkisen (2004) mukaan käsittää kahdella tavalla. Toisaalta yhteisö rakentaa ja siirtää eteenpäin ymmärrystä yhteisön rakenteesta ja perinteestä. Tällöin koulunkin perustehtävä on sosiaalistaminen ja kulttuuriperinteeseen tutustuttaminen. Toisaalta kulttuuria ovat luovat prosessit taiteessa ja kasvatuksessa. Ne luovat uusia merkityksiä ja tuottavat kulttuurista ja yhteiskunnallista kehitystä. Draama-

kasvatus tarjoaa 'tilan' kulttuurin luomiselle ja tarkastelulle vallitsevien normien opettamisen sijaan. Draamakasvatus rohkaisee oppilaita oman minuuden rakentamisen lisäksi kyseenalaistamaan ja uusintamaan kulttuuria. (Heikkinen 2004.)

Draamakasvatuksen määrittelystä ja sanastosta on käyty väittelyä ja keskustelua. Draama on nähty sekä omana oppiaineenaan että työtapana jonkin asian oppimisessa ja opetuksessa. Se on nähty siis sekä taidemuotona että oppimismetodinä. Keskustelu kahtiajaosta ei kuitenkaan ole ollut hedelmällistä. Nykyään draamakasvatuksessa puhutaankin oppimisesta taiteesta, mikä sisältää sekä taidemuodon että oppimismetodin. (Heikkinen 2002, 2004; Laakso 2004.)

Draama on sosiaalinen ja vuorovaikutteinen taidemuoto, joten se tekee mahdolliseksi emotionaalisen, kognitiivisen, sosiaalisen ja luovan ajattelukyvyyn sekä taitojen kehittymisen siinä syntyvien kokemusten kautta. Jotta ihminen voi todella ymmärtää, hänen on myös tunnettava. Esimerkiksi koulun tarjoama kuva maailmasta voi kuitenkin olla kovin valikoitu. Tunteet eivät tällöin liity ajattelemiseen ja tietämiseen, eikä tieto myöskään pysty muuttumaan henkilökohtaiseksi ja siten käyttökelpoisemmaksi. Draamaprosessi pystyy vuorovaikutteisena oppimiskokemuksena mahdollistamaan oppilaiden tunteiden, fantasioiden ja arvojen liittämisen oppitunteihin ja siten tekemään tiedosta henkilökohtaista. Oppilaat pääsevät draaman maailmaan mukaan ajatuksineen ja tunteineen. Heille tarjotaan mahdollisuus ymmärtää asioita tavalla, jonka voi siirtää todelliseen elämään. (Bowell & Heap 2005, 12–13.)

Tunteisiin vetoavana draama herkistää havaintokykyä, mahdollistaa yksilöllisen ilmaisun kehittymisen sekä älyllisen että emotionaalisen ymmärryksen kasvun. Draama toimii kehyksenä tunteiden ja ajatusten tutkimiselle sekä merkitysten ymmärtämiselle. Draamatyöskentely on sidoksissa kulttuuriin. Se tarjoaa oppilaille keinoja ymmärtää itseään ja toisia ihmisiä. (Bowell & Heap 2005, 13.)

Erilaiset genret eli lajityypit ovat alkaneet määrittää draamaa. Yksi näistä genreistä on prosessidraama, johon keskitymme tässä tutkimuksessa. Prosessidraaman teoreettinen määrittely ja käyttöön ottaminen tapahtui vähitellen 1990-luvulla. Prosessidraaman äitinä voidaan nähdä Cecily O'Neill, jonka teoria pohjautuu Dorothy Heathcoten ja Gavin Boltonin traditioon. (Heikkinen 2004.) Tämä traditio kuuluu

draaman kehityksen niin sanottuun toiseen aaltoon. Ensimmäisessä aallossa vaikutti mm. Brian Way draamallaan persoonallisuuden kehittämiseksi. Heatcoten ja Boltonin traditiossa on kyse draamasta ymmärryksen saavuttamiseksi. Sille on tyypillistä myös rakenne yleisestä erityisen kautta universaaliin. (Laakso 2004.)

O'Neill vei Heatcoten ja Boltonin pedagogista draamaa prosessidraaman suuntaan, jossa draama nojautuu pre-tekstiin, jolle Asikainen (2003, 80) on antanut suomenoksen pohjateksti (Laakso 2004). Prosessidraamassa opettaja ja ryhmä yhdessä luovat pre-tekstin pohjalta fiktiivisen maailman, jossa tutkitaan valittua teemaa draaman eri strategioiden kautta (O'Neill 1995). Prosessidraama voidaan valjastaa tietyn asian oppimiseen tai siinä voidaan oppia asioita draamasta itsestään. Opetettava asia tai teema voi periaatteessa olla mikä tahansa, mutta sille ominaista on liittyminen ihmiseen ja inhimillisyyteen. Draama käsittelee ihmisiä ja heidän kokemuksiaan elämästä. (Bowell & Heap 2005.)

Prosessidraamassa osallistujat ovat usein rooleissa, jotka ovat draaman kontekstiin liittyviä ihmisryhmiä. Osallistuja elää aktiivisesti samanaikaisesti sekä kuvitellussa maailmassa että omassa todellisuudessaan (O'Neill 1995). Tätä fiktion ja todellisuuden välistä elävää suhdetta kutsutaan esteettiseksi kahdentumiseksi. Esteettinen kahdentuminen nähdään draamakasvatuksessa oppimisen mahdollistajana. (Heikkinen 2004.) Bowell ja Heap (2005) puhuvat osallistujien voimaantumisen (empowerment) tunteesta, johon oppiminen prosessidraamassa perustuu. Prosessidraamassa tärkeää on juuri se, että oppilaat voivat suunnata omaa oppimistaan ja tuntea omistajuutta omaan oppimiseensa. Tämä johtaa sitoutumiseen, jonka kautta oppimisesta saadaan enemmän irti. (Bowell & Heap 2005.)

Draamatyöskentely on mitä suurimmassa määrin kokemuksellista oppimista. Reflektointi on keskeinen kokemuksellisen oppimisen käsite, ja se kuuluu myös draamatyöskentelyyn. Kriittisen ja analyttisen tarkastelun lisäksi osallistujien kokemusten reflektointi ja analyysi ovat yksi oppimisen osa-alue. Oppimisen yhteydessä reflektio tarkoittaa älyllistä ja affektiivista toimintaa, jossa yksilö uuden ymmärtämisen tason saavuttaakseen tutkii kokemuksiaan ja tietojaan. Tällainen läpikäynti ja arviointi voi auttaa oppilaita löytämään uusia näkökulmia ja tapoja toimia. Vaihtoehtoisten ratkaisumallien tutkiminen draamassa saattaa herättää analogioita, jotka vaikuttavat sosiaa-

liseen todellisuuteen. (Heikkinen 2004.) Myös Woollandin (1993) mukaan valtaosa oppimisesta tapahtuu reflektion aikana, jolloin tarkastellaan draamatoimintaa. Osallistujat pohtivat työnsä merkityksellisyyttä ja tutkivat päätöstensä ja valintojensa vaikutuksia. (Woolland 1993, 80.)

O'Neillin (1995) mukaan ymmärtämys ihmisen käyttäytymisestä heijastuu kielen ja eleiden kautta. Sitä on silloin mahdollista sekä rakentaa uudelleen että reflektoida. Ihmisen kasvaessa ja kypsyessä hänen on luotava ja löydettävä oma identiteettinsä ja määriteltävä itsensä suhteessa yhteiskuntaan ja sen tarjoamiin rooleihin. Itsensä löytäminen ja oppiminen omista voimista ja potentiaalista tapahtuu parhaiten vuorovaikutuksessa toisten ihmisten kanssa. Tämä voi tapahtua sekä todellisessa että kuvittelussa maailmassa. Draaman roolien ja maailmojen kautta sekä teatterissa että prosessidraamassa opitaan itsestä ja omista mahdollisuuksista. Juuri tämän takia prosessidraamaan liittyy olennaisesti myös käsitys kasvatuksesta ja oppimisesta. (O'Neill 1995.)

3 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

3.1 Tutkimuskysymys

Tavoitteenamme tässä tutkimuksessa on pyrkiä ymmärtämään nuorten päihdekulttuuria nuorten alkoholin käyttöön liittämien merkitysten kautta. Tutkimuskysymyksemme muotoutui siis tutkimuksen alkuvaiheessa:

Millaisia merkityksiä nuoret liittävät alkoholin käyttöön?

Merkityksiä tutkittaessa on syytä tarkastella lähemmin merkityksen käsitettä. Alasuutari (2001) toteaa merkitysten tutkimisen liittyvän kulttuurintutkimukseen. Pääpiirteissään merkitys kertoo sen, mitä jokin tarkoittaa. Sillä viitataan usein myös symboliikkaan. Kulttuurintutkimukseen kuuluu näkemys siitä, että todellisuus on kauttaaltaan rakentunut merkitystulkinnoista ja tulkintasäännöistä, joiden pohjalta ihmiset toimivat arkielämässään. Todellisuus on siis olemassa ihmiselle merkitysten kautta. Maailma ei esittäydy meille sellaisenaan, vaan aina sen suhteen kautta, mikä meillä on tähän maailmaan. (Alasuutari 2001, 59–63.)

3.2 Tapaustutkimus

Tutkimuksemme on tyypiltään laadullinen tapaustutkimus. Lähtökohtana laadullisessa tutkimuksessa on todellisen elämän kuvaaminen. Siinä pyritään tutkimaan kohdetta mahdollisimman kokonaisvaltaisesti. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2004.) Syrjälän ja Nummisen (1988) mukaan tapaustutkimus kohdistuu usein tietyssä tilanteessa olevaan yksilöön, ryhmään, instituutioon tai yhteisöön. Tarkastelun kohteena ovat näin ollen tilanteeseen osallistuvien ihmisten näkemykset ja kokemukset tietyistä teoista, toiminnoista tai ilmiöistä, toisin sanoen niiden merkitys osallistujille. (Syrjälä & Numminen 1988.) Tapaustutkimukselle on luonteenomaista, että yksittäisestä tapauksesta tai pienestä joukosta toisiinsa suhteessa olevia tapauksia tuotetaan yksityiskohtaista, intensiivistä tietoa. Toisin kuin kyselylomaketutkimuksessa, tapaustut-

kimuksessa etsitään vastauksia ennen kaikkea kysymyksiin kuinka ja miksi. (Saarela-Kinnunen & Eskola 2001, 159–160.) Tapaustutkimukselle on myös tyypillistä monipuolisilla ja monilla eri tavoilla hankittujen tietojen koonti tutkittavasta tapauksesta (Syrjälä 1994, 10; Saarela-Kinnunen & Eskola 2001, 159).

Syrjälä (1994) listaa tapaustutkimuksen seitsemän piirrettä: yksilöllistäminen, kokonaisvaltaisuus, monitieteisyys, luonnollisuus, vuorovaikutus, joustavuus ja arvosiidonaisuus. Tutkijaa kiinnostavat siis ne merkitykset, joita tutkittava yksilö tai ryhmä antaa toiminnoilleen omassa ympäristössään. Tapaustutkimus on kokonaisvaltaista todellisuuden kuvausta ja tulkintaa, jossa osallistujien ääni kuuluu ja toiminta näkyy esitettyinä suorina lainauksina puheesta ja tuotoksista. Saarela-Kinnunen ja Eskola (2001, 160–161) korostavatkin kokonaisvaltaisuutta tapaustutkimuksen yhtenä vahvuutena. Tapaustutkimus on myös yhdistelevää siten, että taustateoriat ja menetelmät valikoidaan eri yhteyksistä. (Syrjälä 1994, 13–15.)

Tutkija ja tutkittava ovat vuorovaikutuksessa keskenään. Tämä on erittäin tärkeä tekijä tutkimusaineistoa koottaessa. Tutkittavat eivät ole esineellistettyjä objekteja vaan tuntevia, toimivia ja osallistuvia subjekteja. Tapaustutkimuksessa tutkija on mukana koko persoonallaan, jolloin hänen arvomaailmansa on sidoksissa siihen näkemykseen, jonka hän muodostaa tutkittavasta ilmiöstä. Nämä arvot on kuitenkin tiedostettava. (Syrjälä 1994, 13–15; Saarela-Kinnunen & Eskola 2001.)

Tapaustutkimuksessa tapauksen kokonaisvaltainen ymmärtäminen on tärkeämpää kuin yleistäminen (Syrjälä & Numminen 1988, 175). Tieteellinen tutkimus kuitenkin pyrkii yleistettävyyteen ja tapaustutkimuksenkin taustalla on toive ymmärtää inhimillistä ja ihmisyhteisöihin liittyvää toimintaa yleisemminkin. Näin ollen tavalla tai toisella yksittäistenkin tapausten tieteelliseen tutkimiseen liittyy vähintään piiloinen ajatus yleistettävyydestä jossakin merkityksessä. (Saarela-Kinnunen & Eskola 2001, 163–164.) Kvantitatiiviselle tutkimukselle luonteenomaisen tilastollisen yleistettävyyden sijaan voidaan puhua teoreettisesta tai olemuksellisesta yleistettävyydestä, jolloin keskeisiä ovat ne tulkinnat, jotka aineistosta tehdään. (Eskola & Suoranta 2005, 65–68.)

3.2.1 Fenomenologis-hermeneuttinen lähestymistapa

Fenomenologiassa tutkitaan kokemuksia eli ihmisen suhdetta omaan elämäntodellisuuteensa, eikä ihmistä voida ymmärtää irrallaan tästä suhteesta. Ihmisen suhde maailmaan on intentionaalinen eli kaikki merkitsee meille jotakin. Kokemus siis muotoutuu merkitysten mukaan. Nämä merkitykset ovatkin fenomenologisen tutkimuksen varsinainen kohde. Fenomenologia sisältää myös ajatuksen, jonka mukaan ihmisyyksiö on perustaltaan yhteisöllinen. Yhteisö, johon jokainen kasvaa ja kasvatetaan, on lähde niille merkityksille, joiden valossa todellisuus meille avautuu. Ne eivät siis ole meissä synnynnäisesti. (Laine 2001, 27–28.)

Merkityksiä voidaan lähestyä vain ymmärtämällä ja tulkitsemalla. Tulkinnan tarpeen myötä fenomenologiseen tutkimukseen tulee mukaan hermeneuttinen ulottuvuus. Se tarkoittaa teoriaa ymmärtämisestä ja tulkinnasta. Hermeneuttisessa lähestymistavassa tutkija pyrkii löytämään haastateltavan ilmaisuista mahdollisimman oikean tulkinnan. Tukena tulkintojen tekoon on tutkijoiden esiyymmärrys eli ymmärrys siitä kulttuurisesta kontekstista, joka on yhteinen tutkijan ja tutkittavien kesken. (Laine 2001, 29–31.)

Fenomenologis-hermeneuttisen lähestymistavan lisäksi tutkimuksessamme voidaan nähdä piirteitä etnografisesta tutkimuksesta. Etnografiassa kiinnostuksen kohteena on erityisesti kulttuurinen tieto. Tutkija pyrkii ymmärtämään tapahtumien merkityksiä osallisten omasta näkökulmasta ja rakentamaan tulkintaa, jossa yhdistyy niin teoreettinen tietämys kuin tutkijan oma ja tutkittavien näkökulmat. (Syrjäläinen 1994.) Tutkimuksemme taustafilosofisena lähtökohtana voidaan nähdä etnografiankin taustalla vaikuttava symbolinen interaktionismi, joka korostaa kulttuurin roolia ihmisen käyttäytymisen muokkaajana (Syrjäläinen 1994, 76). Etnografiseen tutkimukseen kuuluu pitkäaikainen kenttätyövaihe ja osallistuva observointi, joiden osalta tutkimuksemme poikkeaa puhtaasta etnografisesta tutkimuksesta.

Tutkimuksessamme näkyy piirteitä myös fenomenografiasta (sananmukaisesti ”ilmiöiden kuvaaminen”), joka tarkoittaa ihmisten ajattelussa ilmenevien maailmaa koskevien käsitysten laadullista tutkimusta. Fenomenografiassa käsitys tarkoittaa ihmisen itselleen tietyistä perusteista rakentamaa kuvaa jostain asiasta. Tutkiessamme

nuorten merkityksiä juomisesta, emme halua selvittää vain, millainen käsitys heillä on juomisesta, vaan myös, mitä merkityksiä he kyseiseen toimintaan liittävät. Fenomenografiassa kiinnostuksen kohteena ovat erityisesti käsitysten sisällölliset erot. (Ahonen 1994.) Tässä tutkimuksessa taas olemme kiinnostuneita nuorten yhdessä rakentamasta merkityskentästä.

3.2.2 Merkitykset tutkimuksen kohteena

Tässä alaluvussa luomme tarkemman katsauksen tutkimuksemme keskeiseen käsitteeseen eli merkitykseen. Lehtonen (1996) näkee, että merkitykset, arvot ja katso-mukset saavat konkreettiset hahmonsä instituutioissa, sosiaalisissa suhteissa, uskomusjärjestelmissä, tavoissa ja totumuksissa, materiaalsen maailman ja sen esineiden käyttötavoissa. Kaikki nämä muodostavat yhdessä kulttuureja, jotka sisältävät merkityskarttoja, jotka tekevät maailmasta ymmärrettävän niiden jäsenille. Kasvaminen yhteisön jäseneksi on ennen kaikkea sen kulttuurin, johon olemme sattuneet syntymään, merkityskarttojen oppimista. (Lehtonen 1996, 17–18.)

Merkitykset eivät vain ole, vaan niitä luodaan. Lehtosen (1996) mukaan merkitysten tuottaminen ja niiden lukeminen kuuluvat kaikkein useimmin toistuviin inhimillisiin toimiin. Ihmiset tekevät päätelmiä todellisuudesta, sosiaalisista tilanteista ja itsestä. Näiden päätelmien kautta tuotetaan itselle ja toisille käsityksiä siitä, mikä tämä maailma on ja mikä oma osa siinä on. Merkit määrittelevät todellisuutta. Kulttuurissamme on suunnattomasti symboleja, jotka ihmisten oletetaan tuntevan. Maailmassa oleminen on näiden merkkien lukemista. (Lehtonen 1996.) Osin merkitykset ovat tiedostettuja, osin myös piileviä. Merkitykset voivat liittyä toisiinsa ja muodostaa näin merkitysrakenteita. Asiat saavat siis merkityksensä suhteestaan toisiinsa. (Moi-lanen & Rähä 2001, 44.)

Siljander ja Karjalainen (1993) jaottelevat merkitykset sekä yksilöllisiin ja yhteisöllisiin että tiedostettuihin ja tiedostamattomiin. Yksilöllisiä tiedostettuja merkityksiä ovat esimerkiksi toiveet ja tavoitteet, joista ihminen on tietoinen. Piilotajunnassa tapahtuvat tiedostamattomat yksilölliset merkityksenannot. Tällainen voi olla esimerkiksi kateuden tunne, jota ei välttämättä aina itse tiedosteta. Tiedostettuja yhteis-

söllisiä merkityksiä ovat yhteisön rooli-odotukset, normit, ihanteet ja moraalit. Tiedostamattomia yhteisöllisiä merkityksiä ovat taas yhteisön rutinoituneet toimintarakenteet, perusmyytit ja toiminnan piilevät säännöt. Yhteisölliset merkitykset ovat suurimmalta osin historiallisia, ajasta ja kulttuurista toiseen vaihtuvia. (Moilasen & Riihän 2001, 45–47 mukaan.)

Merkityksiä syntyy ennen kaikkea kielessä. Siitä huolimatta, että olemme ruumiillisia olentoja ja kokemuksiimme kuuluu tärkeitä kielen ulkopuolelle jääviä puolia, tietomme todellisuudesta on väistämättä luonteeltaan kielellistä. Kielen merkitykset ovat maailmallisia merkityksiä. Kieli ei ole vain väline, jota käytetään, kun halutaan lähettää jokin sanoma vastaanottajalle. Sen sijaan se on erottamaton osa ihmisenä olemista. Se syntyy kanssakäymisestä toisten ihmisten kanssa. Kieli ja sen merkitykset ovat tarttumista todellisuuteen, läsnäoloa maailmassa. Kieli ei ole vain nimeämistä, vaan merkityksellistämistä, merkitysten aktiivista tuottamista ja maailman tekemistä merkitykselliseksi jollain tietyllä tavalla. Kieli on siis myös havaitun todellisuuden esittämistä tietyntyyliseksi. (Lehtonen 1996, 20, 30–31).

Kulttuurintutkimukseen päästään sisään ennen kaikkea kielen ja puheen kautta. Kielen käyttö, puhe ja puhettavat ovat käytäntöjä, joissa rakentuu puhujan tekemänä jokin maisema tai kenttä, johon esimerkiksi nuoret sijoittuvat. Puheesta voidaan kuulla, minkä roolin, aseman tai tehtävän puhuja puheessaan omaksuu ja mihin hän sitoutuu. Puheesta voidaan tarkastella myös sitä, millaisia nuoria puhuja puheessaan konstruoi ja millaista toimintaa puhuja odottaa muilta. (Hoikkala 1989, 68, 70.) Tässä tutkimuksessa tällainen tarkastelun kohde on mm. nuorten odotukset suhteessa vanhempiin.

3.3 Tutkimuksen kulku ja menetelmät

Tutkimuksemme toteutettiin maaliskuussa–huhtikuussa vuonna 2006 Jyväskylässä. Valitsimme tutkimusmenetelmäksemme prosessidraaman ja ryhmähaastattelun, johon osallistuisi osa prosessidraamassa mukana olleista nuorista. Aloimme etsiä tutkimusryhmää ottamalla sähköpostitse yhteyttä Jyväskylän seudun yläkoulujen rehtoreihin. Saimme yhden myönteisen vastauksen, jossa meille annettiin kyseisen koulun terveystiedon

opettajan yhteystiedot. Otimme sähköpostitse yhteyttä häneen ja sovimme tapaamisen koululle. Kyseisellä opettajalla oli opetettavanaan kaksi 8. luokkaa, joista aluksi yhden luokan oli tarkoitus osallistua prosessidraamaan kahtena ryhmänä. Koska emme saaneet esitutkimusryhmää toisesta koulusta, sovimme myöhemmin myös kolmannen ryhmän osallistumisesta. Näin ollen ensimmäinen ryhmä toimi esitutkimusryhmänä niin prosessidraamassa kuin ryhmähaastattelussakin.

Lähetimme opettajan kautta oppilaiden vanhemmille kirjeen, jossa kerroimme tutkimuksestamme ja pyysimme heitä ottamaan yhteyttä opettajaan, jos he eivät halunneet lapsensa osallistuvan tutkimukseemme. Ilmoitimme tässä yhteydessä myös prosessidraaman videoinnista ja haastattelun nauhoittamisesta.

3.3.1 Prosessidraama

Tässä tutkimuksessa toisena aineistonkeruumenetelmänä käytimme prosessidraamaa. Vaikka draaman kautta voidaan tutkia erilaisia teemoja, ajatus draaman käytöstä varsinaisena tutkimusmetodina on vielä uusi. Jackson (2003) on tutkinut mahdollisuutta käyttää draamaa metodina. Draamasta on saatu paljon tietoa tutkimuksia tekemällä, mutta draamallinen muoto tiedonkeruumenetelmänä puuttuu tutkimuksen kentältä. Perinteisen kirjoittamisen ja kertomisen sijaan draaman avulla voidaan saada aineistoa rohkaisemalla oppilaita esittämään ajatuksiaan kokonaisvaltaisen ilmaisun kautta. Jackson on tarkastellut draamaa metodina tutkimuksissa, joissa pyritään ymmärtämään ihmisten kokemuksia ja heidän niihin liittämiään merkityksiä. Tutkimuksissa draamallinen toiminta on videoitu tai siitä on otettu valokuvia, joista osallistujat ovat jälkeempään kertoneet perustellen valintojaan ja reflektoiden omaa toimintaansa. Näin tutkija voi saada käsityksen merkityksistä, joita osallistujat toimintaansa tai toiminnan teemaan liittävät. Draama voidaan nähdä tärkeänä välineenä kognitiivisten ja affektiivisten merkitysten tutkimisessa. (Jackson 2003.)

Tässä tutkimuksessa prosessidraama on siis metodi, jonka avulla keräämme aineistoa nuorten päihteiden käyttöön liittämistä merkityksistä. Tämän kautta saamme aineistostamme laajemman ja monipuolisemman sekä voimme saavuttaa kokonaisvaltaisemman näkemyksen nuorten merkityksimaailmoista. Tutkimuksessamme prosessi-

draama toimii projektiivisten tehtävien tavoin tukemassa haastatteluista saatua aineistoa (ks. Ahonen 1994, 141). Projektiiviset tehtävät voivat olla esimerkiksi kirjoitus-, piirtämis- tai näyttelemistehtäviä. Tältä osin draaman käyttö metodina tässä tutkimuksessa poikkeaa Jacksonin (2003) esittämästä mallista käyttäen haastattelua draamatoiminnan jälkikäsitelyssä syventämään ymmärrystä toiminnasta.

Prosessidraaman suunnittelusta ja toteutuksesta ovat kirjoittaneet mm. Owens ja Barber (1998, 2002) sekä Bowell ja Heap (2005). Lähdimme suunnittelemaan prosessidraamaamme Bowellin ja Heapin ajatusten pohjalta, mutta päätettyämme käyttää prosessidraamaa metodina suunnittelimme sen palvelemaan ennen kaikkea aineiston keruuta opetus- ja kasvatustilanteen sijasta. Näin ollen tässä tutkimuksessa toteutettu prosessidraama muistuttaa enemmän tarinan yhteen liittämiä draamaharjoituksia kuin varsinaista prosessidraamaa, jossa olennaista ovat fiktiivisen maailman luominen ja pidempijaksoinen roolissa oleminen.

Luonnollisesti valitsimme prosessidraamamme teemaksi nuorten alkoholin käytön. Draaman pohjateksti lähtee liikkeelle erään nuoren, tarinan päähenkilön, koulunpäättäjäisten juhlinnasta Viitaniemen rannassa. Jyväskylän seudulla nuorilla on tapana kokoontua kyseiselle rannalle juhlistamaan kesän alkua. Tämä nousi esiin esitutkimushaastattelussa, mistä saimme idean liittää Viitaniemen rannan tapahtumat osaksi kahta seuraavaa prosessidraamaa. Esitutkimuksen jälkeen päätimme muutenkin muokata prosessidraaman runkoa, koska se osoittautui liian väljäksi. Nuoret pystyivät viemään tarinaa liian kauas käsiteltävästä temasta. Esitutkimuksen prosessidraama erosi loppujen lopuksi huomattavasti muista prosessidraamoista, joten emme käytä sitä osana varsinaista tutkimusaineistoamme.

Prosessidraamaan osallistui kolme 8. luokan ryhmää. Näistä yksi toimi esitutkimusryhmänä. Prosessidraama toteutettiin koulun tiloissa kouluaikana ja se kesti noin kolme tuntia. Jokaisessa prosessidraamassa pidettiin puolella välissä lyhyt tauko. Tämä oli välttämätöntä senkin takia, että meille varattu tila oli ikkunaton kellariluokka, jossa ilmanvaihto toimi heikosti. Kussakin prosessidraamaryhmässä oli 12 nuorta, joista puolet oli tyttöjä ja puolet poikia. Yllätykseksemme huomasimme, että osa nuorista oli meille jo ennestään tuttuja kasvoja muutaman vuoden takaisesta leirikoulusta, jossa olimme olleet ohjaajina. Kaikki prosessidraamat videoitiin.

Seuraavassa käymme läpi prosessidraamasuunnitelmamme harjoituksittain ja niiden tarkoituksia valottaen. Prosessidraaman eteneminen ja harjoitusten tarkemmat kuvaukset ovat esitettynä liitteessä 1. Sen vuoksi keskitymmekin tässä tarkastelemaan valintojemme perusteita.

Prosessidraamamme alkoi ”pulloringillä”, jonka tarkoituksena oli rauhoittaa ryhmä ja johdattaa nuoret teemaan. Pulloissa olleet tekstit käsittelivät lyhyinä puheenvuoroina nuorten alkoholin käyttöä eri näkökulmista. Tällaisella aloituksella nuorille myös osoitettiin, että kyseessä ei ole perinteinen päihdevalistustunti. Nuoret näyttivät keskittyvän harjoitukseen, mutta keskustelua teksteistä ei kummassakaan ryhmässä syntynyt. Työskentelyn alkuvaiheessa kynnys keskusteluun saattoi olla vielä korkea.

Pulloringin jälkeen esittelimme itsemme ja kerroimme lyhyesti tutkimuksestamme sekä prosessidraamaan osallistumisesta että sitoutumisesta. Korostimme rooliamme tutkijoina välttääksemme opettaja–oppilas-asetelman, jotta nuorten olisi helpompi toimia ikään kuin vallasta vapaalla alueella omine käsityksineen ja mielipiteineen. Seuraavan sanat-harjoituksen tavoitteena oli saada esiin nuorten alkoholin käyttöön liittämiä asioita. Tarkastelun kohteena oli myös se, millaisen yleiskuvan sanat yhdessä muodostavat. Keskustelun kautta nuoret itse pohtivat luomaansa kokonaisuutta ja sen paikkansapitävyyttä. Molemmissa ryhmissä tämä harjoitus herättikin keskustelua, etenkin jälkimmäisessä prosessidraamassa.

Lämmittelyleikki toimi tilanteen ja ryhmän rentouttajana. Sen avulla saatiin ryhmä liikkeelle toiminnallisessa ja turvallisessa ilmapiirissä. Norsu-palmu-gorilla -leikki toimi hyvin hauskuutensa ansiosta ja nuoret uskalsivat heittäytyä toimintaan. Erilaisiin väittämiin nuorten päihteidenkäytöstä saatiin vastauksia peukut-työtappaa käyttäen. Ohjaaja saa tästä hyvän kuvan ryhmän ajatuksista ja kysely johdattaa ryhmän käsiteltävään asiaan (Heikkinen 2005, 206). Koska harjoitus tehtiin silmät kiinni, tässä korostui erityisesti nuorten henkilökohtainen mielipide toisin kuin myöhemmässä jana-harjoituksessa, jossa muiden toiminnalla saattoi olla vaikutusta oman mielipiteen ilmaisuun.

Yhteispiirustuksen tarkoituksena oli tehdä näkyväksi pienryhmän yhdessä luoma käsitys nuorten illan vietosta Viitaniemen rannassa koulujenpäättäjäpäivänä. Yhteis-

sellä piirustuksella pyritään yhdistämään ideoita, jakamaan havaintoja tai tarkentamaan kontekstia (Heikkinen 2005, 207). Nuoret innostuivat piirtämisestä ja uppoutuivat tehtävään. Jokainen ryhmä myös kertoi piirtämisen jälkeen omasta kuvastaan ja sen yksityiskohdista.

Patsaat-työtavan avulla tutkimme, millaisia päihtyneeseen nuoreen liittyviä merkityksiä nuoret tuovat esille kehon kielen kautta. Patsaiden kautta voidaan nähdä yksilöiden havaintoja ja siirtymää ideasta konkreettiseksi patsaaksi (Heikkinen 2005, 210). Tärkeäksi patsastyöskentelyssä nousi myös se, mitä muu ryhmä näki patsaiden kuvaavan.

Kuvitteellisilta kunnan sosiaalitoimen edustajilta tulleilla virallisilla kirjeillä (Liite 2) nuoret saivat tehtävänannon haastatella tutkijan roolissa patsasnuorta. Haastatteluista koottiin uutisraportit, joiden tarkoituksena oli tuoda esiin nuorten ajatuksia alkoholin käytön syistä ja vaikutuksista suhteessa illan kulkuun. Uutisraportit esitettiin televisiolähetyksenä kahdelle sosiaalitoimen edustajalle, joita itse esitimme rooleissa.

Still-kuvat tehtiin molemmissa prosessidraamoissa eri aiheesta. Ensimmäisessä prosessidraamassa nuoret loivat kolmen still-kuvan sarjoja Viitaniemessä juhlineen nuoren kotiinpaluusta. Tämän kautta tarkoituksena oli tutkia ryhmän käsityksiä nuoren alkoholin käytöstä suhteessa vanhempiin. Toiseen prosessidraamaan still-kuvien aihe muutettiin valokuviksi tarinan päähenkilön päihteettömästä kesästä, jotta saimme päihteettömän vaihtoehdon ja nuorten siihen liittämät merkitykset esiin. Molempien prosessidraamojen still-kuviin tehtiin ajatusääniä, joiden tavoitteena oli syventää kuvan tulkintaa. Tämä työtapa ei kuitenkaan saavuttanut kummassakaan prosessidraamassa kovin ahkeraa tai pohdiskelevaa osallistumista.

Tauon jälkeen jatkoimme meidän esittämällämme puhelinkeskustelulla, jota nuoret kuuntelivat ringissä. Puhelinkeskustelu toimi tarinan eteenpäin viejänä luomalla ristiriidan, josta johtuvaa valintatilannetta nuoret työstivät seuraavassa harjoituksessa. Puhelinkeskustelussa kävi ilmi, että päähenkilö on ollut päihteettömän kesänsä aikana ”tylsä vieras bileissä”, eikä häntä sen vuoksi haluttu nyt mökkibileisiin mukaan. Päähenkilö joutui siis valintatilanteeseen kavereiden ja alkoholista kieltäytymisen välillä. Seuraavaksi nuoret tekivät ohitanssin, jonka tarkoituksena oli kuvata kehon

kielellä puhelinkeskustelun osapuolten tuntemuksia. Ristiriidan luoman valintatilanteen käsittely jatkui omantunnonkujassa, jossa nuoret joutuivat miettimään perusteluja valinnan vaihtoehdoille. Omantunnonkuja onkin käyttökelpoinen työtapana pyrittäessä lujittamaan yksilöiden päätöksiä, ajatuksia ja tunteita (Heikkinen 2005, 213).

Pienryhmissä tehdyissä improvisaatioissa nuoret loivat tarinalle loppuratkaisuja. Tämän tarkoituksena oli viedä tarina päätökseen mahdollistaen erilaiset ratkaisuvaihtoehdot. Harjoitus oli siinä mielessä merkittävä, että sitä kautta nähtiin, millaisen ratkaisun nuoret tarinalle valitsivat, mikä siihen johti ja mitä siitä seurasi.

Prosessidraaman lopuksi esitimme jälleen väitteitä nuorten alkoholin käyttöön sekä tehtyyn prosessidraamaan liittyen. Näihin vastattiin liikkumalla kyllä–ei-janalla. Janatyöskentely mahdollisti muutkin kuin mustavalkoiset kyllä- ja ei-vastaukset ja tarkentavilla kysymyksillä nuorilta saatiin myös perusteluja näkemyksilleen. Tässä harjoituksessa ryhmän kollektiivisilla mielipiteillä saattoi olla vaikutusta yksilöiden rohkeuteen ilmaista omia ajatuksiaan. Jana on käyttökelpoinen tapa antaa yksilöiden ilmaista mielipiteensä ilman, että sitä on sanottava ääneen. Se myös sallii ryhmän havaita konkreettisesti ja visuaalisesti, että ryhmässä on monia erilaisia mielipiteitä. (Heikkinen 2005, 214.)

Päätimme prosessidraaman yhteiseen rinkiin, jossa postikorttien kuvien avulla kaikki kertoivat tuntemuksiaan osallistumisesta ja tehdystä draamasta. Tarkoituksena oli tuoda draamatyöskentely päätökseen sekä antaa nuorille mahdollisuus palautteen antamiseen ja meille sen kuulemiseen. Jokaisen prosessidraaman jälkeen jaoimme keskenämme ajatuksia ja havaintoja draamatyöskentelystä ja ryhmän toiminnasta.

Prosessidraamamme ensisijaisena tarkoituksena oli löytää nuorten päihteisiin liittämiä merkityksiä. Erilaiset työtavat täydentävät toisiaan ja näin ollen draaman kautta on mahdollista saavuttaa kokonaisvaltaisempi käsitys merkitysrakenteista kuin yksittäisten harjoitusten tai haastattelun kautta.

3.3.2 Ryhmähaastattelu

Kunkin prosessidraaman jälkeen järjestettiin ryhmähaastattelu, johon otettiin vapaaehtoisia nuoria prosessidraamaryhmästä. Valitsimme aineistonkeruumenetelmäksi ryhmähaastattelun, koska se tuntui luonnolliselta tavalta nuorten keskinäisen kulttuurin tutkimiseen. Pötsönen ja Pennanen (1998, 2) mainitsevatkin ryhmähaastattelun olevan menetelmänä erityisen käyttökelpoinen silloin, kun ollaan kiinnostuneita haastateltavien mielipiteistä ja kulttuurisista jäsennyksistä. Ryhmähaastattelussa esiin tuleva puheen lähde ei ole vain yksittäinen puhuja, vaan yksilö edustaa myös oman viiteryhmänsä pienoiskulttuuria (Sulkunen 1990). Menetelmä sopiikin hyvin pienoiskulttuurien merkitysrakenteiden tutkimiseen tai tietojen saamiseen haastateltavien sosiaalisesta ympäristöstä (Sulkunen 1987; Hirsjärvi & Hurme 2001, 61). Koska ryhmähaastattelu sisältää ryhmän keskinäisen vuorovaikutuksen, se on yksilöhaastattelua lähempänä sitä elämän todellisuutta, jossa mielipiteet, asenteet ja tavat muodostuvat ja jossa ihmiset toimivat sosiaalisessa ympäristössään (Krueger 1994, Pötsönen ja Pennanen 1998, 3 mukaan). Hirsjärven ja Hurmeen (2001, 61) mukaan ryhmähaastattelu soveltuu aineistonkeruumenetelmäksi erityisesti, jos kiinnostuksen kohteena on tutkittavien kollektiivinen näkemys asioista.

Ryhmähaastattelun etuna voidaan nähdä myös se, että ihmiset avautuvat ja jakavat mielipiteensä ryhmähaastatteluissa herkemmin kuin yksilöhaastatteluissa, joissa yksi henkilö on jatkuvasti vastaajan roolissa. Ryhmähaastattelu myös mahdollistaa osallistujien toisten vastauksia täydentävät virkkeet. (Krueger 1994, Pötsönen & Pennanen 1998, 3 mukaan.) Ryhmähaastattelussa haastateltavat saavat siis tilanteessa toisiltaan tukea. Tämä on tärkeää etenkin nuoria haastateltaessa, jolloin erityisesti on vaarana, että haastattelija koetaan auktoriteetiksi.

Ryhmähaastattelu voidaan toteuttaa strukturoidusti, teemahaastatteluna tai täysin avoimena keskusteluna (Pötsönen & Pennanen 1998, 1). Tässä tutkimuksessa ryhmähaastattelu toteutettiin puolistrukturoidusti ohjattuna keskusteluna, joka muistuttaa ryhmässä tapahtuvaa teemahaastattelua. Haastattelurunkomme (Liite 3) koostui tiettyjen teemojen alle kootuista valmiista kysymyksistä, mutta haastattelu eli tilanteen mukaan. Rakensimme haastattelurungon Jaatisen (2000) tutkimuksen pohjalta itse

määrittämiemme teemojen avulla. Keskeisiksi teemoiksi nostimme alkoholin käyttöön liittyvät odotukset, kaverit, vanhemmat ja päihteettömyyden. Johdantona aiheeseen toimi keskustelu edellispäivän draamasta. Mainittujen teemojen lisäksi haastattelussa keskusteltiin nuorten ensimmäisistä juomiskokemuksista ja pyysimme nuoria kuvaamaan täydelliset bileet. Haastattelurungosta poiketen keskustelimme tilanteen mukaan muistakin esiin nousevista teemoista, kuten täysi-ikäisyydestä ja alkoholin hankkimisesta. Koska esitutkimuksen jälkeen haastattelurunkoa ei ollut syytä muuttaa, ja tästä saatu aineisto oli rikas, otimme esitutkimushaastattelun osaksi varsinaista tutkimusaineistoamme.

Ryhmähaastatteluun osallistuvien rekrytointi kävi luonnollisesti sopimalla jokaisen prosessidraaman lopussa viiden vapaaehtoisen nuoren kanssa seuraavan päivän haastattelun ajankohdasta. Jokaiseen haastatteluun otettiin yhteensä viisi tai kuusi nuorta, joihin kuului kummankin sukupuolen edustajia. Tämän kokoista ryhmää pidetään haastatteluun sopivana, koska se on tarpeeksi pieni, jotta kaikki saavat äänensä kuuluviin, mutta samalla tarpeeksi suuri vastausten kirjon esille saamiseksi (Krueger 1994, Pötsösen ja Pennasen 1998, 6 mukaan).

Koska tutkimuksemme toteutettiin kahden tutkijan yhteistyönä, pääsimme hyödyntämään sekä haastattelijan että kirjaajan käyttöä haastattelutilanteessa. Kahden tutkijan on helpompaa omalla toiminnallaan ja esimerkillään vapauttaa tunnelmaa ja luoda turvallisen tuntuinen keskusteluympäristö (Pötsönen ja Välimaa 1998). Toinen meistä siis toimi haastattelijana ja toinen kirjaajana. Kirjaajan tehtävänä oli kirjata ylös mm. keskustelun ilmapiiiriä, kuvailla ryhmän yleistä vuorovaikutusta sekä huomioida seikkoja, johon haastattelijalla ei ole aikaa kiinnittää huomiota. (Pötsönen & Pennanen 1998, 9.)

Ryhmähaastattelut järjestettiin aina prosessidraamaa seuranneena koulupäivänä koulun oppilaskunnan kahviossa. Koulussa vallitseva auktoriteettiasetus ja koulun kirjoittamattomat säännöt saattavat vaikeuttaa tietyistä teemoista, kuten tässä tutkimuksessa alkoholin käytöstä, puhumista. Koulu on kuitenkin tärkeä osa nuorten elämää, joten koulussa tehdyt haastattelut peilaavat osaltaan nuorten arkipäivän kokemuksia. (Pötsönen & Välimaa 1998, 21.)

Ennen varsinaisen haastattelun aloittamista tarjosimme nuorille donitsit ja limsaa. Osallistuimme molemmat herkutteluun ja haastattelua edeltävään rupatteluun. Tämä toimi haastattelutilanteen rentouttajana ja tunnelman vapauttajana. Haastattelun alussa, kuten Smith (1995) Pötsösen ja Välimaan (1998, 4) mukaan huomauttaa, muistutimme osallistujia vielä siitä, että vaikka meillä tutkijoina on vaitiolovelvollisuus haastattelussa esille tulevista seikoista, samaa ehdottomuutta ei voida vaatia ryhmän jäseniltä. Painotimme myös sitä, että haastattelukysymyksiin ei ole oikeita eikä vääriä vastauksia. Pyysimme nuoria aluksi vastaamaan kysymyksiin vuorotellen, jotta kaikki pääsisivät keskusteluun mukaan. Haastattelun edetessä tätä ei kuitenkaan ollut tarvetta noudattaa, koska keskustelu vapautui luonnollisesti.

Tallensimme haastattelut minidisc-soittimella. Kaksi haastattelua kesti noin tunnin, yksi noin 40 minuuttia. Jokaisen haastattelun jälkeen kävimme heti keskustelua omien havaintojemme ja kirjaajan muistiinpanojen pohjalta. Teimme tämän jälkeen lisämuistiinpanoja yhteisistä huomioista ja keskeisimmistä havainnoista.

Haastatteluryhmien kuvaukset

Esitutkimusryhmään kuului kaksi poikaa ja kolme tyttöä. Aktiivisimpia ryhmässä olivat kaksi tyttöä, joiden näkemykset erosivat usein toisistaan. Toinen näistä tytöistä oli ryhmässä aloitteita tekevä ja puhelias jopa siinä määrin, että ohjasimme välillä puheenvuoroa myös muille. Toinen ryhmän pojista kertoi avoimesti ajatuksistaan ja juomiskokemuksestaan. Kaksi muuta nuorta olivat hiljaisempia, mutta osallistuivat kuitenkin keskusteluun. Tähän ryhmään viittaamme tulosluvussa kirjaimella A.

Ryhmä B koostui neljästä pojasta ja yhdestä työstä. Tässä ryhmässä keskustelu oli muita ryhmiä nihkeämpää. Ryhmässä yksi poika otti vastuun vastaamisesta muiden ollessa hiljaisempia. Vaikka ryhmä oli selvästi poikapainotteinen, se ei näyttänyt vaikuttavan ainoan tytön osallistumiseen, koska hän oli osa samaa kaveriporukkaa. Tämän haastattelun aikana viereisessä liikuntasalissa oli meluisa tunti, joten tilanteessa keskittyminen ja puheenvuorojen kuuleminen oli välillä hankalaa. Tämän vuoksi haastattelunauhasta oli vaikea saada selvää, joten jo alun perin lyhyimmistä haastattelusta saatu aineisto oli vähäinen.

Kolmas haastatteluryhmä, johon viittaamme kirjaimella C, oli suurin. Siinä oli viisi tyttöä ja yksi poika. Tästä haastattelusta saamamme aineisto oli runsain, koska ryhmä oli erittäin keskusteleva. Ryhmään kuului kaksi pukeutumisensa perusteella tiettyyn alakulttuuriin kuuluvaa tyttöä. Tämä näkyi myös heidän vastauksissaan. Toinen työstä oli aktiivinen ja toinen todella hiljainen. Ryhmän neljä muuta toivat rohkeasti ajatuksiaan ja näkemyksiään esille. Tässäkään ryhmässä sukupuolijaon epätasaisuudella ei näyttänyt olevan merkitystä. Ryhmä keskusteli avoimesti ja haastattelutilanne muistuttikin enemmän vapaata keskustelua kuin ohjattua haastattelua.

3.4 Aineiston analyysi

Haastatteluaineiston analyysiin ei ole olemassa yhtä oikeaa tai ehdottomasti muita parempaa analyysitapaa (Hirsjärvi & Hurme 2001, 136). Etenimme omassa tutkimuksessa haastatteluaineiston purkamisesta koodaamisen kautta analyysiin, kuten Eskola ja Suoranta (2005, 150) yhdeksi analyysitekniikaksi esittävät.

Minidisc-soittimelta haastattelut siirrettiin kasettinauhalle, jonka jälkeen purimme aineistot litterointilaitetta apuna käyttäen tekstimuotoon. Litteroimme keskustelut sananmukaisesti nimeten eri haastateltavien puheenvuorot. Tarkin ja yksityiskohtaisiin litterointitapa ei kuitenkaan ollut tarpeen, koska kyseessä ei ole diskurssi- tai keskusteluanalyysi (Hirsjärvi & Hurme 2001, 140). Teimme haastattelujen litteroinnin pian haastattelujen jälkeen, kun tilanteen tunnelma ja yksityiskohdat olivat vielä tuoreena muistissamme.

Seuraava vaihe oli purettujen haastattelujen lukeminen, jota Hirsjärvi ja Hurme (2001, 143) sekä Eskola ja Suoranta (2005, 151) pitävät tärkeänä, vaikka aineisto onkin ollut esillä jo haastattelu- ja litterointivaiheessa. Lukemalla aineistoa tutkija alkaa hahmottaa aineiston keskeisiä elementtejä (Saari 1994, 163).

Lukemisen jälkeen luokittelimme aineiston. Hirsjärven ja Hurmeen (2001, 137) mukaan luokittelu tarkoittaa haastattelujen koodaamista tiettyihin luokkiin. Koodaaminen on laadullisessa tutkimuksessa koodimerkkien liittämistä tutkijan tulkinnan mukaisesti aineiston määriteltyihin tekstijaksoihin. Tämä mahdollistaa aineiston josta-

van tarkastelun, kuten haluttujen kohtien löytämisen sekä aineiston uudelleen ryhmitelyyn. (Eskola & Suoranta 2005, 155.) Koodaaminen osoittautuikin hyödylliseksi tutkimuksessamme myös analyysin myöhemmissä vaiheissa. Antamiemme koodien avulla pystyimme hahmottamaan aineistosta myös suurempia kokonaisuuksia.

Aineiston luokittelussa käytimme induktiivista eli aineistolähtöistä lähestymistapaa. Tosin Eskolan ja Suorannan (2005, 151–152) mukaan puhtaasti aineistolähtöistä lähestymistapaa ei ole olemassa, koska aina tutkijalla on jokin näkökulma aineistoon. Tietynlaista näkökulmaa tässä tutkimuksessa antoivat luonnollisesti haastattelurungon teemat, jotka osittain pohjautuivat aikaisempaan tutkimukseen. Emme kuitenkaan antaneet, kuten Eskola ja Suoranta (2005, 151–152) mainitsevat, etukäteistietomme ja -olettamustemme häiritä aineistosta itsestään nousevia luokkia.

Pidimme kirjaa eri luokkien toistuvuudesta. Hirsjärvi & Hurme (2001, 172) mainitsevatkin, että teeman ja säännönmukaisuuden tunnistaminen perustuu juuri sen laskeamiseen, että jonkin seikka ilmenee toistuvasti. Tämän vaiheen kautta näimme, mitkä luokat nousivat vahvasti aineistosta esille. Laadullisen tutkimuksen ollessa kyseessä emme kuitenkaan pitäneet määriä niin tärkeinä, että olisimme ilmoittaneet lukuja tekstissä. Ne olivat vain suuntaa-antavia ja toimivat apuna aineiston hahmottamisessa.

Luokittelu mahdollisti myös aineiston supistamisen helpommin käsiteltäväksi ja lyhyemmäksi. Luokkia oli paljon, mutta ne olivat yhdisteltävissä kolmen suuremman teeman alle. Ensimmäiseen teemaan kuuluivat juomiseen liittyvät käytännön seikat, kuten seuraukset, känni, aika, paikka, määrä ja yleisyys. Toiseen teemaan liittyivät sosiaalinen ympäristö, vertaisryhmä, nuoriso- ja päihdekulttuuri. Kolmanteen teemaan kuuluivat moraalinen ristiriita, alaikäisyys ja vanhemmat. Näiden teemojen pohjalta muodostui myöhemmin myös tulosten yhteenveto. Koko analyysin ajan käsitellessämme aineistoa ja eritoten tehdessämme tulkintoja otimme huomioon kontekstin, jossa merkitykset esiintyvät. Hirsjärven ja Hurmeen (2001, 146) mukaan merkitys voidaankin tavoittaa ”oikein” vain, jos myös konteksti on ymmärretty.

Prosessidraamasta saadun aineiston tarkoitus oli tukea haastatteluaineistoa. Analysoimme prosessidraamat katsomalla draamatyöskentelyt videoilta ja tekemällä niistä

muistiinpanoja keskittyen tutkimuksemme kannalta olennaiseen aineistoon. Etsimme yhtäläisyyksiä ja eroja haastatteluista nouseviin teemoihin. Aineistosta ja muistiinpanoista käydyt keskinäiset keskustelumme auttoivat löytämään draamatoiminnasta nousevia merkityksiä.

3.5 Tutkimuksen luotettavuus

Laadullisessa tutkimuksessa lähtökohtana on tutkijan avoin subjektiviteetti, ja pääasiallinen luotettavuuden kriteeri onkin tutkija itse. Näin ollen tutkimuksen luotettavuuden arviointi koskee koko tutkimusprosessia. (Eskola & Suoranta 2005, 210.) Saarela-Kinnusen ja Eskolan (2001, 160) ohjeen mukaisesti pyrimme tekemään tapaututkimuksemme tutkimusprosessin näkyväksi, jotta tutkimusraportin lukija saa selville, miten tutkimuksen johtopäätöksiin on päädytty. Hirsjärvi ym. (2004, 217) toteavatkin, että tarkka selostus tutkimuksen toteuttamisesta kohentaa laadullisen tutkimuksen luotettavuutta.

Tutkimuksen pätevyyttä voidaan tarkentaa käyttämällä triangulaatiota (Hirsjärvi ym. 2005, 218). Triangulaatiolla tarkoitetaan sitä, että tutkittavaa ilmiötä tarkastellaan useammasta eri näkökulmasta (Ahonen 1994, 141). Tutkimuksessamme toteutuu niin menetelmä-, aineisto- kuin tutkijatriangulaatiokin. Eskolan ja Suorannan (2005, 70) mukaan menetelmätriangulaatiolla tarkoitetaan sitä, että tutkimuskohdetta tutkitaan useilla eri aineistohankinta- ja tutkimusmenetelmillä. Tässä tutkimuksessa on käytetty aineistohankintamenetelmänä sekä ryhmähaastattelua että prosessidraamatyöskentelyä. Aineistotriangulaatiossa yhdistellään useammanlaisia aineistoja keskenään (Eskola & Suoranta 2005, 69). Meidän tutkimuksessamme näitä ovat haastatteluaineisto ja videoidut prosessidraamat. Tutkijatriangulaatio taas tarkoittaa sitä, että samaa ilmiötä tutkii useampi tutkija. Kahden tai useamman tutkijan yhteistyö monipuolistaa tutkimusta ja tarjoaa laajempia näkökulmia. (Eskola & Suoranta 2005, 69.)

Haastattelun luotettavuus riippuu sen laadusta (Hirsjärvi ja Hurme 2001, 185). Litteroimme aineiston pian haastattelujen jälkeen, mikä Hirsjärven ja Hurmeen (2001, 185) mukaan parantaa haastattelun laatua, varsinkin jos tutkija itse sekä haastattelee että litteroi. Tarkistimme myös toistemme tekemät litteroinnit.

Tekemämme esitutkimus mahdollisti aineistonkeruumenetelmien soveltuvuuden arvioinnin. Hirsjärven ja Hurmeen (2001, 72–73) mukaan esihaastattelujen tarkoituksena on testata haastattelurunkoa, aihepiirien järjestystä ja kysymysten muotoilua, jota vielä näiden koehaastattelujen jälkeen voidaan muuttaa. Tämä ei kuitenkaan meillä ollut haastattelujen osalta tarpeen, koska haastattelurunko toimi sellaisenaan. Sen sijaan prosessidraaman runkoa muutimme paremmin aineistohankintaan sopivammaksi esitutkimuksesta saamamme kokemuksen perusteella.

4 TULOSTEN TARKASTELUA

4.1 Nuorten puheenvuoro alkoholin käytöstä

Raportoimme tutkimuksen pääaineiston eli haastattelut ensin, vaikka prosessidraamat edelsivätkin ajallisesti ryhmähaastatteluja. Tulosten tarkastelussa viittaamme kolmeen haastatteluryhmään kirjaimilla A, B ja C. Nämä ryhmät on kuvattu edellä luvussa 3.3.2. Mikäli ryhmien mielipiteet ovat yhteneviä, puhumme nuorten näkemyksestä. Jos taas jonkin ryhmän mielipide eroaa kahdesta muusta, mainitsemme, mistä ryhmästä on kysymys. Pyrimme tarkastelemaan vastauksia ryhmien yhdessä tuottamina. Tässä yhteydessä keskiöön nousevat myös eriävien mielipiteiden tyrmääminen tai niiden saama kannatus. Haastatteluista poimittuja sitaatteja olemme hieman siisti-neet muuttamalla puhekielisyyttä luettavampaan muotoon, puuttumatta kuitenkaan sisältöihin. Joitain puheenvuoroja sitaateista on jätetty pois, koska nauhoituksesta ei ole saatu selvää tai puheenvuoro ei liity aiheeseen millään tavalla. Mikäli puhujaa on ollut mahdotonta tunnistaa nauhalta, merkitsemme tätä kysymysmerkillä. Haastattelijan sekä kirjaajan puheenvuoroihin viittaamme kirjaimella H. Haastateltavien nimet on muutettu anonyymiteetin säilyttämiseksi.

Haastattelut alkavat keskustelulla edellispäivän prosessidraamasta ja siihen osallistumisesta. Tämä toimii myös johdantona käsiteltävään aiheeseen eli nuorten alkoholin käyttöön. Kaikissa ryhmissä nuoret kokevat prosessidraamaan osallistumisen pääosin positiivisena. Osallistumisen hyvinä puolina mainitaan tietyt draamaharjoitukset, oman luokan kanssa ryhmässä toimiminen ja vaihtelu verrattuna tavallisiin terveystiedon tunteihin. Prosessidraamasta ei ole noussut nuorille mitään uutta liittyen alkoholiin, mutta he pitävät tavanomaisesta opetuksesta poikkeavasta työskentelytavasta. Nuorten mielestä draamassa luotu tarina olisi ollut mahdollinen myös todellisuudessa, mutta jotkut ryhmässä C kritisoivat sitä, että draama antoi kuvan nuorista runsaasti alkoholia käyttävinä. Kuriositeettina mainittakoon, että draaman maailma oli hyvin pitkälti nuorten itsensä luoma.

Vaikka nuoret ryhmässä A pitävät alkoholin käyttöä jopa liiankin usein koulussa käsiteltynä aiheena, se on heidän mielestään tärkeä ja hyödyllinen aihe käsiteltäväksi. Jotkut kritisoivat alkoholivalistuksen kieltävää luonnetta. Omaan ajatteluun rohkaisevan prosessidraamankin viestinä nähdään alkoholin juomisen kieltäminen, tosin epäsuorasti ja hienovaraisesti ilmaistuna. Liekö tämän oletuksen taustalla nuorten oma käsitys koulussa annettavasta päihdevalistuksesta, sillä draamassa ei missään vaiheessa tuotu erityisesti esiin kieltävää, ylhäältä päin annettua viestiä.

4.1.1 Kokeilusta krapulaan

Kaikissa ryhmissä nuoret kertovat suhtautuvansa alkoholiin ja yleensä nuorten alkoholin käyttöön pääosin kielteisesti. Esimerkiksi ryhmässä C nuoret viittaavat humalakielteisyyteen paheksumalla joka viikonloppuista sekä känniin johtavaa juomista. Suhtautuminen yleensä alkoholin käyttöön kielteisesti näkyy kaikkien näiden nuorten puheenvuoroissa: itseä ei kiinnosta, itse ei ole käynyt juomassa, itse ei välitä juomisesta eikä juominen ole hienoa. Puheessa kuuluu selkeästi 'en minä, mutta muut'-tyyppinen asenne.

- H: No tota, miten sä ite, voitte vuorollanne jokainen vaikka vastata, niin miten sä ite suhtaudut yleensä nuorten alkoholinkäyttöön? Mitä sä siitä ajattelet?
- Satu: No tota, no siis ittee ei kiinnosta yhtään mut niinku tota, en mä nyt, kyllä mä nyt hyväksyn sen, jos joku juo, mut en mä nyt sillee kuitenkaan ymmärrä sitä, että käydään juomaan aina niinku joka viikonloppu, mennä juomaan jotkut hirveet kännit, että seuraavana päivänä ei muista mitään. Mutta ehkä, jos joskus halua käydä kokeilemassa tai tällee mut sillee. Mut ei mun mielestä kuitenkaan kannattas niinku mitään ihan hirveitä kännejä juoda.
- Kasper: En mäkkää ikinä oo niinku ite käynyt, mutta kyllä meidän joukkuees. Mutta ei nekään niinku joka viikonloppu käy.
- Lotta: Mun mielest se ei oo mitenkään hienoa silleen tai siis ite en ainakaan niinku en mä välitä sillee juomisesta, ellei nytte niinku uutena vuotena tai sillei jollain kaveril on synttäril tai muuten, mutta niinku ei sekään silloin oo sellasta, et ollaan ihan kännissä ja sit sammuu eikä muista mitään, et se on vaan silleen niinku pidetään hauskaa, et tiedetään niinku omat rajat et mitä, kuinka paljon pystyy juomaan ja kuitenkin on vielä silleen ihan kunnossa ja pärjää itekseen, vaikka on niinku juonutkin jonkun verran

Samaisen keskustelun jatkuessa nousee esiin juomisesta puhuminen koulussa eli ”hehkutus” ja ”mainostaminen”, kuten nuoret asian itse ilmaisevat. Nuoret näkevät juomisen asiana, josta ei pidä rehvastella tai tehdä suurta numeroa. Vertailukohdaksi juomisesta puhumiseen otetaan aikuisten käytös: eiväthän aikuisetkaan tee niin. Näyttää siltä, että nuoret ajattelevat aikuisten juomisen olevan suunnittelematonta ja aikuisten maailman luonnollinen osa, joka vain ”tapahtuu”.

- Saara: Niin et se on vaan tyhmää justiin niinku, jos puhutaan aina että ”joo lähetäänkö perjantaina juomaan” tai tälleen, niin musta se on jotenki kauheen lapsellista. Sit valitaan joku tietty päivä ja silloin aina ”joo nytte lähetään juomaan”
- Lotta: Ja varsinki kun se on joku keskiviikko vielä se keskellä viikkoo nii ei.
 Satu: Ja miks siitä, mun mielestä sitä ei tarvis mainostaa sillee, että lähtee juomaan niinku aina heti ”joo pitää tänään käydä hakemassa juomat, että mun pitää lähtee hirveen nopeesti” ja tälleen että, se mainostus vois jäädä kokonaan pois
- Lotta: Ei mun mielestä niinku aikuisetkaan tee sillee et ”joo, me lähetään..”
 Henna: Niin että ”lähetäänkö juomaan?”
 Lotta: ”Ens perjantaina juomaan?” että
 Henna: Et se niinku niillä silleen tapahtuu vaan silleen just, että jos ne on josakin kaveriporukan kanssa
 Satu: Niin ei tarvii sillee hehkuttaa koko edellistä viikkoa että

Kaikissa ryhmissä tulee esiin, että joka viikonloppuista juomista pidetään typeränä, mutta kohtuukäyttäminen ja kokeileminen ymmärretään. Esimerkiksi seuraavassa otteessa ryhmältä A alkoholin nähdään kuuluvan nuoruuteen lähinnä ”kokeiluiän” kautta, mutta juomisen kuulumista nuoruuteen itsestään selvänä asiana myös kritisoidaan. Varsinkin urheilijoiden juomista pidetään typeränä, minkä taustana on ehkä ajatus urheilijoiden terveyden tärkeydestä. Tällöin alkoholin käyttö saa siis merkityksen riskinä terveydelle ja hyvälle kunnolle. Rahan meno nostetaan yhdeksi juomisen huonoksi puoleksi.

- H: Tota, mites sä ite suhtaudut yleisesti nuorten alkoholin käyttöön?
 Timo: Se on niitten oma asia.
 Miisa: No mun mielestä se voi sillee, että kun jotkut ei osaa mitään kohtuutta laittaa siihen, et on se nyt mun mielestä vähän typerää, jos joka viikonloppu tuolla juomassa.
 Katri: Varsinki jos on urheilija.
 Miisa: No urheilija, no... nii.
 Eemeli: En mä nyt ainakaan tue niitä, jotka kauheesti juo.
 Timo: En mäkään.

- Miisa: Siihen menee varmaan aika paljon rahaa.
 Katri: Niin, sekin on.
 Maija: Niin just.
 H: Onks se teidän mielestä kuitenkin sillai niinkun luonnollinen osa tätä teidän ikää tai jos ajatellaan niinku vaikka?
 Timo: On se toisaalta, että niin onhan nuoruus, niinku se on semmonen kokeiluikä, et pitää niinku kokeilla erilaista, sitä on kokeillu niin siihen voi jäädä sitten jumiinki kun pitää kokeilla.
 Maija: Mut ei se...
 Katri: Niin tai se voi olla niin, et kokeilee kerran ja sit ei kokeile enää uudestaan.
 Maija: Mut eihän se periaatteessa kuulu siihen ollenkaan.
 Katri: Niin.

Kaikissa haastatteluissa toistuu käsitys alkoholin käytöstä jokaisen omana asiana, joka ei saa häiritä muita. Häiritsevänä seikkana nähdään ryhmässä B esimerkiksi alkoholin käyttäjien jättämät jäljet ympäristöön:

- H: Mutta jos ei puhuta itsestä eikä omista kavereista, vaan puhutaan yleensä nuorista, niin mitä te ajattelette yleensä nuorten alkoholin käytöstä?
 (puheenvuoro jätetty pois)
 Santtu: Jos ne juo ihan rauhassa ja keskenänsä, niin eihän se mitään
 Eero: Asiallista
 Santtu: Ja asiallisesti
 Elina: Sitä varmaan kuitenkin aika monet siis sillei nuoret juo, vaan ei kuitenkaan tietenkään kaikki.
 Matti: Ei sillä oo mitään väliä, jos ne juo sillei, ettei ne niinku häiritse muita.
 Eero: Mutta kyllä se häiritsee, jos Kortepohjan koulun piha on aina ihan kaljapulloja (?)
 (puheenvuoroja jätetty pois)
 Santtu: (?) niinku ympäristöön.
 Tatu: Siellä nyt on aina sirpaleita ja aina
 Elina: Kun tulee kouluun, kaljapulloja siellä.
 ?: Ja ikkunat hajalla.

Läpi koko haastatteluaineiston merkittävimpinä syinä nuoren juomiseen vastauksissa toistuvat kaverit, huolet ja kokeilunhalu. Näistä kolmesta ryhmä A puhuu seuraavassa sitaatissa kavereista. Juominen nähdään yhtenä mahdollisuutena saada uusia kavereita, heidän hyväksyntäänsä sekä suosiota. Juominen ja siitä puhuminen voivat toimia yhdistävänä tekijänä kaveripiirissä.

- H: Osaisitteko te sanoo jotain syitä, miksi ne nuoret, jotka juo, niin miksi ne juo?

- Katri: No varmaan just noi, että jos menee huonosti ja...
- Eemeli: Haluu päästä johonkin jengiin.
- Miisa: Niin ja sitte varmaan jotkut on niin ujoja, että ne ei uskalla muuta kun kännipäissään mennä jutteleen vieraille ihmisille. Ja sitte ne ei niinku tutustuis suunnilleen kehenkään tai niinku, jos ei ne jois. Kyllä mä pari semmostakin tiedän, mut jotkut vaan, en tiedä miksi ja sit on kyllä sellasia ihmeellisiä tyyppejä, ketkä niinku esittää, se nyt on vähä naurettavaa.
- Eemeli: Mut jos ne vaan tykkää siitä.
- Maija: Niin, jos siitä tulee tapa niin sitte.
- Katri: Niin, ei pääse eroonkaan.
- H: Onks se sitten, puhuitte et pääsee johonkin jengiin, niin onko se oikeesti pääsylippu johonki jengiin? Tiedättekö te oikeassa elämässä tapauksia, että on päässyt johonkin porukkaan sillä?
- Miisa: No joo sillee...
- Eemeli: Voi se olla.
- Timo: Voi se olla niinku sillee, että kun juo niin sitte muutki näkee, että niinku jotka on niinku, pääsee semmosiin kovisten jengiin sit.
- Miisa: Niin ja sitte niil on varmaan niinku sitä yhteistä, et ne puhuu niistä juomareissuista ja sillee, ja sitte jos siinä on joku, kuka ei juo niin se on vähän ulkona ehkä.
- Maija: No oisko se vaan se hauskanpito.

Kuten sanottu, kaikki kolme haastatteluryhmäämme ilmaisevat negatiivisen suhtautumisensa runsaaseen alkoholin käyttöön. Tämä näkyy myös juomisen syitä pohdittaessa vähättelevänä ja kyseenalaistavana puheen sävynä. Vaikka ryhmässä A edellä pidettiin kavereiden saamista syynä juomiseen, myöhemmin samassa haastattelussa he kritisoiivat juomista keinona luoda kaverisuhteita. Sama tulee esiin myös ryhmän C haastattelussa:

- Satu: Jos niinku haluaa seuraa just sillee, että tota ajattelee, että muulla keinolla sitte ei varmaan sais, vaikka kyllä varmaan sais, mutta jos on jäänyt tämmönen mielikuva, että juomalla saa parhaat kaverit tai tälle
- Kasper: Mutta kyllä mä ainakin ite keksin paremmat keinot kun se

Kaikissa haastatteluissa nuoret liittävät juomiseen näyttämisen halun, hauskuuden ja jännityksen kokemisen sekä mahdollisuuden irtiottoon arjesta. Juominen on myös keino olla joku muu kuin oma itsensä. Tämä voi mahdollistaa esimerkiksi rohkeuden tutustua uusiin ihmisiin. Nämä seikat nousevat esiin erityisesti ryhmän C keskustelussa:

- ?: Mm, pääsee irti arjesta.

- Henna: Niin ja jotkut ehkä ajattelee sit, että se tuo vähän jännitystä just että just ettei aina oo sitä samaa vaan.
- Lotta: Siinä on tavallaan sitte vähän joku muu kuin oma ittensä silleen, kun ei tai siis ei oo niin ujo eikä, muuten pystyy niinku puhuu just niinku vieraitten ihmistenki kanssa ja tutustuu uusiin ihmisiin helpommin.
- Saara: Haluaa kokeilla jotain uutta ja

Kaikissa ryhmissä nuoret nostavat keskusteluun ongelmat ja huolet juomisen syinä. Huoliksi luetaan ongelmat kotona, jaksaminen koulussa, kavereiden puute ja yksinäisyys. Kuitenkin ryhmissä B ja C nuoret pohtivat sitä, ovatko huolet perusteltu syy lähteä juomaan. Nuoret siis kyseenalaistavat suomalaisen kulttuuriin juurtuneen asenteen paeta huolia juomiseen. Seuraavassa ryhmän C sitaatissa nähdään, että huolista puhuminen toisen ihmisen kanssa on juomista parempi vaihtoehto hoitaa ongelmia. Koska alkoholia käytetään yleensä seurassa, yksin juominen kotona ymmärretään paremmin, jos sen syynä ovat huolet.

- Saara: Niin ja sit se voi olla sillee, et se riippuu ihan ihmisestä, et jos se on kauheen ujo ja sellanen, et se halua joihinki tiettyihin porukoihin, niin siit se niinku juo ennen sitä ja sen jälkeen tulee kaikkee jutteleen ja tälle. Mut joillain on silleenki, että lähtee juomaan sen takia, kun on niin surullinen ja masentunut ja tälleen. Ja saattaa jäädä kotiinki vaan ihan yksikseen juomaan.
- Satu: Just jonku tommosen surullisen ja masentuneen, kyllä mä nyt ainakin mielummin puhun jonkun kaa, niinku puhuu jonkun kaverin tai tämmösen kaa
- Henna: Niin, koska eihän sitte periaattees vaikka sillon, kun ois kännissä niin sillon just, että sillon ne huolet unohtuu, mutta eihän ne sitte loppujen lopuks eihän se kuitenkaa mitään auta, kun ei ne kuitenkaan unohdu loppuelämäks
- Saara: Mut siis se voi olla just siinä, että jos ei oo ketään, kelle puhuu.
- Henna: Niin
- Lotta: Mut silti pitäs löytää mun mielestä parempi ratkaisu, ku se juominen siihen suruunsa. Sitte jos juo liikaa niin
- Kasper: En mäkään kyllä yksin lähtis ryyppäämään.
- Satu: Ja se on mun mielestä jotenkin vähän kuitenkin, että niinku perustellaan, et miks mä lähen juomaan niinku sen takii, et mulla on huolia nii
- Lotta: Voihan sitä tehdä just silleen tyyliin kotona, on se nyt ihan ymmärrettävää sitte, mutta siis jos vaan löytyis joku, jolle vois puhua, se ois paljo parempi ku se, että jois.
- Saara: Mutta jos on niinku yrittäny jo melkein mitä tahansa muuta, niin sit se saattaa olla vaan sillee, että ei oikeen jaksa enää yrittää ees mitää.
- Henna: Mmm.
- Lotta: Sit se on vika vähä muissaki ihmisissä, jos ei niinku ees, yrittäny eikä huomaa niinku

- Kasper: Kyllä mulla ainaki pitäs olla aika isoja huolia silloin, jos mä niinku sitä juomiseen purkasin
 Henna: Mm.

Kysyttäessä alkoholin juomisen hyviä ja huonoja seurauksia nuoret korostavat huonoja. Kaikissa ryhmissä juomisen seurauksina nuoret tuovat esiin sekä lievempiä että äärimmäisiä terveysvaikutuksia, kuten krapulan, vatsahuuhtelun ja alkoholismin. Muita huonoja seurauksia ovat humalassa tehdyt tyhmyydet sekä ryhmässä C mainittava kiinnijäämisestä seuraava kireä tunnelma kotona. Juomisen hyvinä seurauksina ryhmät A ja C tuovat esille mahdollisuuden irtiottoon arjesta alkoholin avulla. Ryhmässä C ollaan sitä mieltä, että alkoholi tekee tilanteista rennompia ja ihmisistä iloisempia ja ulospäinsuuntautuneempia. Kaikissa ryhmissä juomisen hyvinä puolina pidetään uusien kavereiden saamista ja hauskuutta. Tosin hauskuuden hetkellisyyttä korostetaan ryhmissä B ja C.

- H: Mitä hyviä tai huonoja asioita juomisesta seuraa?
 Santtu: No, siinä voi saada niitä kavereita, mutta
 Tatu: Ei siinä paljon muuta hyvää oookkaa
 Santtu: Saattaa siinä olla hauskaakin, mutta kyllä se vaan loppujen lopuks menee sit sinne huonomman puolelle
 Elina: Niin sillä hetkellä on hauskaa, kun sä oot juonu, mut ehkä siitä eteenpäin

4.1.2 Känni vai kohtuus?

Puhumme tässä tulosten esittelyssä humalasta känninä, koska haastattelemamme nuoret käyttävät lähes poikkeuksetta siitä sanaa känni. Kaikissa ryhmissä haastatellut nuoret korostavat kohtuujuomista, eivätkä näe känniä juomisen tavoitteena. Toisaalta ryhmässä C viitataan joihinkin ihmisiin, jotka haluavat kokea kännin tietääkseen, mistä puhutaan. Vaikka känni ei ole tietoinen tavoite, nuoret sanovat juomisen usein johtavan siihen. Ilmeisesti känniä pidetään kuitenkin jossain määrin arvostettuna, koska jotkut nuoret saattavat esittää olevansa kännissä. Kuten seuraavassa sitaatissa ryhmästä C pissikset liitetään usein tällaiseen käyttäytymiseen:

- Satu: Se on just sitä mainostamista
 Henna: Koska se on niin hienoa sitte joittenki mielestä.

- Saara: Sitte tota, kyllä sen joistain näkee, että juoko ne vai eikö ja sitte jos kaupungilla näkee, että ketkä siellä on juomassa ja ketkä ei. Ja sitte on myös sellasia, jotka sanoo olevansa ihan kännissä ja jotka tulee kuitenkin ihan selvänä siihen ja kävelee vaan sillee vähä vinottain aina ja silleen silmistä näkee kuitenkin, että on ihan selvänä ja tälleen
- Kasper: Kyllä sen mun mielestä näkee vähä uloskin päin, että jotkut pissikset niin kyllähän ne nyt, kyllä ne näkee, että ne on vähä ottanukki jotain.
- Lotta: Se niitten juominen nyt ei välttämättä oo sitte niinku ne sanoo, että ne ei välttämättä ihan juo kyllä niin paljon, kun ne väittää.
- Kasper: Ne vaan niinku kehuu sillä että ne juo.

Nuoret liittävät puheessaan känniin usein jonkin attribuutin kuten seuraavissa ilmauksissa: ”ihan kännissä”, ”räkäkänni” tai ”hirveä känni”. Kohtuullista juomista taas ryhmässä C määritellään seuraavassa sitaatissa mm. ”pystyssä pysymisellä”. Näyttää siis siltä, että kohtuujuomiseenkin voi liittyä känni. Voidaankin pohtia, antaako tällainen nuorten kohtuujuomisen määritelmä heille mahdollisuuden hyväksyttäväm-
pään humalaan.

- H: Mitä se sitten tarkoittaa se sivistyneesti ottaminen, et paljonko se niinku suurin piirtein on?
- Satu: No siis sillee, että pysyy kuitenkin selvin päin niinku et
- Lotta: Kaikilla se määrä vaihtelee sillee että niinku
- Saara: Sillee, että pysyy pystyssä.
- Lotta: Niin ja ite pystyt kävelemään ilman, että toisten tarvii kantaa sua paikasta toiseen ja pysähtyä koko ajan puskaan oksentamaan
- Satu: Semmonen, et ymmärtää niinku kuitenkin vielä, et mitä niinku tapahtuu ja pystyy vaikka auttaa toista sit.
- Kasper: Ja mitä tekee ite.
(puheenvuoro jätetty pois)
- Satu: Mut semmonen just, että voi nyt ehkä vähä just että nauraa ja puhuu enemmän, mutta

Haastatteluissa nuorten puheessa käsitys juomisen yleisyydestä vaihtelee, mikä johtuu siitä, että juomisen määrittely koetaan vaikeaksi. Käsitys muiden nuorten juomisesta syntyy koulussa kuultujen puheiden perusteella. Nuoren juomisesta kertovat myös ulkonäkö ja porukka, jossa hän liikkuu. Näyttää siis siltä, että juominen liitetään tiettyihin alakulttuureihin ja ryhmittymiin. Ryhmä B näkee juomisen olevan nuorten keskuudessa yleisempää kuin ryhmät A ja C. Juomisen yleisyys vaihtelee kaupungin eri koulujen välillä ja riippuu siis myös asuinalueesta. Ryhmässä A nuorten käsityksen mukaan Jyväskylän kouluista Normaalikoulussa ei juoda paljon, Huh-taharjussa taas enemmän. Ryhmä C liittää Kilpisen koulun ja Vaajakosken nuoret

runsaampaan juomiseen. Näiden vastausten taustalla vaikuttanee kyseisten alueiden tai koulujen sosioekonominen asema, jota nuoret eivät tosin itse osaa ilmiöön yhdistää.

Haastatteluissa käy ilmi, että nuoret jaetaan usein kolmeen eri luokkaan juomistapojensa perusteella. Osa ei käytä alkoholia ollenkaan, jotkut juovat silloin tällöin ja osa taas lähes joka viikonloppu. Ryhmän A haastattelussa joka viikonloppu juovista nuorista käytetään nimitystä ”juopot”. Seuraavassa sitaatissa ryhmä C tuo esiin näkökulman, jonka mukaan alkoholilla on erilainen merkitys riippuen luokka-asteesta. Seitsemäsluokkalaiset ihailevat niitä, jotka juovat ja pitävät juomista väylänä tiettyihin porukoihin pääsemiseen. Kahdeksaluokkalaisilla on tarve näyttää seitsemäsluokkalaisille olevansa isompia, joten kahdeksaluokkalaisten juominen on yleisintä. Toisaalta kahdeksannella kuitenkin ymmärretään, että juominen itsessään ei olekaan niin hienoa. Yhdeksäsluokkalaisilta odotetaan esimerkillisyyttä ja keskittymistä opiskeluun, joten juomisen merkitys pienenee.

- Saara: Se on enemmän semmonen, että kasilla pitää justiin jotenki näyttää seiskoille, mut sitte ja muutenki siis kasilla on jotenki sellasta emmää tiiä
- Lotta: Ehkä kasilla viimestään tajuaa, että se nyt ei oo niin hienoo
- Satu: Nii ja kun kasilla ei välttämättä enää, kun ei oo ihan niinku kaikista ei vielä isoimpia sillee, ysillä kun on isompia niin on muutenki sillee ehkä
- Henna: Mut sit ei taas enää kuitenkaa oo pienikää.
- Satu: Nii. Et kasilla on semmonen niinku että vähä että
- Kasper: Ysillä pitää olla esimerkillisiä mun mielestä.
- Lotta: Ja sillon keskitytään aika paljo siihen opiskeluunki varmaan
- Henna: Kouluun, niin varmaan ja sitte
(jätetty pois)
- Saara: Nii ja ysillä on muutenki sellasta, että on vähä noloo, jos on ihan sellanen
- Henna: Just niinku näyttää esimerkkiä vähä sillee
- Satu: Ysit kuitenkin ehkä, musta tuntuu, et ne osaa enemmän niinku säännöstellä sitä, et mitä ne juo ja paljoko juo
- Lotta: Seiskalla sitä ehkä toiset vähä ihailee tai on sillee et ”hhh, ku toi juo”, mutta ei se ysillä enää sitte, kun jos se on sellasta juomista, niin sitä vähän paheksutaan
- Satu: Eikä nytkää yhtää, että ”vau”.
- Henna: Niin kun ysillä varmaan kaikilla on sit kuitenkin silleen tullu se oma mielipide siihen juomiseen, että sit kuitenkin sielä on aika paljo niitä, jotka ei pidä sitä hienona, että sillon ne niinku tietää silleen, että mitä ne on mieltä

Kasper: Mutta ei mun mielestä niinku oo normaalia seiskaluokkalaisillekaan, että ne vaan niinku ihan kännissä kaikki päivät on
 Henna: Mmm.

Alkoholi kuuluu nuorten elämässä erityisiin juhlapäiviin, kuten vappuun, uuteen vuoteen ja koulujen päättymiseen. Nämä ovat päiviä, jolloin juovat nekin nuoret, jotka eivät muuten käytä juurikaan alkoholia. Ryhmässä A Katri kuitenkin kyseenalaistaa juhlapäivät perusteena juomiselle, mutta muu ryhmä ei heti saa tästä ajatuksesta kiinni:

H: Miksi näihin tilanteisiin kuuluu alkoholi?
 Katri: No, kai se on vaan huono tekosyy juoda.
 Maija: Niin.
 Eemeli: Nyt mä en kyllä ymmärtäny.
 Miisa: En mäkään.
 Katri: Siitä saa sitte kai syyn niinku mennä juomaan.
 Miisa: Siis mistä?
 Katri: No vaikka siitä, että koulu loppuu.
 Miisa: No en mä usko. Varmaan niinku voi olla sen takia, että silloin kun on enemmän niinku porukkaa liikkeellä, niin silloin useimmat lähtee sinne
 Katri: Ai niinku joukossa tyhmyys tiivistyy juttu.
 Miisa: No
 Eemeli: Justiin

Ryhmässä C samankaltainen kritiikki suomalaista juhlintakulttuuria kohtaan näkyy seuraavan sitaatin Kasperin kommentissa, jossa hän muka-sanaa käyttäen vähättelee juhlan merkitystä juomisen syynä. Sitaatin viimeisessä Satun puheenvuorossa taas kuvastuu juhlintakulttuurin periytyminen vanhemmilta lapsille.

Lotta: Me nyt ainakin just silloin uutena vuotena, synttäreinä ja sitte
 Satu: Me nyt puhuttiin eilenkin siitä Viitaniemen rannassa, kun on se ja tämmösissä
 Kasper: Semmosissa, jossa on muka jotain juhlaa.
 Satu: Niin vähän niinku juhlapäivinä, vanhemmat saattaa silloin ehkä juoda vähän viiniä jotain tällee ni.

Ryhmän A nuoret keskustelevat mahdollisuudesta mennä juhlimaan koulun päättymistä selvin päin Viitaniemen rantaan, jonne Jyväskylässä nuoret silloin perinteisesti kokoontuvat. Seuraavassa sitaatissa näkyy selkeästi selvin päin olijan rooli katsojana eli juhlimistilanteesta ulkopuolisena. Nuoret eivät siis yhdistä selvin päin mukana

olemista juhlimiseen, vaan johonkin muuhun toimintaan, kuten kaverista huolehtimiseen.

- H: Voisko sitä kuvitella, että esimerkiksi sinne Viitaniemen rantaan menee selvin päin?
- Miisa: No...
- Eemeli: Eei.
- Katri: Miksei?
- Miisa: Voisin mä ainaki
- Maija: No jos on vaikka huolissaan kaverista, niin voihan sinne silloin mennä
- Miisa: Niin ja sitte mun mielestä se on niinku ihan hauska kattoo, kun ne örveltää siellä
- (puheenvuoro jätetty pois)
- Miisa: Niin sit se on kiva naureskella niitten kaa seuraavana päivänä, että ”tietkö muuten mitä eilen tapahtui” ehkä vois ihan hyvin mennä.
- Maija: Niin kattomaan.
- Miisa: Kattomaan.
- Maija: Ajanvietteeksi.

Kaikissa ryhmissä alkoholin käyttäminen liitetään myös tavallisiin perjantai-iltoihin. Tällöin ollaan porukalla esimerkiksi kaverin kotona vanhempien poissaollessa. Juominen liittyy hyvin vahvasti sosiaalisiin tilanteisiin; yksin juominen koetaan epätoiminnalliseksi ja huolestuttavaksi. Kotibileiden lisäksi paikkoja, joissa juodaan ovat ryhmän A mielestä Harjun puistoalue ja kesällä uimaranta. Myös ryhmä B mainitsee Harjun ja sen lisäksi Kortepohjan koulun pihan.

4.1.3 Suhteita ja solmuja

Juominen liittyy tiettyihin kaveriporukoihin; kaikkien kavereiden kanssa ei juoda. Missään ryhmässä alkoholin käyttämisen ei nähdä vaikuttavan kaverisuhteisiin, jos kaverit eivät puutu toistensa juomistapoihin. Sekä juomaan painostaminen että juomisesta syyllistäminen saattavat johtaa kavereiden välisiin ristiriitoihin. Seuraavassa ryhmän A sitaatissa juomisen nähdään vaikuttavan kaverisuhteisiin ainoastaan silloin, kun kaverin asenne ja käyttäytyminen suuntaan tai toiseen on hyvin äärimmäinen. Sitaatin lopussa nostetaan esiin ajatus juomisesta ujojen ihmisten mahdollisuutena saada rohkeutta uusien kaverisuhteiden luomiseen.

- H: Miten juominen vaikuttaa kaverisuhteisiin?

- Miisa: No, ei varmaan vaikuta.
 Katri: Mut kai se voi olla niinkin, että jos on itellä semmonen asenne, että niinku Miisa sano, että ”no niin nyt pullot pois, ette viitti juoda!” niin sit ne ei välttämättä enää ota sua seuraavalla kerralla mukaan sinne.
 Miisa: Niin, koska sitte se on vähä inhottavaa just jos joku on tommonen ”koska minä tiedän kaikki ja olen täydellinen” ja sitte se niin. Mutta sitte taas voi se joskus vaikuttaa sillee ihan hyviinki kaverisuhteisiin riippuen jos ne kaverit on iteki semmosii kunnan juoppoja niin sitte ne voi olla vähä just sillee että
 Maija: Niin, jos ei kunnolla ottanu niin sittehän siitä voi uusiaki kavereita siis tai sitte kun sä meet jonnekin niin sitte
 Miisa: Niin.
 Timo: Kyllä sitä paremmastakin paikasta kavereita saa.
 Katri: Niin.
 Miisa: No ei välttämättä.
 Katri: No kyllä sitä nyt
 Miisa: No niin, no joo mutta kun just niin, että kaikki ei uskalla selvin päin mennä höpöttään vieraille tyypeille.

Kaikissa ryhmissä tulee esille, että hyvä kaveri ei välitä, juoko toinen vai ei. Ryhmässä C esitetään näkökulma, jonka mukaan kännissä luodut kaverisuhteet eivät välttämättä päde normaalissa arjessa. Selvin päin ei ole rohkeutta tai halua ylläpitää juopuneena luotuja suhteita. Kännin hetkellä olemassa oleva todellisuus on ikään kuin kupla, joka rikkoontuu aamulla. Seuraavassa sitaatissa Saara tuo tämän asian esille esimerkillä kaverista, joka onkin selvin päin erilainen kuin humalassa:

- Saara: Välillä se on sillee niinku just, et jos istuu illalla Forumissa, niin sitte jos joku tulee kännissä siihen tota kaikkee selittelemään ja sit se on vähän ujompi sillee niinku arkena. Sit se ei välttämättä sujukaan kauheen hyvin, että ois sen kaveri, koska se saattaa olla tosi hiljanen tyyppi niinku oikeesti.
 Henna: Siis se tuntuu niinku erilaiselta sen jälkeen vai? Mitä sä meinaat?
 H: Et se ei oo oma ittensä niinkö vai?
 Saara: Et se niinku saattaa vaan just moikata ja tälle sillen kun se on selvänä. Välillä se saattaa olla vähä niinku, kattoo kauempaa ja olla sillee niinku ei tuntiskaa.

Kaverisuhteiden lisäksi haastatteluissa keskustellaan myös juomisen liittymisestä sukupuolten välisiin suhteisiin. Ryhmän C mielestä alkoholin käyttö vaikuttaa tyttöjen ja poikien välisiin suhteisiin ennen kaikkea porukoissa, joissa ei tunneta toisia. Kaikkien ryhmien mukaan kännissä uskalletaan mennä puhumaan vieraille ihmisille ja tutustutaan helpommin. Ryhmän A mielestä juominen voi vaikuttaa seurustelusuhteiden syntymiseen sen kautta, että tytöt ja pojat tapaavat samoissa paikoissa ja

heillä on jotain yhteistä. Ryhmät B ja C tuovat esiin suhteiden syntyminen kääntöpuolen; kännissä myös riidellään ja voidaan loukata toista niin, että suhde päättyy. Erityisesti ryhmässä A toivotaan seurustelukumppanilta samanlaista suhtautumista alkoholin käyttöön kuin itsellä. Muissa ryhmissä tätä ei nähdä niin merkittävänä seikkana. Ryhmässä C alkoholista kieltäytyminen koetaan ongelmalliseksi, jos ihastuksen kohde pyytää mukaan juomaan:

Niin, tai joku, johon oot vaikka ihastunu, tulee pyytämään sua, mutta sä et haluasi niinku lähtee juomaan nii sit voi olla aika hankalaa. Koska periaatteessa siinä pääsis sitä lähelle, mutta sit kuitenkin kun ei haluu juoda niin se varmaan, en tiää, ei oo kyllä kokemusta mutta tota

Ryhmässä B tuodaan esille, että yleensä juomaan lähdetään porukassa, jossa on sekä tyttöjä että poikia. Samat nuoret arvelevat, että pojat käyvät harvemmin keskenään juomassa. Tyttöjen ja poikien juomistapojen eroista kysyttäessä nuoret ovat sitä mieltä, että tyttöjen juomiseen liittyy poikia enemmän kännin esittäminen. Ryhmässä A nuoret arvioivat tyttöjen juovan poikia harvemmin ja myös määrällisesti vähemmän joitain poikkeuksia lukuun ottamatta. Tosin asiasta ei olla täysin yksimielisiä. Ryhmässä B taas ollaan sitä mieltä, että tytöt juovat poikia harvemmin, mutta juodessaan juovat määrällisesti enemmän. Ryhmä C mainitsee, että tavallisin nuorten käyttämä alkoholijuoma on kalja. Tosin tyttöjen mainitaan juovan joskus väkevämpiäkin juomia.

4.1.4 Rohkea uskaltaa kieltäytyä

Pyydämme nuoria kommentoimaan väitettä ”ryhmänpaine ajaa nuoret juomaan”. Kaikissa ryhmissä nuoret näkevät ryhmänpaineen mahdollisena, mutta paheksuttavana. Kukaan asiaa kommentoivista nuorista ei koe ryhmänpaineen vaikuttavan omaan käyttäytymiseensä. Nuoret painottavat alkoholin käyttöä ja siitä kieltäytymistä jokaisen omana asiana. Ryhmässä C väitetään, että ketään ei kiinnosta toisten juominen. Siitä huolimatta heidän puheessaan kuuluu, että kavereiden vaikutus nuoren juomiseen on ilmeinen. Nämä nuoret sanovat, että kavereiden painostus voi tehdä alkoholista kieltäytymisestä hankalaa varsinkin, jos painostajana on paras kaveri tai iso juoruava porukka:

- H: No, mitkä asiat siitä kieltäytymisestä voi tehdä hankalan?
 Kasper: No jos siinä on vaikka paras kaveri pyytämässä.
 ?: Niin tai useimmat.
 Saara: Niin tai jos siinä on justiin joku porukka, jotka kaikki kysyy että ”joo, lähe nytte” tai jos alkaa niinku keksii jotain juoruja ja kaikkia tällisiä

Ryhmä B tuo esille sen, että koulussa saattaa saada vielä kuulla siitä, että on kieltäytynyt tarjotusta juomasta. Juomiseen liittyvä ryhmän paine siis ilmenee tässä pitkälti puheen kautta. Samassa haastattelussa korostuu nuoren kuuluminen juomisen kautta paremmin porukkaan. Jos nuori taas ei juo, häntä ei oteta tosissaan. Ei siis ihme, jos vertaisryhmää tarvitseva teini-ikäinen valitsee juomisen ulkopuolisuuden sijaan. Ryhmässä B nähdäänkin todennäköisenä, että jos kaverit juovat, itsekin alkaa juoda. Jokaisessa ryhmässä kuitenkin juomiseen painostavia tai alkoholista kieltäytymisen takia hylkääviä kavereita ei pidetä oikeina kavereina. Tällainen hylkääminen nähdään mahdollisena, mutta käsittämättömänä.

Vaikka nuoret väittävät haastatteluissa juomisen olevan jokaisen oma asia, ryhmänpaineen mahdollisesta olemassaolosta kertoo kuitenkin se, että ryhmässä C nuoret pitävät alkoholista kieltäytymistä ja oman mielipiteen rehellistä ilmaisua rohkeana tekona:

- H: Mä kysyin tuolla alussa, että miten sä suhtaudut nuorten alkoholin käyttöön, niin mitenkäs sä sitten, mitä sä oot mieltä alkoholista kieltäytymisestä? Mitä sä ajattelet?
 Lotta: Hieno juttu mun mielestä
 (puheenvuoro jätetty pois)
 Lotta: Jos tosiaan...
 Satu: Rohkea ja silleesti uskaltaa sanoa suoraan
 Lotta: ...pystyy, on sitä mieltä, eikä halua juoda, niin mun mielestä se on tosi hienoa, vaikka nyt joku painostaski niin
 Satu: Se ois tosi rohkee jos uskaltaa niinku, että tulee tähän naaman eteen kysymään nyt et ”haluaksää ottaa tästä pullosta” niin voi sanoo
 ?: Et jos se uskaltaa kieltäytyä
 Lotta: Pitää vaan sen oman mielipiteensä.
 Kasper: Tai sitte jos on jotain tavoitteita, että ei juo ennen kun täyttää 18.
 Lotta: Jos ne onnistuu pitämään, mun mielestä se on tosi hienoa että
 Kasper: Vaikka kaverit kuinka ryyppäis
 Lotta: Mmm

Rehellisen ja rohkean kieltäytymisen arvostaminen näkyy myös seuraavassa ryhmän A sitaatissa. Siinä tekosyiden keksimistä juomisesta kieltäytymiseen pidetään typeränä.

Mut semmosii mä oon niinku tosi monta kertaa nähny niinku, että jos kaverit on lähdössä juomaan, niin sitte joku, kuka on just semmonen ujompi eikä uskalla sanoo, ettei halua lähtee, ni sit se sanoo just jotain ”ei oo rahaa” ”emmä jaksa” tai jotain semmosii typerää tekosyitä. Mun mielestä sais sanoo vaan, että ”emmää halua nyt”

Erityisesti ryhmässä A nuoret liittävät ryhmänpaineen jokaisen henkilökohtaiset luonteenpiirteet. Vahvaan persoonaan painostus ei vaikuta, ujo taas taipuu helpommin ryhmänpaineen alla. Samassa ryhmässä nostetaan esiin ajatus siitä, että yksilö voi kokea ryhmänpaineen myös omissa ajatuksissaan ikään kuin vainoharhaisena kuvitelmana. Tällöin konkreettista painostusta ei ole välttämättä olemassa.

Nii ja jotkut voi tavallaan niinku kehittää sillee niinku sitä ryhmänpainetta tai mikä nyt olikaa sillee, että luulee tai on semmonen niinku vainoharhanen, että ”apua nyt toi varmaan tarkotti sitä, että mä oon huono, kun mä en juo” vaikka se ei niinku oikeesti tarkottaiskaa

Ryhmässä A painotetaan myös sitä, että kavereita ei voi syyttää omasta juomisesta. Valinta on aina henkilökohtainen, kaverit eivät voi pakottaa juomaan.

Katri: Siitä ei voi syyttää muita.

Miisa: Niin. Ei tosiaankaan, koska ne on ihan naurettavia tyyppejä, ketkä sanoo sit et ”kaverit pakotti”, koska ei ne kaverit pakota tai siis kuka pakottaa olemaan niitten kavereitten seurassa. Mut se on kyllä typerää just kun joku sanoo, että ”en mä voinu mitään ku kaverit pakotti”. No ehkä jos ne ottaa kaulasta kii ja ”nyt juot”, mutta siis kun jos joku sanoo, että ”joisit nyt”, niin ei se oo sillee et ”okei, kaverit pakotti” et ”ei ollu mun vika”. Se on typerää.

Ryhmä C tuo esiin sen, että seitsemännellä luokalla ryhmänpaine on voimakkaampi, koska silloin on tarve päästä tiettyihin porukoihin mukaan. Nämä nuoret mainitsevat myös joidenkin nuorten ajattelevan, että pitää liikkua ryhmän mukana.

4.1.5 Alkoholiton vaihtoehto

Alkoholista kieltäytymistä nuoret pitävät järkevänä kaikissa haastatteluryhmissä. Seurauksina päihteettömästä valinnasta voivat olla ryhmän A mielestä hyvä terveys, pidempi elämä, rahan säästyminen ja toisenlaisten kavereiden saaminen. Ryhmissä B ja C ollaan sitä mieltä, että alkoholista kieltäytymisestä ei pitäisi seurata mitään huonoa, kuten hylkäämistä kaveriporukasta. Kysyttäessä päihteettömän elämän esteistä kaikissa ryhmissä nuoret nostavat esiin kavereiden vaikutuksen, mutta erityisesti suhteen vanhempiin. Seuraavassa sitaatissa ryhmä C keskustelelee siitä, kuinka vanhempien antama esimerkki ja kasvatusta vaikuttavat päihteettömän elämän valintaan. Jos nuori kokee, että vanhemmat eivät välitä, hän saattaa ajautua juomaan. Luottamuksellinen ja avoin suhde vanhempiin sen sijaan saattaa pitää nuoren erossa alkoholista.

H: No mitkä ois semmosia asioita, jotka vois estää niinku päihteettömän elämän tai sen elämäntavan valitsemisen? Mitkä sen voi estää?

Kasper: Mun mielestä se riippuu aika paljo vanhemmistaki, että miten on kasvatettu. Että jos vanhemmat ei juo hirveesti ni. Mä ainaki oon oppinu sillee, että kun meiän porukat ei juo muuta joskus saunaoluen ja kyllä se ainaki mulle riittää.

(puheenvuoro jätetty pois)

Henna: Sitä elämää on sen juomisen ulkopuolellaki sit. Sitte jos on sellaset vanhemmat, että jotka sitte vaan juo ja sitte just, että jos ne ei välitä olenkaa siitä lapsesta, niin kyllähän sille lapsellekin varmaan sitte käy, et seki varmaan alkaa juomaan jossain vaiheessa, jos se sillee just tuntee, niinku Saara sanoo, ittensä just sillee surulliseks ja sillee hylätyks, niin sitte että kyllä se varmaan niistä vanhemmistaki aika paljo johtuu.

Satu: Jos ei ne pidä huolta, että musta ainaki tuntuu, kun mä oon ollu aina aika paljon meiän vanhempien kans sillee tekemisissä kuitenkin, että sit kun on tottunu et on viikonloput vaikka kotona nii ei sillee tuu mieleen

(puheenvuoroja jätetty pois)

Kasper: Mutta oikeestaan suhteet vanhempiin se vaikuttaa aika paljo, se että kyllä mä ainaki puhun niitten kanssa kyllä ihan mistä vaan, mistä mä haluan, että jostain tupakastaki niin ei se, kyllä mää niille voin ihan hyvin sanoa, että oonko mää polttanu vai en.

Kaikkien ryhmien mielestä alkoholista kieltäytymisestä tekee hankalaa se, jos kaikki kaverit juovat. Kieltäytymistä sen sijaan helpottavat kaverit, jotka ovat asiasta samaa mieltä. Tässä näkyy ristiriita suhteessa nuorten aiempiin vastauksiin siitä, kuinka

kavereiden juominen ei vaikuta omaan käyttäytymiseen. Ryhmässä C kaverin tuesta puhutaan näin:

- Henna: Ja onhan se sitte tietysti varmaan helpompi niinku pysyy päihteettömänä, jos on semmosia kavereitaki, jotka niinku on sitte samaa mieltä. Siis ei sillee etten tarkota ettei sais olla sellasia kavereita, jotka niinku jois, mutta on se varmaan helpompaa niinku ite pysyy siinä samassa kannassa, jos on semmosiaki kavereita, jotka on samaa mieltä.
- Satu: Kieltäytyminen on paljon helpompaa, jos on vaikka joku toinen kaveri.

Varsinaisessa juomistilanteessa ryhmässä A nuorten mielestä yksin ei ole mukava olla selvin päin, jos porukassa kaikki muut ovat kännissä. Tätä perustellaan sillä, että kännissä olevat nuoret valtaavat tilaa selvin päin olevalta.

- H: No täällä tuli semmonenkin, että yksin ei oo kiva olla selvin päin, niin miksi ei?
- Miisa: No sen takii, koska sitte, mitenkähän mää sen selittäisin? Niinku, jos muut on siinä silleen hirveen niinku, höpöttää koko ajan kaikkee, ni ois vähä semmone olo ehkä, että jää niinku jalkoihin ja sillee että, heti ku sanoo jotain nii joku on huutamassa
- Maija: Niin, siinä ei pysyis perässä.
- Miisa: Nii, ja sit ne ois sillee ”Voi että ku sä oot tylsä!” ja sillee ja sitte ku vaikka väsyttäis ni
- Maija: Niin
- Miisa: Ja sitte kun jos siihen tulee jotain uusia tyyppejä, kenen kaa iteki haluais jutella, niin sitte nää on tietysti siinä heti ensimmäisenä koska, niin

4.1.6 Vanhemmat viinaostoksilla

Kaikkien ryhmien mukaan alkoholijuomien hankkiminen alaikäisenä on helppoa. Nuoret saavat alkoholia vanhempien hakijoiden tai täysi-ikäisten kavereiden ja sisarusten avulla. Ryhmässä C oletetaan nuorten saavan alkoholia todennäköisimmin sellaisilta aikuisilta, jotka ovat itsekin nuorena juoneet. Ryhmissä A ja C tuodaan esille, että juotavaa voidaan myös näpistää vanhemmilta tai sitä yritetään ostaa itse. Kaikissa ryhmissä nuoret puhuvat hakijoista, joita välttämättä kukaan ei henkilökohtaisesti tunne, mutta joista puhutaan yleisesti. Nuoret tuovat esille mahdollisuuden kysyä hankinta-apua myös satunnaisilta ohikulkijoilta kaupungilla. Ryhmän B mielestä hakuapua saadaan nuorennäköisiltä kauppaan menijöiltä tai jopa ”pummeilta”. Kaikkien ryhmien nuorilla on kokemuksia siitä, että ulkomailla alkoholin ostaminen

itse alaikäisenä on helpompaa kuin Suomessa. Ryhmässä C mainitaan myös laivaristeilyt ja alaikäisten pääsemistä laivojen baareihin kritisoidaan.

Kaikissa haastatteluissa nuoret kertovat vanhempien suhtautuvan hyvin eri tavoin nuorten alkoholin käyttöön. Suuri osa vanhemmista ei hyväksy nuorten juomista. Ryhmässä A poikkeuksena tästä mainitaan esimerkiksi alkoholistivanhemmat. Kaikissa kolmessa haastattelussa nuoret nostavat itse esiin kysymyksen vanhempien alkoholin hankkimisesta lapselleen. Monet tietävät vanhempia, jotka hankkivat lapselleen alkoholia, mutta nuoret arvioivat sen olevan melko harvinaista. Ryhmässä A vanhempien alkoholin ostamista nuorelle pidetään omituisena ja laittomana. Seuraavassa ryhmän B sitaatissa ollaan sitä mieltä, että vanhemmat eivät välitä lapsestaan, jos ostavat tälle alkoholia. Toisaalta esiin tuodaan myös näkökulma, jonka mukaan vanhemmat pyrkivät tätä kautta pitämään lapsen erossa hankaluuksista virkavallan kanssa.

Santtu: Se tarkoittaa sitä, että hyväksyy sen lapsen juomisen
 Matti: Ei ne sit varmaan oikein välitä siitä niitten lapsesta
 Santtu: Tai ne välittää sit sen takia, että lapset ei ite käy sitä ostamassa. Saattaa olla just sillei, et se lapsi ei vaan lopetakaan juomista, niin sit on pakko alkaa ostaa ite sitä, ettei sille tuu mitään ongelmia poliisin kanssa

Vaikka nuoret eivät pääosin hyväksy vanhempien alkoholin ostamista lapselleen, kuuluu ryhmän C puheenvuoroissa pienen alkoholimäärän ostamisen hyväksyminen. Tosin esimerkiksi Kasper ei voi edes kuvitella tilannetta, jossa omat vanhemmat ostaisivat hänelle juotavaa. Sitaatin lopussa nähdään, että nuoret pitävät toimimattomana yhtälönä vanhempien pyrkimystä suojella lastaan ostamalla hänelle juomat tietääkseen, mitä lapsi juo.

H: Mitä te ootte mieltä siitä, jos vanhemmat ostaa ite?
 Satu: No siis..
 Kasper: No aika väärin se mun mielestä
 Satu: Jos ne juo kotona, niin musta se on ihan ok, et ne vanhemmat rupee tarkkailee sitä määrää, mikä niinku, että pitää huolen, että ei ne nyt niinku älyttömästi, et vähä voi
 Saara: Siis jos ne antaa kohtuudella, niin kyllähän se silloin ihan kivaa tai sillee mut, jos ne ihan hulluna ostaa, niin kyllä se on ehkä vähän outoa
 Henna: Niin tai jos ne kysyy, et ”ootteks te nyt menossa perjantaina juomaan, et haluutsä, et mä käyn ostamassa teille jotain juotavaa?”

- Satu: Niin, mun mielestä vanhemmat voi ostaa sillon, jos niinku kotona juodaan oikeen tai sillon niinku ihan ok.
- Lotta: Ja se on vähä, en mä sit tiedä, liika on liikaa sillee, et ei mun mielestä vanhempien tarttis oikeestaan mitään viinaa ostaakaan
- Kasperri: No en mä voi kuvitella, et meiän porukat ostais mulle jotain, mitä mä rupeisin jotain
- Lotta: Mut tyyliin just joku kalja ja no siideri. Jotain sellasta niin, mut ei mitää hirveen vahvaa, ainakaan alle 16-vuotiaalle tai mun mielestä ei periaattees tarvis alle 16-vuotiaalle ostaa ollenkaan, mä oon sitä mieltä
- Satu: Monet vanhemmat toisaalta sillee mieltii, että kun ne ostaa, niin ne tietää, mitä se lapsi juo, mut toisaalta kyllähän se nyt varmaan muuallaki voi saada lisää jos se haluaa.
- Lotta: Varmaan saa.
- Satu: Niin. Et eihän se nyt silleen tuu turvattua vaikka

Ryhmässä C nuoret odottavat vanhemmilta, että he ottavat nuorten juomisen vakavasti, eivätkä päästä alaikäistä lastaan ”niin vaan menemään”. Vastuu on vanhemmillä. Samassa ryhmässä alkoholin maistaminen kotona nähdään turvallisena vaihtoehtona, koska juominen kuitenkin kiinnostaa nuorta. Vanhempien läsnä ollessa juominen jää kuitenkin maistelun tasolle. Ajatus humaltumisesta tässä tilanteessa koetaan kiusalliseksi.

4.1.7 Täydelliset bileet

Pyydämme nuoria kuvailemaan täydellisiä bileitä. Kaikkien kolmen haastatteluryhmän kuvailemat bileet ovat hyvin samankaltaiset. Ensimmäisenä mainittuja bileisiin liittyviä asioita ovat hyvä musiikki, iso paikka, paljon porukkaa, tarjolla pikkusuolaista ja limonadia. Yhteistä näissä bileissä on myös se, että vanhemmat eivät ole läsnä. Illan kulkuun kuuluisivat saunominen, lautapelit, leikkimieliset kilpailut, elokuvat ja tietokonepelit.

Missään näissä bilekuvauksissa ei täysin kielletä alkoholin käyttöä, mutta juomisen pitää olla kohtuullista ja ihmisten asiallisia. Nuoret eivät halua bileisiin vahvasti päihtyneitä nuoria, koska he sotkevat ja rikkovat paikkoja sekä saattavat aiheuttaa muille pahaa mieltä. Varsinkin oman kodin siisteyttä halutaan suojella. Bileporukalta odotetaan asiallisuutta, mutta myös hauskanpitoa ja riehumista. Kaikissa bilekuvauksissa tulee esille toive hyvästä meiningistä ja ihmisten tulemisesta toimeen keskenään.

Ryhmän C haastattelussa alkoholi kuuluu bileisiin muita kuvauksia enemmän, kuten seuraavasta sitaatista näkyy. Kuvauksessa mainitaan sekä booli että omien juomien tuominen. Keskustelussa Spar-siideristä näkyy nuorten tarve korostaa omaa kypsyyttään suhteessa lapsuuden erittäin miedon alkoholin juomiskokemuksiin. Bileiden etenemistä nuoret kuvailevat lähinnä sen kautta, mitä ei tulisi tapahtua. Näitä asioita ovat tappelut, järveen kaatuminen ja kuoleminen. Mitä ilmeisimmin kyseiset tapahtumat liittyvät vahvaan humalatilaa. Näin ollen näissäkin bileissä juodaan kohtuudella.

- Lotta: Ja jos haluaa juoda niin tuo omat juomat. Ei, se on niinku sitte vähä jokaisen oma asia, mutta kuitenkin ettei mielellään ihan sillei montaa kassillista tuu niinku kilisee sieltä kun tulee.
- Satu: Itte vois vaikka, mitä sitä on tota siiderii, missä on, mikä...
- Lotta: Ite iskee vaikka jotain boolia sinne, mikä on niinku...
- Satu: Tai mitä kaupassa nyt myydään ihan niinku sitä pystyy ihan lapsetki ostaan niitä jotain
- Lotta: Jotain niin ihan
- Henna: Spar-siideriä.
- Lotta: Niin, just jotain semmosta. Sitä ei muuten saa enää ostaa.
- Henna: Eikö?
- Lotta: Ei ne myy sitä enää.
- Satu: Hö, mä muistan...
- Lotta: Jotenki no, puolessatoista litrassa 0.7 alkoholia
- Kasper: Niinku jossain ala-asteen bileissä jotain Spar-siideriä (*naurua*)
- Henna: Niin, sit kaikki oli sillee ”woou!” (*naurua*) Spar-siideriä, oiio
- H: No, miten se täydellisten bileitten ilta etenis? Mitä siellä tapahtuis?
- Kasper: No saunotaan.
- Lotta: Kukaan ei kuolis. (*naurua*) Ei kaatuis.
- Satu: Ei järveen, toivottavasti kaikki pysyis ihan jotenki sillee
- Saara: Kaikki olis sellasia ilosia ja sillee, että ne niinku iha oikeesti
- Henna: Hyvä. Eikä mitään tappeluu.
- Lotta: Joo hei tappeluu.
- Saara: Vaan yks tappelu ni sit se ois siinä. (*naurua*)
- Kasper: Mä tykkäisin sillee, et on niinku, mullois niinku tuttuja kavereita sieltä
- Satu: Kaikki tulis toimeen koko illan keskenään, se ois aika...
- Saara: Niin ja sais sillee uusia tuttavuuksia sieltä, kaikkia kivaa.
- Henna: Mnii.
- Kasper: Että muistas ne aamulla vielä.

4.1.8 Viattomia juomiskokemuksia

Nuoret eivät ole kovin halukkaita kertomaan ensimmäisistä juomiskokemuksistaan. Syynä tähän saattaa olla se, että nuorilla ei välttämättä ole kokemuksia tai niistä pu-

huminen aikuiselle koetaan kiusalliseksi. Nuoret saattavat suojella omaa reviiriään erityisesti henkilökohtaisten alkoholikokemusten ollessa kyseessä. Esiin nostetaan ennen kaikkea lapsuuden alkoholin maistamistilanteet, koska etäännyttäminen koetaan ehkä turvallisemmaksi. Missään ryhmässä omaa kokemattomuutta ei tarvitse hävetä. Esimerkiksi Kasperin vastaus kysymykseen suoralta kädeltä: ”Siis mä en oo kavereitten kanssa juonu ikinä.”

Esitämme tulokset ensimmäisistä juomiskokemuksista suorina lainauksina, jotta nuorten oma tapa kertoa tilanteesta välittyy aitona. Puheenvuorot ovat suurimmaksi osaksi toisistaan irrallisia poimintoja. Kahdessa seuraavassa puheenvuorossa ensikokemukset alkoholista viedään lapsuuteen ja vanhemmat ovat läsnä näissä tilanteissa. Näin ollen juominen on ollut niin sanotusti luvallista, mutta siitä huolimatta nuorilla näyttää olevan kertoessaan tarve vähätellä juomiskokemustaan.

Vaan kerran mökillä saunan jälkeen meidän serkkujen äiti anto tota siideriä kaikille niin se oli, mutta en mä muista kauan siitä on. Eikä sitäkään varmaan paljon saatu ottaa, et se oli just, kyttäs tarkkaan että kaikille saman verran ja

Mulla on vaan ollu itellä eka kerta varmaan sillee, että oon ollu kymmenen ja häissä on annettu eka kerta oikeeta shampanjaa, et se ei ollu enää sitä Pommacia. Sit se oli niin kauheen pahaa ja sitte siitä tuli jotenki semmonen olo, että joo no ei juo enää ikinä.

Seuraavassa alkoholia maistellaan ilman vanhempia ja mukaan on tullut jo käsite kännistä.

Mä muistan, kun olin jotain ykstoista tai kakstoista, niin oltiin uutena vuotena serkun kanssa, valvottiin koko yö ja sitten me, ne oli jättäny siihen jotain mitähän se oli jotain konjakkii tai jotain niin sit me otettiin limsaa ja pistettiin sinne sitä, et ”ollaankohan me nytte kännissä?” ja se oli varmaan aika järkevää. No joo, mutta sitä nyt ei ollu kun ihan vähä että.

Ryhmässä A Timo kertoo omasta ensikännistään rohkeasti, mutta tuoden esiin myös jossain määrin omaa viattomuuttaan. Tämä näkyy Timon tavasta käyttää ilmauksia ”tuli käytyä”, ”tuli otettua”, ”se meni siihen” ja ”sit se rupes siitä sitte”. Hän ei aseta itseään subjektiksi ja aktiiviseksi toimijaksi, vaan asiat vain tapahtuvat hänelle.

- Timo: Sitä yksissä bileissä tuli käytyä niin pari vuotta sitte, mutta en oo sen jälkeen ottanu, et oli sen verran, tuli sen verran paljo otettua, että mä olin kyllä seuraavana päivänä, oli tota ni ihan sillee että ”en enää ikinä ota”.
- H: Saanko kysyä, et olitko sä valmistautunu siihen, oliko sulla itellä ne juomat vai saitko sä sieltä jostain?
- Timo: Ei kun mä join siellä bileissä, en mä aatellu, että mä rupeisin juomaan, sit se meni siihen, tarjos mulle pullon, niin sit se rupes siitä sitte

Seuraavassa sitaatissa nähdään jälleen selvin päin oleva nuori toiminnasta ulkopuolisenä katsojana. Katsojan roolin kautta voidaan rakentaa myös viattomuutta, joka toisaalta kuuluu myös ilmauksessa ”välillä aina otti hömpsyt”. Juomisella ei ole varsinaista tekijää, se on tilanteessa satunnaista ja juotu määrä on hyvin pieni.

Kesällä tota aina kaverin kanssa mentiin tonne Kortepohjan koululle ja siellä oli (?) ja ne joi vaan siellä ja me vaan katottiin, mutta mä katoin ja ei se nyt mitenkään vaikuttanut siihen, että kaikki oli ihan, että ei ollu mitään väliä, että joiko siellä vai eikö siellä juonu, kyllä siinä välillä aina otti hömpsyt ja

Ryhmässä C Lotta, jonka juomiskokemus on aikaisemmin haastattelussa tullut esille, vähättelee hänkin sitä tässä yhteydessä puhumalla bileistä väheksyvään sävyyn. Toiset huomaavat tämän ja kommentoivat sitä huumorin kautta. Lopuksi Lotta vielä kuin puhdistukseksi mainettaan ilmoittaa, ettei juominen tällä hetkellä kiinnosta häntä.

- H: Sä oot maininnut pari kertaa sen teidän uuden vuoden. Haluaisitsä kertoa, miten esimerkiksi alkoholi liittyi siihen? Tai onko se niinku hirmu suunniteltua tai?
- Lotta: No ei kyllä ollu oikeestaan, kyllä mä tiesin, että mä oon menossa sinne, no kai ne oli jotkut bileet, mutta ei se nyt hirveen meno kyllä ollu
- Satu: ”kai”
- Lotta: Ei siinä nyt ollu hirveesti porukkaakaan kun sillee muutama kymmenen
- Henna: Kolme.
- Lotta: (*nauraa*) Niin minä yksi siellä
- Kasper: Hyvä meininki!
- Henna: Tunnelma katossa!
- Lotta: Se oli, se on viimesin kerta, kun mä oon ollu jotain juomassa enkä, ei nyt kiinnosta lähtekään.

4.1.9 Nuorisona yhteiskunnassa

Haastattelurungosta poiketen haastatteluissa keskustellaan myös juomisen mahdollisesta kuulumisesta nuorisokulttuuriin, täysi-ikäisyyden merkityksestä ja siitä, pitäisikö yhteiskunnan olla huolissaan nuorten juomisesta. Jotkut näistä asioista nousevat keskusteluun haastateltujen aloitteesta, joistain asioista kysymme suoraan.

Nuoret näkevät, että jossain määrin alkoholin juominen ja kokeilu kuuluvat nuoruuteen, mutta se ei ole automaattisesti osa sitä. Ryhmässä C nuoret painottavat, että suurin osa nuorista on fiksuja, osaavat juoda kohtuudella ja tietävät, mitä tekevät. Ryhmässä A haastattelun lopuksi nuoret haluavat vielä tuoda esille heitä ärsyttävän seikan nuorten näkemisestä vastuuttomina ja yleisesti runsaasti juovina:

- H: Onko joku tärkeä nuoren juomiseen liittyvä asia jäänyt sanomatta, mitä meidän olis syytä tietää?
 Eemeli: Ei oikeestaan.
 Katri: Mitähän me on nyt sanottu?
 H: Niin, te ootte sanonu paljon kaikkee.
 Miisa: No se, että mua ärsyttää, että kun aina sanotaan, et just niinku, että nuoret, ketkä juo niin ne on kaikki sellasii hirveitä juoppoja, niillä menee tosi huonosti ja ne on niin tyhmiä ja vastuuttomia, mutta kun sitte kun on just niitä, ketkä juo vähän. Ei se nyt oo just sillee, että ei juo ja juo hirveesti, vaan siinä on niinku sillee, että ei nyt tartte
 Katri: Ei pidä yleistää.
 Miisa: Aivan. Just niin.

Keskustelun jatkuessa käy ilmi, että tällaista yleistystä ei pitäisi tehdä, koska kaikki nuoret ovat erilaisia ja erilaisessa elämäntilanteessa. Ryhmissä A ja C nuorten mielestä yhteiskunnan ei pitäisi olla huolissaan harvoin alkoholia käyttävistä nuorista, vaan niistä, jotka eivät hallitse juomistaan. Aikuisten alkoholisoitumista nämä nuoret pitävät pahempana ongelmana kuin nuorison vähäistä juomista. Ryhmässä A esittää mielipide, jonka mukaan nuorten juomista ei kuitenkaan koskaan pystytä estämään kokonaan. Samassa ryhmässä huumeet nähdään alkoholin käyttöä vakavampana ongelmana, johon yhteiskunnan tulisi enemmän puuttua. Toisaalta samassa haastattelussa tulee esille se, että juovia nuoria on enemmän ja alkoholi on helposti saatavilla. Yhteiskunnan huomion suuntaamisesta ei siis olla yksimielisiä.

Ryhmän B nuoret eivät pidä alaikäisten juomista hyvänä asiana, mutta 18-vuotiaalle on hyväksyttävää olla kannissa silloin tällöin. Täysi-ikäisyyden merkitys suhteessa alkoholin käyttöön nähdään ryhmässä C vapauttavana. 18-vuotissyntymäpäivä mahdollistaa ”heti päivällä” juomaan lähtemisen. Alaikäisenä juominen on ”vain läträämistä”. Vahvemmat juomat nuoret liittävät täysi-ikäisyyteen, koska silloin osataan jo ottaa vastuuta itsestään.

- H: No mikä merkitys täysikäisyydellä on liittyen juomiseen?
 Kasper: No on sillä mulla ainaki aika suuri
 Lotta: Sitte vasta niinku juodaan, että tää nyt on ennen sitä on ihan semmosta...
 H: Harjottelua?
 Lotta: Niin. Että ei oikee, että pikkasen vaan läträtään jotain eikä mitään keilla ees mitään sen vahvempaa.
 Henna: Sitte osaa sillee jo ottaa vastuuta itestään kuitenkin aika paljo enemmän.
 Lotta: Ja kyllä se sitte kun täyttää 18 niin minä ainaki lähen
 Henna: Niin
 Lotta: Heti päivällä
 Henna: Arvatkaa, kuka muuten täyttää ekana.

Kaikissa ryhmissä joidenkin nuorten mielestä täysi-ikäisyydellä ei ole juurikaan merkitystä oman alkoholin käytön kannalta. Se ei muuta juomistapoja dramaattisesti. Ryhmässä A tulee esille, että täysi-ikäisenä alkoholin ostaminen on laillista, eikä juominen ole kiellettyä, joten se menettää merkitystään. Haastattelijan tarkentava kysymys alkoholista kiellettyinä hedelmänä saakin vankan kannatuksen.

4.2 Nuoret prosessidraaman pyörteissä

Tässä luvussa tarkastelemme prosessidraamoista niitä harjoituksia, jotka tuottivat tutkimukseemme aineistoa. Jätämme siis käsittelemättä johdantona toimineen ”pullo-ringin”, lämmittelyleikin, ohjaajien toteuttaman puhelinkeskustelun, nuorten ohitanssin ja yhteisen loppuringin. Esittelemme tulokset prosessidraaman etenemisen mukaan aloituksen, varsinaisen tarinan työstämisen ja lopetuksen kautta. Käymme molemmat prosessidraamat rinnakkain läpi, koska ne toteutettiin lähes samanlaisen rungon (Liite 1) pohjalta.

4.2.1 Prosessin aloitus

Prosessidraaman aloitukseen liittyviä työtapoja ovat sanat, peukut ja yhteinen piirustus. Jaamme nuorten alkoholin juomiseen liittämät sanat teemoittain samankaltaisuutensa perusteella. Tosin jotkut sanat sopivat useampaan teemaan. Prosessidraamoissa nuoret tuottavat seuraavanlaisia sanoja:

Ensimmäinen prosessidraama:

- väkevä alkoholi, lievä alkoholi, kalja, pullo
- ryypääminen, känni, päihtyminen, humala
- alkoholisti
- sosiaaliset paineet, kaverit
- huono harkintakyky, itseluottamuksen puute
- krapula, oksentelu, huono olo, sekavuus, päänsärky, terveys, alkoholimyrkytys
- puheliaisuus, sekavuus, huono harkintakyky
- pahaa

Toinen prosessidraama:

- alkoholi, kalja, kaljapullo, kossupullo, viina
- dokaaminen, känni, kännit, humala, pimeys
- rokkipojat, pissis, teinit
- porukka, kaverit
- kaupungin keskusta, Jyväskeskus, keikat, pimeys
- aivosolut menee pilalle, alkoholiriippuvuus, vatsahuuhtelu
- hauskaa, tyhmät teot, asiat helpompia, jännitys

Ensimmäisessä prosessidraamassa tuotetut sanat ovat pääosin negatiivisia eli ne antavat juomisesta kielteisen kuvan. Nuoret näkevät tämän, mutta hyväksyvät yhdessä luomansa käsityksen. Tässä ryhmässä korostuvat etenkin kielteiset terveydelliset vaikutukset. Toisessa prosessidraamassa nuoret taas näkevät alkoholin juomisessa myös myönteisiä puolia. Tässä ryhmässä tuodaan esille ensimmäiseen prosessidraamaan verrattuna konkreettisempia asioita, kuten tietyt paikat, joissa juodaan ja ihmisryhmät, joihin alkoholin käyttäminen liittyy. Tämän perusteella voisi ajatella, että tällä ryhmällä on enemmän omakohtaista kokemusta juomisesta kuin ensimmäisellä. Toisen prosessidraaman ryhmässä syntyy sanoista paljon keskustelua. Esimerkiksi ”rokkipoikien”, ”teinien” ja ”keikkojen” liittämistä automaattisesti juomiseen ol- laan eri mieltä.

Peukut-harjoituksessa pyydämme nuoria ilmaisemaan käsityksensä kahdeksaan nuorten alkoholin käyttöön liittyvään väittämään. Seuraavien väittämien kanssa suurin osa molempien prosessidraamojen nuorista on *eri mieltä* paria poikkeusta lukuun ottamatta:

- Suurin osa kavereistani on ollut humalassa.
- Suuri osa kavereistani juo itsensä humalaan ainakin kerran kuussa.
- Mielestäni alkoholin juominen kuuluu nuorten elämään.
- On hyvä, että ihminen voi silloin tällöin purkaa paineita juomalla itsensä känniin.

Seuraavista väittämistä suurin osa nuorista sen sijaan on paria poikkeusta lukuun ottamatta *samaa mieltä*:

- Alkoholi ei kuulu alaikäisille.
- Mielestäni nuoret, jotka juovat itsensä tosi känniin, ovat lapsellisia.

Kaikki tämä kertoo näiden nuorten pääosin kielteisestä suhtautumisesta alkoholin käyttöön ja humalajuomiseen. Koska harjoitus tehdään silmät kiinni, se antaa mahdollisuuden rohkeampaan henkilökohtaiseen mielipiteen ilmaisuun. Tämä näkyy myös muutamina eriävinä vastauksina.

Väittämästä ”Olen jäänyt joskus ryhmän ulkopuolelle sen takia, etten ole halunnut juoda” kaikki ovat yksimielisesti eri mieltä. Nämä nuoret eivät siis ole omalla kohdallaan kokeneet ryhmän painetta eikä juominen ole toiminut kavereista eristävänä tekijänä. Noin puolet nuorista on samaa mieltä asiasta: ”Olen jutellut alkoholin käytöstä vanhempieni kanssa”. Tähän väittämään vastausten vaihtelu on suurin.

Molemmissa prosessidraamoissa pienryhmissä tehdään piirroksia nuorista juhlimassa koulun päättymistä Viitaniemen rannassa. Näissä piirroksissa yhteisiä piirteitä ovat humaltuneet nuoret, pullot, oksentaminen, sammuminen, roskat ja rikotut pullot. Joissain piirroksissa on esitettyä nuotio, jossa poltetaan koulukirjoja. Myös ihastuneet parit saavat tilaa muutamissa tyttöjen piirroksissa. Eräässä poikaryhmän piirroksessa esitetään pusikossa ”muhinoivat” nuoret.

Vain kahdessa piirroksessa kahdeksasta on ihmisiä selvin päin. Näistä toisessa kuvassa selvin päin ovat komentava mummo, tilannetta ihmettelevät koiranulkoiluttajat ja poliisi. Toisessa kuvassa taas selvänä ovat Siwasta alkoholia kantavat täysi-ikäiset hakijat. Piirroksista näkyy, että tilanteeseen kuuluu alkoholi erottamattomana osana. Selvin päin olevat henkilöt ovat tilanteessa ulkopuolisia, eivät itse juhlijoita. Yhdessä piirroksessa on kuvattu myös hukkuneita nuoria järvessä. Juominen yhdistyy kuvissa yleisesti riehumiseen, oksentamiseen ja sammumiseen. Vain yhdessä pienryhmässä nuoret kuvaavat tällaisen käyttäytymisen lisäksi kaveriporukan ”pitämässä hauskaa” ilman riehumista ja humalajuomisen äärimmäisiä seurauksia.

4.2.2 Tarinan työstäminen

Toimintaa ja tarinaa syventäviä sekä tulkitsemiseen ohjaavia työtapoja (ks. Heikkinen 2005) tutkimuksemme prosessidraamoissa ovat patsaat, haastattelut, uutisraportit, still-kuvat, ajatusäänet, omantunnonkuja ja improvisaatiot. Prosessidraamoissa tehtävät Viitaniemessä juhlivia nuoria kuvaavat patsaat jatkavat piirrosten kanssa hyvin samanlaista linjaa. Ensimmäisessä prosessidraamassa neljässä patsaassa viidestä nuoret näkevät kipua ja pahoinvointia. Yhdessä patsaassa kuvanveistäjä näyttää yrittävän kuvata hyvää meininkiä, mutta tätä ei juurikaan kommentoida.

Toisessa prosessidraamassa kolme patsaista makaa maassa. Niiden nähdään ottavan aurinkoa tai olevan huonossa kunnossa. Pahaa oloa ja päänsärkyä kuvataan kahdessa patsaassa. Paljon keskustelua herättää patsas, jossa poika ahdistuneen näköisenä pitelee päätään. Selityksenä patsaalle annetaan päänsärlyn lisäksi huoli kavereista ja varastetusta puhelimesta. Nuoret näyttävät liittävän juomisen riskit materiaaliseen menetykseen, sillä myös yhdeltä maassa makaavalta patsaalta eräs nuori käy spontaanisti ”viemässä rahat”.

Tutkijan roolissa olleet nuoret haastattelevat uutisraporttia varten edellisten patsaiden kuvaamia nuoria, jotka ovat Viitaniemen rannassa juhlimassa päihtyneenä koulun päättymistä. Raportteja tehdään yhteensä 11, joista kuvaamme tässä viisi. Esitämme nuorten koostamat uutisraportit tiivistettyinä, mutta omina kokonaisuuksinaan, jotta merkitykset eivät irtoa kontekstistaan.

Seuraavissa kolmessa uutisraportissa korostuu juomisen merkitys hyväksynnän ja mukaan kuulumisen ehtona ja sitä kautta sosiaalisena väylänä. Yhteistä näissä on myös se, että kaikissa illan tavoite on jossain määrin järjetön: 'juoda enemmän kuin kukaan muu', 'juoda kuusi litraa alkoholia' ja 'sammua ja herätä aamulla rannalta'. Tällaiset tavoitteet näyttävät melko epärealistisilta. Tästä voidaan päätellä, että näiden raporttien laatijoilla ei ole juurikaan omakohtaista kokemusta alkoholin käytöstä.

Nuori joi, koska halusi kuulua porukkaan. Juominen tekee hänestä tosi siistin tyyppin. Loppuillasta tuli kuitenkin huono olo ja hän oksensi. Hänen tavoitteensa illalle oli jatkaa ja juoda alkoholia enemmän kuin kukaan muu, jotta hänestä tulisi suosituampi.

Nuori joi, koska se on niin rentoa. Hänen tavoitteenaan oli vetää kuusi litraa alkoholia. Nuori tuli känniin ja tuli paljon tappeluita. Hän ei osannut kertoa, miksi ei ole selvin päin.

Nuori juo, koska kaikki muutkin joivat. Tavoitteena on juoda niin, että sammuu ja herää aamulla rannalta. Nuori oksentelee, pyörtyilee ja on huonovointinen. Tästä vanhemmat eivät tykkää.

Seuraavassa raportissa korostetaan haastatteluissakin usein esiin tulevaa kohtuujuomista, johon liitetään tässä yhteydessä hauskanpito. Kuten edellä olleessa raportissa, tässäkin mainitaan vanhempien paheksuva suhtautuminen alkoholin käyttöön:

Useat juovat liikaa, tämä nuori on kuitenkin vain pitämässä hauskaa. Hän ei aio juoda paljon, koska vanhemmat eivät pidä siitä ollenkaan. Tavoitteena on pitää hauskaa ja juhlia kavereiden kanssa.

Myös kahdessa seuraavassa raportissa juominen esittäytyy vahvasti sosiaalisessa kontekstissa. Niistä ensimmäisessä alkoholin käytöstä ja sen seurauksista tuodaan esiin myönteisempiä puolia kuin aikaisemmissa raporteissa. Maininta juomien hukkaan menemisestä kertoo juomisen suunnitelmallisuudesta. Kokonaisuudessaan raportissa näkyy mahdollinen omakohtainen kokemus, sillä mukana ei ole aiemmissa raporteissa esille tulleita järjettömiä elementtejä.

Nuori on juonut, koska juomat olisivat muuten menneet hukkaan. Kaikilla on hauskaa ja on paljon helpompi mennä juttelemaan ihmisille, kun voi olettaa, etteivät he muista mitään. Nuori ei ole selvin päin, koska humalassa on huoleton olo, helpompaa tutustua ihmisiin ja haus Kempaa.

Seuraavassa raportissa sen sijaan positiiviset odotukset ja tavoitteet eivät toteudu. Nuori saakin tarinassa ikään kuin opetuksen juomisen hallitsemattomuudesta.

Nuori aikoi viettää iltaa kaveriporukan kanssa. Hän ei ollut aikaisemmin ollut mukana. Nuoren tavoitteena oli, että olisi hauskaa ja saisi lisää kavereita. Hän yritti olla sosiaalinen, mutta ei muista loppuillan tapahtumista mitään. Kaverit tarjosivat juotavaa ja hän otti vapaaehtoisesti. Tavoitteille kävi niin ja näin. Puolenyön jälkeen nuori meni kotiin pahoinvoivana. Olisi ehkä ollut kivempaa olla selvin päin.

Ensimmäisessä prosessidraamassa tehdään kolmen still-kuvan sarja nuoren kotiin palaamisesta edellä mainitun illan päätteeksi. Kahdessa kuvasarjassa nuori hakataan matkalla kotiin ja häneltä viedään rahat. Tässä harjoituksessa pahoinpitelyn riski juomisen yhteydessä tulee esille kuten ryöstetyksi tulemisen riski aikaisemmassa patsasharjoituksessa. Kolme pienryhmää tuo esille hieman stereotyyppisen tilanteen nuoren paluusta kotiin, jossa vanhemmat ottavat nuoren toruen vastaan. Yhdessä näistä vanhempien torumisen jälkeen nuori pyytää vanhemmilta anteeksi ja kaikki halaavat toisiaan. Katsojina olevat nuoret tulkitsevat tämän kuvasarjan tunnelman surulliseksi. Ajatusäänten kautta kuullaan isän kaipaavan omia kaljojaan ja äidin olevan lapsestaan huolissaan. Tässä yhteydessä isä siis esittäytyy jossain määrin esimerkin antajana.

Toisessa prosessidraamassa still-kuvat tehdään yksittäisinä ”valokuvina” tarinan päähenkilön päiheettömästä kesästä. Kuvissa otetaan aurinkoa, uidaan, syödään jäätelöä, pelataan jalkapalloa ja ”hengailtaan”. Osasta kuvia välittyy leppoisan kesätunnelman lisäksi ehkä hieman sarkastisesti viatonta ja lapsenomaista iloa. Tehtävänannosta johtuen kuvia määrittää enemmän kuitenkin kesä kuin päiheettömyys.

Omantunnonkujassa nuoret jaetaan kahteen ryhmään. Toisen ryhmän tehtävänä on vakuuttaa päähenkilö siitä, että hänen kannattaa lähteä mukaan bileisiin, joissa tarkoituksena on juoda. Toinen ryhmä taas pyrkii perustelemaan nuorelle, miksi hänen ei tulisi lähteä näihin bileisiin. Päähenkilöä houkutellaan ensimmäisessä prosessidraamassa lähtemään bileisiin seuraavilla perusteilla:

- kännissä on haus Kempaa
- saat kavereita
- kaikki kaverit ovat siellä, eikä tarvitse olla kotona yksin

- tulee hyvät humalat ja krapula aamulla
- saat respectiä
- pääset taas kaveriporukkaan
- et joudu lukemaan tylsiin kokeisiin kotona
- siellä on loputtomasti kaljaa ja viinaa

Toisessa prosessidraamassa bileisiin houkutellaan seuraavasti:

- kaverit säilyvät, etkä jää yksin
- saat kavereita, kun kannäät
- siellä voi olla hauskaa
- saat viinaa

Ensimmäisessä prosessidraamassa nuorta pyritään seuraavalla tavalla vakuuttamaan siitä, miksi hänen tulisi kieltäytyä lähtemästä juomisbileisiin:

- jos lähdet, vanhemmat hakkaa tai mä hakkaan
- tyhmät kaverit, kaverit ei ole sun arvoisia, tyhjöpääkaverit (näillä viitataan kavereihin, jotka painostavat bileisiin juomaan)
- tulee tosi paha olo

Toisessa prosessidraamassa pyritään vakuuttamaan näin:

- älä lähde, ettei ryypyputki jatku, ettet ala taas juomaan
- ettet hävitä tavaroitasi, kun olet kannissä
- älä alennu kaverisi tasolle
- kaverit eivät oikeasti arvosta sua
- kusipäitä kavereita
- huono olo ryypäämisen jälkeen

Kaverit ja sen vastakohtana yksin jääminen korostuvat näissä kommenteissa. Kaverisuhteen laatu tuodaan myös esille juomisesta ja bileistä kieltäytymisen yhteydessä. Huono olo ja tavaroiden hukkaamisen riski nähdään juomisen huonoina puolina, kun taas kannin hauskuus ja alkoholin saaminen ovat syitä lähteä bileisiin.

Improvisaatioissa nuoret tuovat pienryhmissä esille päähenkilön tekemän ratkaisun ja näin ollen prosessidraaman tarinalle haluamansa lopun. Ensimmäisessä prosessidraamassa neljästä pienryhmästä kolmen improvisaatiossa päähenkilö ei lähde bileisiin. Tästä ratkaisusta seuraa yhdessä improvisaatiossa ilta muiden kavereiden kanssa elokuvaa katsellen ja pizzaa syöden. Mukaan liittyy myös juomaan houkutellut kave-

ri ja yhdessä he toteavat, että ”selvin päin onkin kivempaa”. Tässä selvin päin oleminen esitetään mukavana vaihtoehtona, toisin kuin seuraavassa improvisaatioissa. Siinä kuvataan bileistä kieltäytymisestä seuraavaa yksinäisyyttä: päähenkilö lukee itseksensä kirjaa kellon tikittäessä taustalla. Kolmannessa bileistä kieltäytymisen takia päähenkilöä haukutaan, mutta myöhemmin elämässä samaiset haukkujat kerjäävät almuja kadulla ja päähenkilö pääsee sanomaan: ”Menikö kaikki rahat viinaan? Ei olisi kannattanut juoda”.

Improvisaatioissa, jossa päähenkilö lähtee bileisiin, hänellä on mukanaan ”pari six-packiä ja sidukkaa”. Bileissä on hyvä meininki ja päähenkilö saa ”respectiä”. Kohtauksessa nuorten kielenkäyttö sitoo juomisen osaksi nuorten omaa maailmaa. Käytetyistä repliikeistä ja nuorten liikkumisesta voi nähdä, että tämä improvisaatio saa vaikutteita eräästä tällä hetkellä televisiossa pyörivästä olutmainoksesta.

Toisessa prosessidraamassa improvisaatioissa nähdyt ratkaisut ovat kaikki keskenään erilaisia. Yhdessä päähenkilö päättää lähteä bileisiin, ei kuitenkaan ota kaljaa tarjottaessa ja lähtee haukkujen saattamana pois. Toisessa improvisaatioissa juuri ”kuiville päässyt” päähenkilö käy kaverinsa kanssa kieltäytymässä bileistä. Oikea kaveri sanoo päähenkilön olevan ”hyväksytty sellaisena kuin on”. Tällainen kaverisuhteen laatu ja toisen hyväksyminen riippumatta suhtautumisesta alkoholin juomiseen tulee esille myös haastatteluissa. Improvisaatioissa näkyy myös haastatteluissa esiin tuleva seikka siitä, kuinka alkoholista kieltäytyminen on helpompaa kaverin tukiessa omaa päätöstä. Aikuisten maailmasta lainattu lähinnä alkoholismiin liittyvä ilmaisu ”kuiville pääsy” on tässä liitetty muutamasta juomiskerrasta seuranneeseen päihitteettömään kesään. Tämän voi nähdä kertovan nuorten ehkä epärealistisestakin käsityksestä alkoholiriippuvuuden syntymisestä.

Muista poikkeava improvisaatio, jossa päähenkilöä houkutellaan bileisiin, mutta hän ei ole halukas lähtemään kyseisten kavereiden mukaan. Loppuyllätyksenä päähenkilö kuitenkin ottaa olutpullon selkensä takaa ja sanoo ”sitä paitsi, täällä on paremmat juomat!”. Tässä ei kieltäydytkään juomisesta, vaikka alkuasetelma antaa niin ymmärtää. Juomat määrittävätkin paremmat bileet. Koska ollaan koulukontekstissa, on tässä nähtävissä ehkä anarkiaa päihdevalistusta kohtaan. Draama on siis antanut mahdollisuuden sovinnaisuudesta poikkeavan mielipiteen ilmaisuun.

4.2.3 Lopetus

Loppurinkiä edeltävä janaharjoitus toimii prosessin lopettamiseen ja arviointiin liittyvänä työtapana (ks. Heikkinen 2005). Janaharjoituksessa nuoret ilmaisevat mielipiteensä väittämiin valiten paikkansa kyllä–ei-janalla. Ensimmäisen väittämän ”prosessidraaman tarina voisi tapahtua todellisuudessa” kanssa kaikki nuoret ovat samaa mieltä. Tästä voidaan päätellä, että nuorten työskentely on ollut siinä määrin sitoutunutta, että esiin nousseet merkitykset ovat todellisuuspohjaisia.

Väitteestä ”nuoren juominen on nuoren oma asia” mielipiteet eroavat kahdessa prosessidraamassa toisistaan. Ensimmäisessä suurin osa nuorista on janan keskivaiheilla ja ei-päässä. Ei-vastausta perustellaan sillä, että etenkin vanhempien tulee tietää nuoren juomisesta ja se vaikuttaa muihinkin ihmisiin. Toisaalta tuodaan esiin, että juominen on nuoren oma asia, koska tilanteessa nuori loppujen lopuksi tekee itse päätöksensä. Toisessa prosessidraamassa nuoret taas ottavat paikan sekä keskeltä janaa että sen kyllä-päästä. Tässäkin prosessidraamassa tuodaan esille, että nuoren juominen kuuluu vanhemmille, mutta kavereiden ei tarvitse siihen puuttua.

Kummassakin prosessidraamassa suurin osa on sitä mieltä, että ”minulle on ihan sama, juoko kaverini vai ei”. Väitteen kanssa samaa mieltä olevat nuoret lisäävät tähän, että jos kaverin juominen ei pysy kohtuudessa, pitää kaverin perään kuitenkin katsoa. Kaverin juomisen ei nähdä olevan ongelma, jos se ei vaikuta itseän, eikä kaveri ala asiasta nälviä.

Väite ”alkoholin käyttö kuuluu nuoruuteeni” saa aikaan ensimmäisessä prosessidraamassa nuorten välittömän siirtymisen ei-päähän. Toisessa prosessidraamassa sen sijaan muutama nuori on jäämässä lähemmäksi janan keskipistettä, mutta huomatesaan muiden sijoittumisen ei-päähän, siirtyvät hekin vähitellen muiden joukkoon. Tämä saa aikaan ryhmässä pientä huvittuneisuutta. Väitteen henkilökohtainen sävy saattaa vaikeuttaa oman mielipiteen ilmaisua. Tämän väitteen kohdalla nuorten toiminnassa näkyy niin paine olla samanlainen kuin muut, vastata sovinnaisesti aikuisten läsnä ollessa kuin suhtautua kielteisesti alkoholin käyttöön. Toisaalta suuri osa nuorista varmasti vastaa todenmukaisesti, koska monelle siirtyminen ei-päähän näytti olevan itsestään selvää.

5 YHTEENVETO JA JOHTOPÄÄTÖKSET

Tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää, millaisia merkityksiä 8.-luokkalaiset nuoret liittävät nuorten alkoholin käyttöön. Tässä alaluvussa teemme tuloksista yhteenvedon sekä päätelmiä löydetyistä merkityksistä. Seuraavassa merkitysten kartassa (Kuvio 1) näkyvät tiivistettynä tulosten perusteella kootut nuorten alkoholin käyttöön liittämät merkitykset.

KUVIO 1. Nuorten alkoholin käyttöön liittämien merkitysten kartta

Näiden merkitysten pohjalta olemme muodostaneet kolme isompaa kokonaisuutta, jotka esitetään seuraavissa alaluvuissa. Tarkastelemme alaluvuissa kuviossa 1 näkyvien merkitysten välisiä suhteita ja niiden laajempaa kontekstia.

5.1 Alkoholi- ja humalakielisyys

Toisin kuin Jaatisen (2000) tutkimuksessa, jossa nuoret pitivät alkoholin maailmaa itsestään selvänä ja vastustamattomana osana nuorten elämää, tässä tutkimuksessa nuorten suhtautuminen yleensä alkoholin käyttöön ja humalaan on pääosin kieltei-

nen. Tutkimuksemme nuoret eivät näe alkoholin käyttöä vastustamattomana, vaan sen itsestään selvää kuulumista nuorten elämään kritisoidaan. Tutkimuksemme tulokset ovat samansuuntaisia Lähteenmaan (2004) näkemysten kanssa: humalajuominen on menettämässä merkitystään nuorten maailmassa muodikkaana ja sosiaalista statusta nostavana tekijänä.

Päihteettömyys on tähän tutkimukseen osallistuneiden nuorten keskuudessa normaalia ja alkoholisten kieltäytymistä pidetään järkevänä ja arvostettuna. Kuitenkin alkoholin kokeilu ja sen kohtuukäyttö hyväksytään. Yhtenä syynä humalajuomisen vähentymiseen Lähteenmaa (2004) pitää mahdollisena siihen liittyvien riskien parempaa tiedostamista. Tässä tutkimuksessa nuoret näyttävät tiedostavan näiden riskien olemassaolon, mikä ilmeni etenkin prosessidraamatyöskentelyssä. Humalakielteisyyden lisäksi nuorten keskuudessa on havaittavissa yleistä alkoholikielteisyyttä, josta kertovat mm. nuorten esiin tuomat alkoholin käytön negatiiviset terveysvaikutukset. Toisaalta terveysvaikutuksista puhuminen haastattelutilanteessa saattaa olla sovinnainen tapa vastata. Kielteisestä asenteesta kertoo myös prosessidraamatyöskentelyssä juomisen liittäminen esimerkiksi sammumiseen, oksentamiseen, kipuun ja ympäristön sotkemiseen.

5.2 Avain sosiaaliseen rohkeuteen

Alkoholin käyttö liittyy lähes aina sosiaaliseen kontekstiin, ja kaverit saavat tärkeän merkityksen tässä yhteydessä (ks. Jaatinen 2000; Valli 1998). Juominen toimii väylänä tutustua uusiin ihmisiin ja päästä osaksi porukkaa. Se antaa rohkeutta luoda uusia ihmissuhteita ja auttaa myös seurustelusuhteiden syntymisessä. Päihtymisen antaman rohkeuden merkitys korostuu nuoruudessa, jossa epävarmuus omasta itsestä on monien fyysisten ja psyykkisten muutosten kautta osa nuoren elämää (Cacciatore 2005). Vertaisryhmään linkittyminen on tärkeää, koska nuori peilaa sen kautta itseään ja haluaa olla samanlainen kuin muut. Juomiseen liittyy myös näyttämisen halu ja mahdollisuus olla joku muu kuin oma itsensä. Juomalla nuori voi saada vertaisryhmältä kaipaamaansa ”respectiä” eli suosiota ja hyväksyntää. (ks. Kuvio 1.) Edellä mainitut tulokset ovat samansuuntaisia Jaatisen (2000) tutkimuksen kanssa.

Juomisen kautta nuori pääsee osalliseksi yhteisestä juomistilanteesta ja toiminnasta. Kirjaimellisesti juominen ei ole pakollista, mutta ilman sitä nuori jää ulkopuoliseksi tilanteen ja toiminnan katsojaksi. Alkoholin kautta nuori tavoittaa toisten päihtyneiden nuorten kanssa samanlaisen sosiaalisen tason ja kanssakäymisen tavan. Juominen toimii siis yhteisyyden luojana ja keinona päästä osaksi ryhmää. (ks. Jaatinen 2000.) Tämä sosiaalinen määrittely jatkuu koulun käytävillä juomisesta puhumisen kautta. Puhuminen on ikään kuin tiilikasa, josta nuoret poimivat rakennuspalikkansa merkitystensä perustan luomiseen. Puhuminen on siis keskeinen nuorten alkoholin käyttöön liittyvän sosiaalisen pelin synnyttäjä ja ruokkija.

Juominen nähdään jokaisen omana asiana, johon kavereiden ei pidä puuttua. Sekä juomiseen painostamista että siitä syyllistämistä kaveriporukassa paheksutaan. Juominen on jokaisen oma valinta, eikä siitä näin ollen voi syyttää kaveria. Tässä näkyy nuorten vastuullinen ajattelu siinä mielessä, että he eivät anna nuorille lupaa asettua viattoman rooliin, jolle asiat vain tapahtuvat (vrt. Jaatinen 2000). Vaikka juomista jokaisen omana asiana painotetaan, ryhmänpaineen olemassaolo kuuluu tutkimuksemme nuorten puheessa. Koska nuoret pitävät juomisesta kieltäytymistä rohkeana, täytyy lähtötilanteen olla sellainen, että se koetaan vaikeana. Jos siis kieltäytyminen on vaikeaa, ryhmänpaine juomiseen täytyy olla olemassa.

Alkoholi näyttäytyy juomisen tuoman jännityksen ja hauskuuden kautta keinona päästä hetkellisesti irti arjen tuomista huolista ja ongelmista. Tällöin juominen voi olla, kuten Cacciatore (2005), Jaatinen (2000) ja Kempainen (1997b) näkevät, pako keino ”leikkimaailmaan”, johon ikään liittyvät ahdistuksen tunteet ainakin hetkeksi hukkuvat. Toisaalta tutkimuksemme nuoret kritisoivat kulttuurissamme vallitsevaa tapaa käyttää alkoholia lääkkeenä ongelmiin. Kritiikkiä saa osakseen myös suomalainen juhlintakulttuuri, jossa alkoholin käyttö näyttelee keskeistä roolia. Siitä huolimatta nuorten käsitys on, että nuorten juominen liittyy tavallisten perjantai-iltojen lisäksi tiettyihin juhlapäiviin, kuten uuteen vuoteen ja vappuun.

5.3 Alaikäisyyden dilemma

Nuorten alkoholin juomiseen näyttää tulostemme pohjalta liittyvän eräänlainen alaikäisyyden dilemma. Tämä syntyy ristiriidasta, jossa nuori kokee juomisen houkuttelevana, mutta tietää sen olevan alaikäisenä väärin. Nuorilla on pyrkimys hyvään (Jaatinen 2000), joten tutkimuksemme nuoret etäännyttävät alkoholin käytön koskemaan muita nuoria, ei heitä itseään. Omia kokemuksia ei haluta jakaa ja henkilökohtainen alkoholikielteisyys tuodaan selkeästi esille. Kenties kohtuujuominen, jota nuoret useassa yhteydessä painottavat, on nuorten ratkaisu tähän dilemmaan. Tällöin heillä on mahdollisuus kokea, mitä alkoholin juominen on ja tyydyttää kokeilunhalunsa, mutta pysyä silti yhteiskunnan silmissä hyväksyttävämmissä rajoissa.

Jaatinen (2000) tutkimuksessa esitetään alkoholin juominen keinona olla aikuisempi ja kuulua vanhempien nuorten joukkoon. Tulostemme perusteella juominen itsessään ei ole avain aikuisuuteen, vaan se, miten juodaan määrittää juomisen tuomaa aikuismaisuuutta. Kohtuujuomista arvostetaan ja humalajuomista paheksutaan ja pidetään lapsellisena. Tämä näkyy nuorten puheissa itsensä humalaan juovien ”teinien” ja ”pissisten” halveksuntana. Humalakielteisyyden lisääntymisen taustalla tämän perusteella olisi, kuten Lähteenmaakin (2004) esittää, nuorisokulttuurista itsestään nouseva trendi.

Vaikka nuoret haluavat juomisen kautta olla aikuisempia, he kaipaavat aikuisilta rajoja ja suojaa houkutuksia vastaan (Cacciatore 2005). Tutkimuksemme nuoret odottavat vanhemmilta vastuun ottoa nuoren juomisesta sekä rajojen asettamista. Toisaalta juominen kuitenkin tapahtuu salassa vanhempien poissa ollessa, jolloin vanhempien vastuun ottaminen ei ole mahdollista. Sama näkyy myös nuorten suhtautumisessa vanhempien alkoholin hankintaan lapselleen. Vaikka nuoret juovat, he eivät halua, että omat vanhemmat mahdollistavat juomisen ostamalla alkoholin. Nuori harhailee siis lapsuuden ja aikuisuuden välimaastossa, jossa itsenäistymisen ja huolehdittuna olemisen tarpeet ovat keskenään ristiriidassa. Suhteessa nuoren omaksumiin juomistapoihin nuoret antavat paljon painoarvoa vanhempien kasvatukselle ja esimerkille.

Vanhempien lisäksi tutkimuksemme nuoret asettavat ristiriitaisia odotuksia yhteiskuntaa kohtaan. Nuoret odottavat, että yhteiskunnan tulisi rajoittaa nuorten juomista, vaikka heillä itsellään olisi mahdollisuus vaikuttaa siihen omalla käyttäytymisellään. Toisaalta yhteiskunnan tulisi suhtautua hyväksyvämmiin nuorten kohtuujuomiseen siinä mielessä, että mahdolliset toimenpiteet suunnataan niihin nuoriin, joille alkoholin käyttö on ongelma. Tässä 14-vuotiaat nuoret asettavat itsensä aikuismaiseen asemaan, päteviksi käsittelemään alkoholin käyttökysymystä, kuten nuoret tekevät Jaatinenkin (2000) tutkimuksessa.

6 POHDINTA

6.1 Tutkimuksen anti

Tutkimuksen tarkoituksena oli pyrkiä ymmärtämään nuorten tämänhetkistä päihdekulttuuria tutkimalla heidän alkoholin käyttöön liittämiään merkityksiä. Tulostemme valossa alkoholin käytöllä on nuorille tärkeä merkitys sosiaalisena avaimena. Alkoholin nauttiminen on kulttuurissamme tosin yleisestikin nähty osana sosiaalista tapahtumaa, mutta nuorten kohdalla tämä näyttää erityisesti korostuvan ikään liittyvän epävarmuuden ja etsinnän vuoksi. Nuoret painottavat kuitenkin kohtuujuomista hyväksyttävämpänä ja aikuismaisempänä kuin usein toistuvaa ja humalahakuista juomista. Lievä humalakielteisyys nostaa siis päätään nuorten keskuudessa. Tämä tulos tukee ajatusta siitä, että nuorten päihdekulttuurissa on tapahtumassa murros asenteissa juomista kohtaan. Koska kulttuurin muutos vaatii paljon aikaa, jää nähtäväksi, siirtyykö tämä asenne käytännön ja toiminnan tasolle.

Nuoret haluavat ottaa vastuun juomisestaan, mutta toisaalta he samalla määrittelevät itsensä päteviksi päättämään itse omasta alkoholin käytöstään. Vastuunotto omasta itsestä ja jokaisen oman valinnan korostaminen voidaan nähdä laajemmassa perspektiivissä merkinä yhteiskunnan individualisoitumisesta ja moniarvoistumisesta. Osa nuorista huomaa kritisoida suomalaisessa päihdekulttuurissa annettavia perusteita juomiselle ja toimimista niiden pohjalta ilman omaa harkintaa. Tällaista kriittistä ajattelua voitaisiin tukea tehokkaalla päihdekasvatuksella.

Draamalla kulttuuria tarkastelevana ja sitä uusintavana työskentelytapana olisikin paljon annettavaa sellaisessa päihdekasvatuksessa, jossa tiedon jakamisen sijaan pyritään aktivoimaan oppilasta omaan ajatteluun. Tämän tutkimuksen antaman kokemuksen perusteella prosessidraama soveltuu päihdekasvatukseen. Se motivoi 8.-luokkalaiset työskentelemään aiheen parissa ja herätti heitä käsittelemään nuorten juomista eri näkökulmista. Vaikka päihdekasvatus perustuisikin kulttuuriseen näkökulmaan, ei yksilöitä pidä unohtaa. Ennaltaehkäisevässä päihdekasvatuksessa tulee

siis huomioida myös oppilaan itsetunnon kehityksen tukeminen, joka tulisi aloittaa jo alaluokilla ennen kuin päihteistä edes puhutaan.

Toivomme, että tämä tutkimus voisi toimia apuna suunniteltaessa nuorten päihdekasvatusta jatkossa. Vaikka tutkimuksemme on tapaustutkimus, voi se mahdollistaa nopean sukelluksen nuorten merkitysten maailmaan ja antaa suuntaviivoja siihen, miltä pohjalta tulevaisuuden päihdekasvatusta tulisi lähteä rakentamaan.

Tutkimuksemme auttoi meitä tulevina opettajina ymmärtämään paremmin niitä periaatteita, joiden valossa nuoret omia päihdevalintojaan tekevät. Näkemyksemme kulttuurisesta lähestymistavasta päihdekasvatuksessa sai vahvistusta. Ennen kaikkea opimme tutkimuksen tekemisestä, ja sitä kautta ajatus tutkivasta opettajuudesta selkiytyi.

6.2 Tutkimuksen rajoituksia ja vahvuuksia

Tutkimuksemme kohteena oleva nuorten päihdekulttuuri on aiheena arkaluontoinen, eikä siitä välttämättä haluta puhua aikuisille. Pidempiaikainen työskentely nuorten kanssa mahdollistaisikin luottamuksellisen suhteen syntymisen, jolloin nuorten olisi helpompi kertoa asioista tutkijalle. Toisaalta, vaikka tutkimuksemme toteutettiin lyhyessä ajassa (1–2 tapaamiskertaa), haastatteluista jäi sellainen tuntuma, että nuoret kertoivat avoimesti käsityksistään. Joskus tutkijoiden vieraus ja hetkellisyys nuorten elämässä saattavatkin helpottaa vaikeaa tilannetta keskustella intiimeistä kysymyksistä (Pötsönen & Välimaa 1998, 22).

Ryhmähaastattelussa pyrimme välttämään liian henkilökohtaisia kysymyksiä juuri aiheen arkaluontoisuuden takia. Ehkä kysymysten asettelu myös osaltaan vaikutti siihen, että nuoret puhuivat pääosin arvioiden muiden nuorten toimintaa. Nuoria haastatellessa on läsnä aina kysymys, miten tutkija pystyy purkamaan lapsen ja aikuisen välillä vallitsevaa auktoriteettisuhdetta (Välimaa & Mäntyranta 1998, 76). On siis mahdollista, että haastattelutilanteessa nuorten esiin tuoman alkoholikielteisyyden taustalla vaikutti nuorten halu antaa itsestään hyvä kuva aikuiselle. Toisaalta jo edellispäivän prosessidraamasta alkanut yhteistyö nuorten kanssa auttoi meitä luo-

maan luottamuksellisen suhteen haastateltaviin. Myös alkoholikielteisyyden toistuminen kaikissa kolmessa haastattelussa sekä tämän kannan pysyvyys läpi haastattelun puhuvat nuorten todellisen alkoholikielteisyyden puolesta.

Kolmesta haastatteluryhmästä ryhmältä B saadun haastatteluaineiston laatua heikensi se, että nauhalta osasta puheenvuoroja oli vaikea saada selvää taustamelun takia. Taustalla oleva häly luonnollisesti häiritsi myös osallistujien keskittymistä haastattelutilanteeseen. Tämän lisäksi samaisen ryhmän kohdalla vapaaehtoiseksi ilmoittautuneet nuoret näyttivät olevan motivoituneempia donitsitarjoilusta kuin itse haastattelusta. Hirsjärven ja Hurmeen (2001, 132) mukaan koulussa toteutetuissa haastatelussa onkin vaarana mm. se, että oppilaiden motiivina on päästä tunneilta pois. Tämä näkyi hieman haastattelussa B. Päätimmekin tämän jälkeen rekrytointitilanteessa painottaa erityisesti sitä, että nuorella itsellään on halu keskustella ja kertoa ajatuksistaan liittyen nuorten päihteiden käyttöön.

Koska tutkimuskysymyksemme oli laaja, myös aineistoa kertyi runsaasti. Tarkemmin rajattu tutkimuskysymys olisi kenties antanut mahdollisuuden suppeamman aineiston syvällisempään tarkasteluun. Tutkimuskysymys olisi voitu siis rajata koskemaan esimerkiksi vain tyttöjen alkoholin käyttöä tai alkoholin merkitystä kaverisuhteissa.

Eskolan ja Suorannan (2005, 20) mukaan laadullisessa tutkimuksessa tutkijalta vaaditaan tutkimuksellista mielikuvitusta, esimerkiksi uusien menetelmällisten ratkaisujen kokeilemistä. Tässä tutkimuksessa käytimmekin prosessidraamaa ennakkoluulottomasti yhtenä aineistonkeruumenetelmänä. Näyttää siltä, että draamalla on potentiaalia kasvatustyön lisäksi myös tutkimuksen saralla. Prosessidraaman kautta saimme kokonaisvaltaisemman käsityksen tutkimuskohteestamme kuin pelkän haastattelun avulla olisimme kenties saaneet. Prosessidraamaa käyttämällä meillä oli myös mahdollisuus olla tekemisissä useamman nuoren kanssa ja näin ollen laajentaa erilaisten näkemysten kenttää.

Tutkimuksemme vahvuutena näemme myös ryhmähaastattelun valitsemisen aineistonkeruumenetelmäksi, koska se soveltui hyvin nuorten kanssa työskentelyyn sekä nuorten yhteisen merkitysmaailman tutkimiseen. Esitutkimus taas paransi tutkimuk-

semme laatua, koska pystyimme siitä saamamme kokemuksen perusteella arvioimaan niin menetelmien soveltuvuutta kuin omaa toimintaammekin. Sekä aineisto-, menetelmä- että tutkijatriangulaatio toivat luotettavuutta mahdollistaen kokonaisvaltaisemman näkemyksen tutkittavasta teemasta. Erityisen hedelmällisenä koimme lukemattomat yhdessä käymämme keskustelut. Niissä käsitelimme niin tutkittavaa aihetta yleensä, aineistoa ja siitä nousevia teemoja kuin omia toisistaan eriäviä suhtautumistapojamme alkoholinkäyttöön omassa nuoruudessamme.

6.3 Jatkoa ajatellen

Tutkimusta tehdessämme matkan varrella meille heräsi ajatuksia uusien tutkimusten tarpeesta. Koska nuorten keskuudessa puheen ja ajatusten tasolla oli nähtävissä lievää humalakielteisyyden kasvua, jäimme pohtimaan, välittykö tällainen ajattelu vielä toiminnan tasolle. Tätä voisi tutkia etnografisena tutkimuksena käyttäen aineistonkeruumenetelmänä ennen kaikkea nuorten juhlimisen havainnointia. Pitkäaikainen etnografinen tutkimus lähestymistapana mahdollistaisi luottamuksellisen suhteen syntymisen tutkijan ja nuorten välille. Tällainen tutkimus voisi antaa näkemyksen siitä, onko päihdekulttuurissa tapahtumassa oleva murros havaittavissa toiminnan tasolla.

Aikuiset mahdollistavat monilta osin alaikäisten nuorten juomisen. Tästä esimerkkinä on ristiriitainen ilmiö, jossa vanhemmat ostavat alkoholia omille lapsilleen. Tutkimalla niitä perusteita ja käsityksiä, joiden pohjalta vanhemmat tällaiseen toimintaan päätyvät, saataisiin tietoa vanhempien osallistamiseksi nuorten ennaltaehkäisevään päihdekasvatukseen.

Päihdekasvatukseen liittyen myös draaman käyttöä osana ennaltaehkäisevää päihdekasvatusta tulisi tutkia laajemmin. Ennen kaikkea tarkoitamme tässä osallistavaa draamaa, kuten prosessidraamaa, jossa oppilas on itse aktiivinen. Vertailevalla otteella toteutettu tutkimus saattaisi antaa näkemyksen siitä, miten pitkällä aikajaksolla draamatyöskentelyyn osallistuneiden oppilaiden päihteisiin liittyvät asenteet ja käyttäytyminen eroavat niiden oppilaiden asenteista, jotka ovat saaneet perinteistä päihdekasvatusta.

LÄHTEET

- Aalberg, V. 1991. Nuoruus psykoanalyysissa. Teoksessa Hoikkala, T. (toim.) Törmäävät tulkinnat. Kirja nuorista ja nuoruudesta. Helsinki: Gaudeamus, 233–237.
- Aapola, S. 2003. Murrosiän lyhyt historia Suomessa. Teoksessa Aapola, S. & Kaarninen, M. (toim.) Nuoruuden vuosisata. Suomalaisen nuorison historia. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura, 87–105.
- Aapola, S. & Kaarninen, M. 2003. Näkökulmia suomalaisen nuoruuden ja nuorison historiaan. Johdanto. Teoksessa Aapola, S. & Kaarninen, M. (toim.) Nuoruuden vuosisata. Suomalaisen nuorison historia. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura, 9–32.
- Ahonen, S. 1994. Fenomenografinen tutkimus. Teoksessa Syrjälä, L., Ahonen, S., Syrjäläinen, E. & Saari, S. Laadullisen tutkimuksen työtapoja. Helsinki: Kirjayhtymä, 113–160.
- Alasuutari, P. 2001. Laadullinen tutkimus. Tampere: Vastapaino.
- Asikainen, S. 2003. Prosessidraaman kehittäminen museossa. Joensuun yliopiston kasvatustieteellisiä julkaisuja N:o 94.
- Bowell, P. & Heap, B. S. 2005. Prosessidraama – polkuja opettamiseen ja oppimiseen. Suomentanut Raija Airaksinen, Pekka Korhonen ja Pietari Korhonen. Helsinki: T:mi Raija Airaksinen. Draamatyö.
- Bäckström, Å. 2001. Mixing and Combining Subcultures. Teoksessa Puuronen, V. (toim.) Youth on the Threshold of 3rd Millennium. Joensuun yliopisto, Karjalan tutkimuslaitoksen julkaisuja nro 131, 71–79.
- Cacciatore, R. 2005. Kasvun ja kehityksen aika – kiva opettaa kasvavalle ja kehittyvälle. Teoksessa: Peltonen, H. & Kannas, L. (toim.) Terveystieto tutuksi – ensiapua terveystiedon opettamiseen. Helsinki: Opetushallitus.
- Eskola, J. & Suoranta, J. 2005. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Tampere: Vastapaino.
- Fornäs, J. 1995. Youth, Culture and Modernity. Teoksessa Fornäs, J. & Bolin, G. (ed.) Youth Culture in Late Modernity. London: Sage, 1–11.
- Fornäs, J. & Bolin, G. (ed.) 1995. Youth Culture in Late Modernity. London: Sage.

- Fornäs, J. 1998. Kulttuuriteoria. Myöhäismodernin ulottuvuuksia. Tampere: Vastapaino.
- Heikkinen, H. 2002. Draaman maailmat oppimisalueina. Draamakasvatuksen vakava leikillisuus. *Jyväskylä studies in education, psychology and social research* 201. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.
- Heikkinen, H. 2004. Vakava leikillisuus. Draamakasvatusta opettajille. Kansanvalistusseura.
- Heikkinen, H. 2005. Draamakasvatus – opetusta, taidetta, tutkimista! Jyväskylä: Minerva Kustannus Oy.
- Helve, H. 2002. Arvot, muutos ja nuoret. Helsinki: Yliopistopaino.
- Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2001. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Yliopistopaino.
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2004. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Tammi.
- Hoikkala, T. 1989. Nuorisokulttuurista kulttuuriseen nuoruuteen. Helsinki: Gaudeamus.
- Hoikkala, T. (toim.) 1991. Törmäävät tulkinnat. Kirja nuorista ja nuoruudesta. Helsinki: Gaudeamus.
- Hoikkala, T. 1993. Katoaako kasvatus, himmeneekö aikuisuus? Aikuistumisen puhe ja kulttuurimallit. Helsinki: Gaudeamus.
- Härkönen, A.-L. 1984. Häräntappoase. Helsinki: Otava.
- Jaatinen, J. 2000. Viattomuuden tarinoita. Nuoret päihdekulttuurinsa kuvaajina. *Stakes, Raportteja* 251. Helsinki: Stakes.
- Jaatinen, J., Kaukonen, O., Warsell, L., Halmeaho, M. & Ahtola, R. 1998. Huumeet ja kouluyhteisö. Konstruktionistinen tapaustutkimus. *Stakes, Tutkimuksia* 91. Helsinki: Stakes.
- Jackson, J. K. 2002. The Promise of Dramatic Oralysis: Exploring Unique Ways of Research. *Drama Australia Journal*. 26 (2), 47–52.
- Karekivi, L. 1999. Ehkä en kokeilisikaan, jos... Tutkimus ylivieskalaisten nuorten tupakoinnista ja päihteidenkäytöstä ja niihin liittyvästä terveystutkimuksesta vuosina 1989–1998. *Jyväskylä studies in education, psychology and social research* 154.
- Kemppinen, P. 1997a. Nuoruuden taikaa. Kurkistuksia nuorisokulttuureihin. Vantaa: Kannustusvalmennus oy.

- Kemppinen, P. 1997b. Nuori minänsä vankina, I osa: alkoholi, imppaaminen, lääkkeet, huumeet, kielteinen elämä. Vantaa: Kannustusvalmennus oy.
- Koskinen-Ollonqvist, P., Rouvinen-Wilenius, P. & Palojärvi, E. 2003. Elämyksellisyys nuorten päihdekasvatuksessa. Paikallistoiminnan arviointikokouksen, elämyksellisten päihdereittien ja draamojen arviointi. Terveyden edistämisen keskuksen julkaisuja -sarja 9/2003.
- Kurki, L. 2000. Sosiokulttuurinen innostaminen. Muutoksen pedagogiikka. Tampere: Vastapaino.
- Laakso, E. 2004. Draamakokemusten äärellä. Prosessidraaman oppimispotentiaali opettajaksi opiskelevien kokemusten valossa. Jyväskylä: Jyväskylä University Printing House.
- Laine, T. (toim.) 1991. Alkoholista A:sta Ö:hön. Nuorisokasvatusliitto ry.
- Laine, T. 2001. Miten kokemusta voidaan tutkia? Fenomenologinen näkökulma. Teoksessa Aaltola, J. & Valli, R. (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin II. Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin. Jyväskylä: PS-kustannus, 26–43.
- Lehtonen, M. 1996. Merkitysten maailma. Kulttuurisen tekstintutkimuksen lähtökoh-
tia. Tampere: Vastapaino.
- Lähteenmaa, J. 1991. Alakulttuuriteoria. Teoksessa Hoikkala, T. (toim.) Törmäävät tulkinnat. Kirja nuorista ja nuoruudesta. Helsinki: Gaudeamus, 255–263.
- Lähteenmaa, J. & Siurala, L. (toim.) 1991. Nuoret ja muutos. Helsinki: Tilastokeskus ja Nuorisotutkimusseura, tutkimuksia 177.
- Lähteenmaa, J. 2000. Myöhäismoderni nuorisokulttuuri. Tulkintoja ryhmistä ja ryhmiiin kuulumisen ulottuvuuksista. Väitöskirjan yhteenveto. Nuorisotutkimusverkosto, Nuorisotutkimusseura, Julkaisuja 14.
- Lähteenmaa, J. 2004. Nuorisokulttuuri ja alkoholi 2000-luvun alun Suomessa: lievää käännettä humala- ja alkoholikielteisyyteen ja sen tulkintaa. Tommi 2004. Alkoholi- ja huumeetutkimuksen vuosikirja. Hämeenlinna: Karisto, 27–35.
- Lähteenmaa, J. 2005. Pictures of Young People and of Youth Culture in Drug and Alcohol Prevention Projects. Teoksessa Hoikkala, T. & Hakkarainen, P. & Laine, S. (ed.) Beyond Health Literacy. Youth cultures, Preven-

- tion and Policy. Finnish Youth Research Network and Finnish Youth research Society, publications 52, Stakes, 237–252.
- Moilanen, P. & Rähkä, P. Merkitysrakenteiden tulkinta. Teoksessa Aaltola, J. & Valli, R. (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin II. Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin. Jyväskylä: PS-kustannus, 44–67.
- Mäki-Kulmala, A. 1994. Initiaatio ja alakulttuuri. Väitöskirja. Tampereen yliopisto: Sosiologian ja Sosiaalipsykologian laitos, Acta Universitatis Tampereensis ser A vol 383.
- Nurmi, J.-E. 1995. Nuoruusiän kehitys: etsintää, valintoja ja noidankehiä. Teoksessa Lyytinen, P., Korhonen, M. & Lyytinen, H. (toim.) Porvoo: WSOY, 256–274.
- O’Neill, C. 1995. Drama worlds. A framework for process drama. Portsmouth, NH: Heinemann.
- Owens, A. & Barber, K. 1998. Draama toimii. Suomentanut Jean-Paul Kaijanen ja Pekka Korhonen. Helsinki: JB-kustannus.
- Owens, A. & Barber, K. 2002. Draamasuunnitus. Suomentanut Raija Airaksinen ja Pekka Korhonen. Helsinki: Draamatyö.
- Pedtechenskaya, N. & Sinisalo, P. 1999. Comparative Research of Health of Karelian and Finnish Youth in Relation to Smoking, Alcohol and Drugs. Teoksessa Puuronen, V. (ed.) Youth in Everyday Life Contexts. Joensuu yliopisto, psykologian tutkimuksia, n:o 20, 177–188.
- Puuronen, V. (toim.) 2001. Youth on the Threshold of 3rd Millennium. Joensuu yliopisto, Karjalan tutkimuslaitoksen julkaisuja n:o 131.
- Puuronen, V. 2003. Pihasakeista alakulttuureihin. Nuorten ryhmätoiminta Suomessa 1900-luvun jälkipuoliskolla. Teoksessa Aapola, S. & Kaarninen, M. (toim.) Nuoruuden vuosisata. Suomalaisen nuorison historia. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura, 371–395.
- Pyörälä, E. 1991. Nuorten aikuisten juomakulttuuri Suomessa ja Espanjassa. Helsinki: Alkoholipoliittisen tutkimuslaitoksen tutkimusraportti nro 183.
- Pötsönen, R. & Pennanen, P. 1998. Ryhmähaastattelu ja sen käyttömahdollisuudet terveystutkimuksessa. Teoksessa Pötsönen, R. & Välimaa, R. (toim.) Ryhmähaastattelu laadullisen terveystutkimuksen menetelmänä. Jyvä-

- kylä: Terveystieteen laitoksen julkaisusarja 9/1998, Jyväskylän yliopisto, 1–18.
- Pötsönen, R. & Välimaa, R. 1998. Ryhmähaastatteluja nuorten ystävyys-suhteista. Teoksessa Pötsönen, R. & Välimaa, R. (toim.) Ryhmähaastattelu laadullisen terveystutkimuksen menetelmänä. Jyväskylä: Terveystieteen laitoksen julkaisusarja 9/1998, Jyväskylän yliopisto, 19–36.
- Pötsönen, R. & Välimaa, R. (toim.) 1998. Ryhmähaastattelu laadullisen terveystutkimuksen menetelmänä. Jyväskylä: Terveystieteen laitoksen julkaisusarja 9/1998, Jyväskylän yliopisto.
- Rantala, K., Salasuo, M. & Soikkeli, M. 2005. Experiences and Drama in Drug Education – From Indoctrination to Stimulation. Teoksessa Hoikkala, T. & Hakkarainen, P. & Laine, S. (ed.) Beyond Health Literacy. Youth cultures, Prevention and Policy. Finnish Youth Research Network and Finnish Youth research Society, publications 52, Stakes, 253–274.
- Reimer, B. 1995. Youth and modern lifestyles. Teoksessa Fornäs, J. & Bolin, G. (ed.) Youth Culture in Late Modernity. London: Sage, 120–144.
- Rimpelä, A., Lintonen, T., Pere, L., Rainio, S. & Rimpelä, M. 2003. Nuorten terveystapatutkimus 2003. Tupakkatuotteiden ja päihteiden käytön muutokset 1977–2003. Helsinki: Stakes 13/2003.
- Saarela-Kinnunen, M. & Eskola, J. 2001. Tapaus ja tutkimus = tapaustutkimus. Teoksessa: Aaltola, J. & Valli, R. (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin I. Metodien valinta ja aineistonkeruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle. Jyväskylä: PS-kustannus, 158–169.
- Saari, S. 1994. Tietokoneavusteisten ohjelmien käyttö tutkimusaineiston kvalitatiivisessa analyysissä. Teoksessa Syrjälä, L., Ahonen, S., Syrjäläinen, E. & Saari, S. Laadullisen tutkimuksen työtapoja. Helsinki: Kirjayhtymä, 161–185.
- Sulkunen, P. 1987. Johdatus sosiologiaan. Porvoo: WSOY.
- Sulkunen, P. 1990. Ryhmähaastattelujen analyysi. Teoksessa Mäkelä, K. (toim.) Kvalitatiivisen aineiston analyysi ja tulkinta. Helsinki: Gaudeamus, 264–285.
- Syrjälä, L. & Numminen, M. 1988. Tapaustutkimus kasvatustieteessä. Oulun yliopiston kasvatustieteiden tiedekunnan tutkimuksia 51.

- Syrjälä, L. 1994. Tapaustutkimus opettajan ja tutkijan työvälineenä. Teoksessa Syrjälä, L., Ahonen, S., Syrjäläinen, E. & Saari, S. Laadullisen tutkimuksen työtapoja. Helsinki: Kirjayhtymä, 10–66.
- Syrjäläinen, E. 1994. Etnografinen opetuksen tutkimus: kouluetnografia. Teoksessa Syrjälä, L., Ahonen, S., Syrjäläinen, E. & Saari, S. Laadullisen tutkimuksen työtapoja. Helsinki: Kirjayhtymä, 67–112.
- Tossavainen, K. 1993. Nuorten terveystietämystä tukeva koulun terveystieteiden arviointitutkimus. Stakes, Tutkimuksia 22. Helsinki: Stakes.
- Uusitalo, R. 1982. Teorian muodostuksesta ja menetelmällisistä kysymyksistä nuorisotutkimuksessa. Teoksessa Raportti nuorisotutkijoiden seminaarista 23.–24.4.1982 Vierumäellä. Helsinki: Kansalaiskasvatuksen keskuksen julkaisuja 50.
- Valli, R. 1998. Koulun alkoholikasvatus keskioluen vähittäismyyntin vapautuessa. Acta Universitatis Lapponiensis 16, Lapin yliopisto. Rovaniemi.
- Virtanen, M. 1982. Änkyrä, tuiske, huppeli – muuttuva suomalainen humala. Juva: WSOY.
- Välimaa, R. & Mäntyranta, T. 1998. Yhteenveto ja suositukset. Teoksessa Pötsönen, R. & Välimaa, R. (toim.) Ryhmähaastattelu laadullisen terveystutkimuksen menetelmänä. Jyväskylä: Terveystieteen laitoksen julkaisusarja 9/1998, Jyväskylän yliopisto, 75–83.
- Woolland, B. 1993. The Teaching of Drama in the Primary School. The Effective Teacher Series. London & New York: Longman.
- Ziehe, T. 1991. Uusi nuoriso. Epätavanomaisen oppimisen puolustus. Suom. Raija Sironen ja Jussi Tuormaa. Tampere: Vastapaino.

LIITTEET

1/4

Liite 1: Prosessidraamojen runko

- Pullorinki:** Oppilaat tulevat luokkaan, jonka lattialla on tyhjiä olutpulloja ringissä. Jokaisen pullon suulla on lappu, johon on kirjoitettu jonkinlainen puheenvuoro nuorten alkoholin käytöstä. Luokka on muuten hämärä, mutta ringin keskellä palaa kynttilöitä. Musiikki soi vaimeasti taustalla. Jokainen lukee oman lappunsa vuorollaan ääneen. Mahdollinen keskustelu lappujen teksteistä. (5 min)
- Draamasopimus:** Istutaan ringissä. Ohjaajien ja oppilaiden esittely. Kerrotaan lyhyesti tutkimuksesta sekä prosessidraamaan osallistumisesta ja sitoutumisesta. (5 min)
- Sanat:** Oppilaat kirjoittavat tyhjiin paperilappuihin alkoholin juomiseen liittyviä asioita. Sanat käydään läpi: keskustelu sanoista ja mahdollisista muutoksista. (10 min)
- Lämppäri:** Norsu-palmu-gorilla -leikki. (5 min)
- Peukut:** Oppilaat ovat silmät kiinni ja ilmaisevat mielipiteensä väittämiin kääntämällä peukalon ylös tai alas. (5 min)
- Väittämät:**
- Uskon, että Lordi pärjää hyvin Euroviisuissa.
 - Suurin osa kavereistani on ollut humalassa.
 - Olen jäänyt joskus ryhmän ulkopuolelle sen takia, että en ole halunnut juoda.
 - Haluaisin Tarjan takaisin Nightwishiin.
 - Mielestäni juominen kuuluu nuorten elämään.

jatkuu

- On hyvä, että ihminen voi silloin tällöin purkaa paineita juomalla itsensä känniin.
- Alkoholi ei kuulu alaikäisille.
- Olen jutellut alkoholin käytöstä vanhempieni kanssa.
- Mielestäni nuoret, jotka juovat itsensä tosi känniin, ovat lapsellisia.
- Suuri osa kavereistani juo itsensä humalaan ainakin kerran kuussa.
- Minusta on hienoa, että Matti Nykänen on kotoisin Jyväskylästä.

Yhteinen piirustus:	Oppilaat piirtävät pienissä ryhmissä kuvan nuorista (yleensä nuorista, ei itseä kuvaan) viettämässä koulun päättäjaisiltaa Viitaniemen rannassa. He kuvaavat jonkun tilanteen illasta (esim. valmistautuminen, alkuilta, loppuilta). Jokainen ryhmä kertoo piirtämästään kuvasta. (20 min)
Patsaat:	Oppilaat ottavat itselleen parin, joista toinen muotoilee toisesta patsaan kuvaamaan päihtynyttä nuorta Viitaniemen rannassa. Patsaista tehdään näyttely, jonka muut kiertävät katsomassa. Patsaista keskustellaan. (10 min)
Kirjeet:	Annetaan patsaiden muotoilijoille viralliset kirjeet, joissa selviää heidän tehtävänsä tutkijoina haastatella patsaita. Kirjeessä suorat kysymykset. (10 min)
Uutisraportit:	Opettajat roolissa pyytävät tutkijoita raportoimaan tuloksensa television uutislähetyksessä. (5 min)

jatkuu

Still-kuvat ja ajatusäänet: Ryhmä muodostaa pysäytetyn tilannekuvan, jota toiset voivat tarkastella keskittymällä tiettyyn konkreettiseen hetkeen.

Ensimmäisessä prosessidraamassa nimetään patsaista valittu henkilö päähenkilöksi ja oppilaat tekevät pienissä ryhmissä kolmen still-kuvan sarjan henkilön kotiinpaluusta bileiden jälkeen. Kuviin lisätään ajatusääniä. Oppilaat valitsevat roolihenkilön ja miettivät, mitä roolihenkilö heidän mielestään ajattelee. He menevät seisomaan roolihenkilön taakse. Vuorollaan he sanovat roolihenkilön ajatuksen ääneen. Ajatus voi olla esimerkiksi sana tai lause. Toisessa prosessidraamassa harjoitus tehdään valokuvina päähenkilön päihteettömästä kesästä. (25 min)

TAUKO

Puhelinkeskustelu: Aloitetaan ringissä istuen. Oppilaat istuvat selin keskustaan. Kuunnellaan opettajien roolissa tekemä päähenkilön ja kaverin puhelinkeskustelu liittyen tuleviin bileisiin. Tuodaan esiin ristiriita juomisbileisiin lähtemisestä. (5 min)

Ohitanssi: Oppilaat jaetaan kahteen ryhmään, jotka suunnittelevat puhelinkeskustelun henkilöiden tunteita kuvaavat asennot. Ryhmät lähestyvät toisiaan riveissä tehden harjoitellut liikkeet musiikin tahdissa. Ennen kuin ryhmät aloittavat tanssinsa, heitä pyydetään ajattelemaan, minkälaisia tunteita ja tunnelmia he kokevat ohittaessaan toisensa tanssien. (20 min)

jatkuu

- Omantunnonkuja:** Ryhmä seisoo kahdessa vastakkaisessa rivissä ja yrittää vaikuttaa puhumalla sen henkilön päätökseen, joka kulkee heidän muodostamansa kujan läpi. Kun henkilö saapuu kujan päähän, hänen on tehtävä päätös siitä, miten aikoo toimia sen pohjalta, minkälaisia perusteluja, kehotuksia tai vetoamuksia hän on kuullut. (5 min)
- Improvisaatio:** Improvisoidaan pienissä ryhmissä loppuratkaisu, jossa näkyy päähenkilön valinta ja se, mitä sen jälkeen tapahtuu. (20 min)
- Jana:** Piirretään kuvitteellinen jana huoneen keskelle ja sen toiseen päähän sana kyllä ja toiseen päähän ei. Ohjaaja esittää kysymyksiä tai väitteitä liittyen käsiteltävään henkilö- hahmoon tai aiheeseen. Oppilaat siirtyvät janan siihen kohtaan, joka vastaa heidän käsitystään. Keskustelua paikan valinnasta. (10 min)
- Väitteet:**
- Mielestäni prosessidraaman tarina voisi tapahtua todellisuudessa.
 - Nuoren juominen on nuoren oma asia.
 - Minulle on ihan sama, juoko kaverini vai ei.
 - Alkoholinkäyttö kuuluu nuoruuteeni.
 - Prosessidraamaan osallistuminen vastasi odotuksiani.
 - Opin tänään alkoholinkäytöstä jotain.
 - Olisin mieluummin kuunnellut ja katsellut kuin tehnyt itse.
- Lopetus:** Yhteinen lopetus ringissä. Postikorttien avulla keskustelu tuntemuksista. (5 min)

Liite 2: Prossidraamoissa käytetty kirje

TOIMEKSIANTO 28.3.2006

Hyvät tutkijat,

Kunnan sosiaalitoimen aloitteesta teidän tulee suorittaa tutkimus liittyen nuorten alkoholinkäyttöön. Teille on annettu tilaisuus tutustua yhteen nuoreen, joka on ollut viettämässä iltaa päihtyneenä Viitaniemen rannassa koulujen päättämispäivänä. Haastatelkaa tätä nuorta, jotta kuntamme saisi oikean käsityksen nuorison päihdekulttuurista. Tarvitsemme raporttiamme varten vastaukset seuraaviin kysymyksiin:

- Miksi kyseinen nuori on juonut alkoholia?
- Mitä tavoitteita hänellä on tälle illalle?
- Miten alkoholin juominen on vaikuttanut illan kulkuun?
- Miksi nuori ei ole selvin päin?

Jotta tietoa tulee tarpeeksi, pyri saamaan nuorelta paljon kattavia vastauksia. Voit keksiä itse jatkokysymyksiä ja halutessasi tehdä muistiinpanoja vastauksista kirjeen kääntöpuolelle.

Tiedot raportoidaan televisiouutisissa myöhemmin saman iltapäivän aikana.

Leila Niittyvuo
Kunnan päihdetyöntekijä

Seija Backman
Projektivastaava

Liite 3: Ryhmähaastattelun runko

Draama: Tarinan suhde todellisuuteen

- Miltä tuntui osallistua? Mikä jäi päällimmäisenä mieleen?
- Millaisen kuvan työpaja/tarina antoi nuorten alkoholin käytöstä?
- Nousiko työpajasta/tarinasta jotain uutta tai odottamatonta alkoholin käyttöön liittyen?

Odotukset: Alkoholin käytön syyt ja seuraukset

- Miten suhtaudut nuorten alkoholin käyttöön?
- Miksi nuoret juovat alkoholia? Mitä sillä tavoitellaan?
- Mitä hyviä tai huonoja asioita juomisesta seuraa?
- Mitä ajattelet humalasta?

Kaverit: Alkoholi osana nuorisokulttuuria?

- Miten yleistä alkoholin juominen on ikäistesi joukossa?
- Millaisissa tilanteissa juodaan alkoholia? Millaisissa tilanteissa kavereiden kesken ei juoda?
- Miten juominen vaikuttaa kaverisuhteisiin?
- Miten juominen vaikuttaa tyttöjen ja poikien välisiin suhteisiin?
- Mitä ajattelette väitteestä ”ryhmän paine ajaa nuoret juomaan”?

Päihitteettömyys: Vaihtoehto

- Miten suhtaudut alkoholista kieltäytymiseen?
- Mitä alkoholista kieltäytymisestä voi seurata?
- Mitkä asiat tekevät kieltäytymisestä hankalan?
- Mitkä asiat estävät päihitteettömän elämän?

Vanhemmat

- Miten vanhemmat suhtautuvat nuorten alkoholin käyttöön?

jatkuu

Juhlinta

- Suunnitelkaa mielestänne parhaat mahdolliset bileet. Mitä asioita siihen liittyy? Mitä otatte bileiden suunnittelussa huomioon? Miten ilta etenee?

Muita kysymyksiä:

- Mistä nuoret saavat alkoholia?
- Ensimmäiset juomiskokemukset (jos niitä on)?
- Millainen merkitys täysi-ikäisyydellä on suhteessa juomiseen?
- Onko mielestäsi yhteiskunta syystä vai suotta huolissaan nuorten juomisesta?